

LIBER QUADRAGESIMUS SEXTUS.

q. 85 l

I.

R DE FIDEIUSSORIBUS ET MANDATORIBUS R

SEAI

- 1 ULPIANUS libro trigensimo nono ad Sabinum. Omni obligationi [B. 26, 1, 1. Ep. 19, 1 n.] 8 fideiussor accedere potest. 5
- 2 POMPONIUS libro uicensimo secundo ad Sabinum. Et commodati et depositi [B. 26, 1, 2] 8' fideiussor accipi potest et tenetur, etiam si apud seruum uel pupillum depositum commodatumne fuerit, sed ita demum, si aut dolo malo aut culpa hi fecerunt, pro quibus fideiussum est. 9
- 3 ULPIANUS libro quadragensimo tertio ad Sabinum. Qui satisdare [B. 26, 1, 3. Ep. 19, 2] 8 promisit, ita demum implesse stipulationem satisdationis uidetur, si eum dederit accessionis loco, qui obligari potest et conueniri: ceterum si dederit seruum aut filium familiis, ex quibus causis de peculio actio non datur, uel mulierem, quae auxilio senatus consulti utitur, dicendum est non esse impletam satisdationis stipulationem. plane si non idoneum fideiussorem dederit¹, magis est, ut satisfactum sit, quia qui admisit eum fideiubente, 11 idoneum esse comprobanit.
- 4 IDEM libro quadragensimo quinto ad Sabinum. Potest accipi fideiussor eius [B. 26, 1, 4] 8 actionis, quam habiturus sum aduersus eum, pro quo fideiussi, uel mandati uel negotiorum gestorum. Fideiussor et ipse obligatur et heredem obligatum reliquit, cum rei locum optineat. 22
- 5 IDEM libro quadragensimo sexto ad Sabinum. Generaliter Iulianus ait eum, [B. 26, 1, 5] 8 qui heres exstitit ei, pro quo internenerat, liberari ex causa accessionis et solummodo quasi heredem rei teneri. denique scripsit, si fideiussor heres extiterit ei, pro quo fideiussit, quasi reum esse obligatum, ex causa fideiussionis liberari: reum uero reo succendentem ex duabus causis esse obligatum. nec enim potest repperiri, quae obligatio quam peremt: at in fideiussore et reo repperitur, quia rei obligatio plenior est. nam ubi aliqua differentia est obligationum, potest constitui alteram per alteram peremti: cum uero due eiusdem sint potestatis, non potest repperiri, cur altera potius quam altera consumeretur. refert autem haec ad speciem, in qua uult ostendere non esse nouum, ut duae obligationes in unius persona concurrant. est autem species talis. si reus promittendi reo promitteadi heres extiterit, duas obligationes sustinet: item si reus stipulandi extiterit heres rei stipulandi, duas species obligationis sustinebit. plane si ex altera earum egerit, utramque consumet, uidelicet quia natura obligationum duarum, quas haberet, ea esset, ut, cum altera earum in iudicium deduceretur, altera consumeretur.

F(XYMO)

¹ eumque creditor sciens admiserit similique exciderunt (u. i.)

7 accipi: F² 13 duxilio F¹ 14 plane si non idoneum seq.] ὁ δέ λαβεῖν ἀμαχόμενος ἀπορεῖ ἐγγυητὴν δεδοκιμασμένον δοκεῖ λαμβάνειν B (Anon.) 16 comprobabit F¹ 17 quasi sic legeretur potest accipi fideiussor eius actionis quam habiturus sum. agi potest aduersus eum pro quo fideiussi... gestorum uertit haec Anonymus male 18 fideiussi's uel F²

19 obligetur F² | reliquit F 21 iulianus ilianum F² 22 inter e' uenerat F² 23 ei pro quo] erro quod F¹ 24 quasi re'u' F² | esse obligatum] est obligatom F¹ 26 reperitur] F⁴, reperitur F² | obi F² 28 potius F² 29 repert F² | uolt F² 31 item idem F¹: legem hinc orditer F 32 utramquaque a'e F² 33 habere't F² 34 deducere't F²

- 6 IDEM libro quadragensimo septimo ad Sabinum. Stipulatus sum a reo nec [B. 26, 1, 6] *S*
accepi fideiussorem: postea uolo adicere fideiussorem: si adiecer, fideiussor obligatur.
- 1 2 Et parui refert, utrum pure fideiussorem obligem an ex die an sub condicione. Adhiberi
autem fideiussor tam futurae quam praecedenti obligationi potest, dummodo [Ep. 2 sch. 13] *S*
sit aliqua uel naturalis futura obligatio. ⁵
- 7 IULIANUS libro quinquagensimo tertio digestorum. Quod enim [B. 26, 1, 7. Ep. 2 sch. 13] *S**
solutum repeti non potest, conueniens ¶ est huius naturalis obligationis fideiussorem ac- f. 338'
cipi posse.
- 8 UPLIANUS libro quadragensimo septimo ad Sabinum. Graece [I. 3, 20, 7. B. 26, 1, 8. Ep. 19, 1] *S*
fideiussor, et ita accipitur: τῷ ἐμῷ πίστει κελεύω λέγω θέλω σιue βούλομαι: sed et si φημί 10
1 dixerit, pro eo erit atque si dixerit λέγω. Praeterea sciendum est fideiussorem adhiberi [I.]
2 omni obligationi posse, sine re sine uerbis siue consensu. Pro eo etiam, qui iure hono-
3 rario obligatus est, posse fideiussorem accipi sciendum est. Et post litem contesta- [Ep.]
tam fideiussor accipi potest, quia et ciuilis et naturalis subest obligatio: et hoc et Julianus
admittit eoqne iure utimur. an ergo condemnato reo exceptione uti possit, quaeritur: nam 15
ipso iure non liberatur. et si quidem iudicati actionis acceptus non est, sed tantum litis
exercitationis, rectissime dicetur uti eum exceptione posse: si uero acceptus fuerit etiam
4 totius causae, cessabit exceptio. A tutore, qui testamento datus est, si fuerit fideiussor
5 datus, tenetur. Sed et si ex delicto oriatur actio, magis putamus teneri fideiussorem.
- 6 7 Et generaliter omnium obligationum fideiussorem accipi posse nemini dubium est. Illud 20
commune est in uniuersis, qui pro aliis obligantur, quod, si fuerint in duriorem causam
adhibiti, placuit eos omnino non obligari: in leuiores plane causam accipi possunt, propter
quod in minorem summam recte fideiussor accipietur. item accepto reo pure ipse ex die
uel sub condicione accipi potest: enimuero si reus sub condicione sit acceptus, fideiussor
8 pure, non obligabitur. Si qui Stichum stipulatus fuerit, fideiussorem ita acceperit: 25
'Stichum aut decem fide tua iubes?', non obligari fideiussorem Julianus ait, quia durior
eius fit condicio, utpote cum futurum sit, ut mortuo Sticho teneatur. Marcellus autem
notat non ideo tantum non obligari, quia in duriorem condicionem acceptus est, sed quia
et in aliam potius obligationem acceptus est: denique pro eo, qui decem promiserit, non
poterit fideiussor ita accipi, ut decem aut Stichum promittat, quamvis eo casu non fit se 30
9 eius durior condicio. Idem Julianus ait: si is, qui hominem aut decem dari stipulatus
fuerat, fideiussorem ita acceperit: 'hominem aut decem, utrum ego uelim?', non obligauit
10 eum, quia durior eius condicio facta est. Contra autem si is, qui hominem aut decem,
utrum ipse stipulator uole, stipulatus est, recte fideiussorem ita accipiet: 'decem aut
11 hominem, utrum tu uoles?' fit enim, inquit, hoc modo fideiussoris condicio melior. Sed et 35
si reum sic interrogauero 'Stichum et Pamphilum?', fideiussorem 'Stichum aut Pamphilum?',
12 recte interrogem, quia leuior fideiussoris condicio est. Pro fideiussore fideiussorem accipi
nequaquam dubium est.
- 9 POMPONIUS libro uicensimo sexto ad Sabinum. Fideiussores et in partem pe- [B. 26, 1, 9] *S*
cuniae et in partem rei recte accipi possunt. ⁴⁰
- 10 UPLIANUS libro septimo disputationum. Si dubitet creditor, an fideiussores [B. 26, 1, 10] *S*
solvendo sint, et unus ab eo electus paratus sit offerre cautionem, ut suo periculo con-
fideiussores conueniantur, in parte dico audiendum eum esse, ita tamen, et si¹ satisda-
F(XYMO)

¹ et si] si et (*Pothier*: ὅτε καὶ *B*)?

1 ad i' sabinum *F* 7 'h'uius *F* 8 pos-
se'ssor' *F* 10 et] plerumque *Inst.* | *micr'e'i*
F | *βούλομε* *F* 11 dixerit] dixerit *F* |
praeterea's' sciendum *F* 12 obligationi's'
F | posse's' sine *F* 16 iure n'am'on *F*
17 ut'i' eum *F* | fierit *F* 18 fierit *F*
20 generaliter] negeraliter *F* 22 omnino
non obligari] *idem Graeci*: οὐδ' ὅλως ἐνέχεται

B (Anon.) 23 't'eo *F* 25 p'iure *F* | si
qui stichum stipulatus fuerit fideiussorem]
Brenemannus, si quis stichum stip. fuerit
fidei. *F*, si quis stichum stip. fuerit et fide-
iussorem *XYMO* 28 notat non ideo *F*
29 potuis *F* | promiserat *F* 31 nominem *F*
32 obligabit *F* 39 pe'cu'niae *F* 43 in
parto] εἰς τὰ μέρη αὐτῶν *B*

- tiones offerat et omnes confideiussores, qui idonei esse || dicuntur, praesto sint: nec enim f. 339
 1 semper facilis est nominis emptio, cum numeratio totius debiti non sit in expedito. Ita
 2 demum inter fideiussores dividitur actio, si non infinitur: nam infinitibus auxilium
 2 divisionis non est indulgendum. Filius familias pro patre poterit fideiubere nec erit sine
 5 effectu haec fideiussio, primo quidem, quod sui iuris effectus poterit teneri in id quod 5
 facere potest, dein quod et, dum in potestate manet, condemnari potest. sed an pater ex
 hac causa quod iussu teneatur, uideamus: et puto ad omnes contractus quod iussu etiam
 referri. sed si ignorante patre pro eo fideiußerit, cessat ista actio: tamen quasi in rem
 10 patris uersum sit, potest agi cum patre. plane si emancipatus soluerit, utilis ei actio de-
 debit competere: in potestate etiam manenti eadem actio competit, si de peculio castrensi 10
 pro patre soluerit.
- 11 IULIANUS libro duodecimo digestorum. Qui contra senatus con- [B. 26, 1, 11. Ep. 19, 4 S
 sultum filio familias crediderit, mortuo eo fideiussorem a patre accipere non potest, quia
 neque ciuilem neque honorariam aduersus patrem actionem habet nec est ulla hereditas,
 cuius nomine fideiussores obligari possent. 15
- 12 IDEM libro quadragensimo tertio digestorum. Plane eius actionis [B. 26, 1, 12. Ep. 19, 4 S
 nomine, quae de peculio aduersus eum competit, fideiussor recte accipitur.
- 13 IDEM libro quarto decimo digestorum. Si mandatu meo Titio decem cre- [B. 26, 1, 13 S
 dideris et mecum mandati egeris, non liberabitur Titius: sed ego tibi non aliter con-
 demnari debebo, quam si actiones, quas aduersus Titium habes, mihi praestiteris. item si 20
 cum Titio egeris, ego non liberabor, sed in id dumtaxat tibi obligatus ero, quod a Titio
 seruare non potueris.
- 14 IDEM libro quadragensimo septimo digestorum. Cum reus promittendi fide- [B. 26, 1, 14 S
 iussori suo heres exstitit, obligatio fideiussoria peremitur. quid ergo est? tamquam a reo
 debitum petatur et, si exceptione fideiussori competente usus fuerit, in factum replicatio 25
 dari debet aut doli mali proderit.
- 15 IDEM libro quinquagensimo primo digestorum. Si stipulatus esses a me [B. 26, 1, 15 S
 sine causa et fideiussorem dedissem et nolleum eum exceptione uti, sed potius soluere, ut
 mecum mandati iudicio ageret, fideiussori etiam inuito me exceptio dari debet: interest
 1 enim eius pecuniam retinere potius quam solutam stipulatori a reo repeteret. Si ex duo- 30
 bus, qui apud te fideiußerant in uiginti, alter, ne ab eo peteres, quinque tibi dederit uel
 promiserit, nec¹ alter liberabitur et, si ab altero quindecim petere institueris, nulla ex-
 ceptione summoueris: reliqua autem quinque si a priore fideiussore² petere institueris, doli
 mali exceptione submoueris. 34
- 16 IDEM libro quinquagensimo tertio digestorum. Fideiussor obligari non potest [B. 26, 1, 16 S
 ei, apud quem reus promittendi obligatus non est. quare si seruus communis Titii et
 Sempronii nominativus Titio dari stipulatus fuerit et fideiussorem ita interrogauerit: Titio
 'aut Semproni id dare spondes?', Titius quidem petere a fideiussore poterit, Semproni
 uero persona in hoc solum interposita videbitur, ut solui ei ante item contestasam et igno- 39
 rante uel inuito Titio possit. Qui certo loco dari || promisit, aliquatenus duriori condicione f. 339
 obligatur, quam si pure interrogatus fuisset: nullo enim loco alio, quam in quem promisit,
 soluere inuito stipulatore potest. quare si reum pure interrogauero et fideiussorem cum
 2 adiectione loci accepero, non obligabitur fideiussor. Sed et si reus, Romae constitutus,
 Capuae dari promiserit, fideiussor Ephesi, perinde non obligabitur fideiussor, ac si reus
 3 sub condicione promisisset, fideiussor autem in diem certam uel pure promisisset. Fide- 44
 F(XYMOC)
-
- ¹ nec del. ² a priore fideiussore del.
- 3 si] isi F^o 4 pater F¹ | erit] heret F¹
 6 dein'de in' quod (sic) F² 9 uelsum F² |
 si 'emancipatus] F², si 'is' emancipatus F¹
 13 fideiu'ssorem F² 15 possint F² 21 in
 'hid F² 22 potuerit's F¹ 24 exstitit' F²
 28 exceptione m' uti F² 33 reliqua autem
- quinq[ue] τὰ λειπόμενα πέντε B (Anon.) 34 ex-
 ceptionis F^o 36 si om. F¹ 39 contestam F
 40 durioni F^o 41 pure] pere F¹ 43 obli-
 gavitur F¹ | et' si F² 44 capyaes F | per-
 f'nde' non F² 45 promisi's et fid. F² | pure
 promisisset] F², pure promi'sis et F²

- iussor accipi potest, quotiens est aliqua obligatio ciuilis uel naturalis, cui applicetur.
- 4 Naturales obligationes non eo solo aestimantur, si actio aliqua eorum nomine competit, uerum etiam cum soluta pecunia repeti non potest: nam licet minus proprie debere dicantur naturales debitores, per abusionem intellegi possunt debitores et, qui ab his pecuniam recipiunt, debitum sibi recepisse. Stipulatione in diem concepta fideiussor si sub 5 condicione acceptus fuerit, ius eius in pendentri erit, ut, si ante diem condicio impleta fuerit, non obligetur, si concurreret dies et condicio uel etiam diem condicio secuta fuerit, 6 obligetur. Cum fideiussor hoc modo acceptus esset: 'si reus quadraginta, quae ei credidi, non soluerit, fide tua esse iubes?', uerisimile est id actum, ut, cum appellatus reus non soluisset, fideiussor teneretur. sed et si reus, antequam appellaretur, decessisset, fideiussor 10 obligatus erit, quia hoc quoque casu uerum est reum non soluisse.
- 17 IDEM libro octagensimo nono digestorum. Fideiussoribus succurri solet, ut [B. 26, 1, 17] S stipulator compellatur ei, qui solidum soluere paratus est, nendere ceterorum nomina.
- 18 IDEM libro nonagensimo digestorum. Qui debitorem suum delegat, [B. 26, 1, 18. Ep. 19, 19] S pecuniam dare intellegitur, quanta ei debetur: et ideo si fideiussor debitorem suum dele- 15 ganerit, quamvis eum, qui soluendo non erat, confessim mandati agere potest.
- 19 IDEM libro quarto ex Minicio. Seruus inscio domino pro quodam fide- [B. 26, 1, 19] S iusserat et eo nomine pecuniam soluerat: quaerebatur, dominus possetne ab eo, cui soluta easet, repeter. respondit: interest, quo nomine fideiusserit: nam si ex causa peculiari fideiussit, tunc id, quod ex peculio soluerit, repeter dominus non poterit, quod ex domi- 20 nica causa¹ soluerit, vindicabitur: si nero extra causam peculii fideiusserit, quod ex pe- cunia dominica soluerit, aequo vindicabitur, quod ex peculio, condici poterit.
- 20 LAUOLENUS libro tertio decimo epistularum. Sed et si serui dominus pecu- [B. 26, 1, 20] *E niam soluerit, repeter eam non ab eo pro quo fideiussit, sed ab eo cui numerauit poterit, cum seruus fideiussionis nomine obligari non possit. sequitur ergo, ut ab eo, pro quo 25 fideiusserat, repeter non possit, cum ipse² aere alieno obligatus sit nec solutione liberari eius pecuniae nomine potuerit, cuius obligatio ad seruum non pertinuit.
- 21 AFRICANUS libro septimo quaestionum. Heres a debitore hereditario fide- [B. 26, 1, 21] S iussorem accepit, deinde hereditatem ex Trebelliano restituit: fideiussoris obligationem in 20 suo statu manere ait idemque in hac causa seruandum, quod || seruaretur, cum heres, f. 340 contra quem emancipatus filius bonorum possessionem accepit, fideiussorem accepit. ideo- 1 que in utraque specie transeunt actiones. Non est nouum, ut fideiussor duabus obliga- tionibus eiusdem pecuniae nomine teneatur: nam si in diem acceptus mox pure accipiatur, 2 ex utraque obligatur, et si fideiussor confideiussori heres extiterit, idem erit. Seruo tuo pecuniam credidi: eum tu manumisisti: deinde eundem fideiussorem accepi. si quidem in 35 eam obligationem fideiubeat, quae aduersus te intra annum sit, obligari eum ait: sin uero in naturalem suam, potius ut nihil agatur: non enim intellegi posse, ut quis pro se fideiubendo obligetur. quod si hic seruus manumissus fideiussori suo heres existat, durare causam fideiussionis putauit et tamen nihilo minus naturalem obligationem mansuram, ut, si obligatio ciuilis pereat, solutum repeter non possit. nec his contrarium ease, quod, 40 cum reus fideiussori heres existat, fideiussoria obligatio tollatur, quia tunc duplex obligatio ciuilis cum eodem esse non potest. retro quoque si fideiussor seruo manumisso heres ex- stiterit, eadem aduersus eum obligatio manet, quamvis et naturaliter teneatur nec pro se
- F(XYMO)

¹ causa] pecunia (Krueger)? ² ut ab eo pro quo fideiusserat repeter non possit cum ipse] ut is pro quo fideiusserat (Krueger)?

1 obligatio ... 2 naturales om. F¹ 2 si actio aliqu'a' F¹: iſc ſc ἀρμόζει τις ἀγωγή B | eo- rum] F et hic et D. 44, 7, 10 3 uerum] eo- rum F² | propri'a'e F² 8 credidi] X¹O⁴, creditit FYO²C, crediderit M, credide X² 9 berisimile F¹ 10 decessis'set F² 11 est] esse FX²Y, esset X¹M²OC, inc. M² 19 es-

se't' F² 21 uindicauerit F¹ 22 uindicauit- tur F¹ 23 et] ec F² 24 rideiussit F¹ | ab eo cui] F², ab eo 'pro quo fideiussor id' qui F⁴ 25 fideiuss'i'onis F² 26 possit] F²'!, posset F² 'aere F² 29 treuellano F 35 manumis- siti F² | acceri F²

- 3 quis fideiubere possit. Quod si stipulator reum heredem instituerit, omnimodo fideiussoris obligationem peremit, siue ciuilis siue tantum naturalis in reum fuisset, quoniam quidem nemo potest apud eundem pro ipso obligatus esse. quod si idem stipulator fideiussorem heredem scriperit, procul dubio solam fideiussoris obligationem peremit¹. argumentum rei, quod, si possessio rerum debitoris data sit creditori, aequo dicendum est fideiussorem 5 manere obligatum. Cum et tu et Titus eiusdem pecuniae rei essetis, eum, qui pro te fideiussit, posse et pro Titio fideiubere respondit, quamvis eandem pecuniam eidem debiturus sit: nec tamen inanem eam² creditori futuram: nonnullis enim casibus emolumenatum habituram, ueluti si ei, pro quo ante fideiussisset, heres existat: tunc enim confusa prima 10 obligatione posteriore duraturam. Cum fideiussor reo stipulandi heres extiterit, quae ritur, an, quasi ipse a se exegerit, habeat aduersus reum mandati actionem. respondit, cum reus obligatus maneat, non posse intellegi ipsum a se fideiussorem pecuniam exegisse: itaque ex stipulatu potius quam mandati agere debet.
- 22 FLORENTINUS libro octavo institutionum. Mortuo reo promittendi et ante [B. 26, 1, 22 § aditam hereditatem fideiussor accipi potest, quia hereditas personae uice fungitur, sicuti 15 municipium et decuria et societas.
- 23 MARCIANUS libro quarto regularum. Si 'mihi aut Titio decem?' stipulatus [B. 26, 1, 23 § fuerim, Titius fideiussorem accipere non potest, quia solutionis tantum causa adiectus est.
- 24 MARCELLUS libro singulari responsorum. Lucius Titius cum pro Seio fratre [B. 26, 1, 24 § suo apud Septicium interuenire uellet, epistulam ita emisit: 'si petierit a te frater meus, 20 'peto des ei nummos fide et periculo meo': post quam epistulam Septicius Seio pecuniam numerauit: deinde Titius inter reliquos et Seium fratrem pro tertia parte reliquit heredem. quaero, an, quia aduersus Seium debitorem Septicui confusa sit actio pro tertia parte, qua Titio fratri suo heres extitit, cum || coheredibus eius agere in solidum possit. f. 340' Marcellus respondit cum coherede Sei non pro maiore quam hereditaria parte mandati 25 agi posse.
- 25 ULPIANUS libro undecimo ad edictum. Marcellus scribit, si quis pro pupillo [B. 26, 1, 25 § sine tutoris auctoritate obligato prodigoue uel furioso fideiusserit, magis esse, ut ei non subueniatur, quoniam his mandati actio non competit.
- 26 GARUS libro octavo ad edictum prouinciale. Inter fideiussores non ipso iure [B. 26, 1, 26 § diuiditur obligatio ex epistula diui Hadriani: et ideo si quis eorum ante exactam a se partem sine herede decesserit uel ad inopiam peruerterit, pars eius ad ceterorum caus respicit.
- 27 ULPIANUS libro uicensimo secundo ad edictum. Si plures sint fideiussores, [B. 26, 1, 27 § unus pure, aliis in diem uel sub condicione acceptus, succurri oportet ei, qui pure acceptus est, dum existere condicio potest, scilicet ut interim in uirilem conueniatur. sed si, cum condicio extitit, non est soluendo qui sub condicione acceptus est, restituendam 1 actionem in pure acceptum Pomponius scribit. Praeterea si fideiussor extiterit fideiussori siue plures, aequo hic quoque pertinebit ad eandem causam: in quorum persona aequo 2 locum habebunt³ ea, quae sunt a diu Hadriano constituta. Praeterea si quaeratur, an 40 F(XYMOC)

¹ *talía uidentur desiderari:* quod si reus stipulatorem heredem instituit, item fideiussor liberatur: aliud dicendum est, si stipulator bona rei emit ² fideiussionem ins. ³ praeterea si fideiussori extiterint fideiussores plures, aequo hic quoque locum habebunt (del. pertinet ... persona)?

2 'pe'remit F² 4 argumentum ... 6 obligatum] ei γὰρ καὶ ἡ νομὴ τῶν τοῦ χρεώστου πράγμάτων δοθῆ τοῖς δανεισταῖς, μένει ὁ ἐγγύητης ἐνεχόμενος B (Anon.) 6 cum 'et' tu et F² | pecunias³ F² 8 nonnulli's F² 9 'confusa F² 15 uice] uitae F² 18 fuerim] sic cum B: ἔαν ἐμαγτῷ ἡ Πέτρῳ ἐπερωτήσω, fuerit F | fideiussor'em' F² | est bis F² 22 fratre'm' F² 28 magis esse seq.] confirmant

Graeci: ἐπέχεται μὲν (scilicet qui fideiussif), οὐκ ἔχει δὲ κατ ἀγάθων (id est aduersus pupillum prodigum furionum) τὴν τῆς ἐγγύης ἐμοχήν B (Anon.) 35 condicione'm' acceptus F² 38 si fideiussor extiterit fideiussorii] FX-YC, si fideiussor heres extiterit (extit. heres O²) fideiussori (fideiussoris MO²) X²MO², tuc. O² 39 sine plurel] siue unus siue plures P²O²C, siue (unus ins. X²) extiterit fideiussori (sic) X

- soluendo sit principalis fideiussor, etiam uires sequentis fideiussoris ei adgregandae sunt.
- 34 Sicut ipsi fideiussori, ita heredibus quoque eorum succurrentum Pomponius scribit. Si fideiussor fuerit principalis et fideiussor fideiussoris, non poterit desiderare fideiussor, ut inter se et eum fideiussorem, pro quo¹ fideiussit, diuidatur obligatio: ille enim loco rei est nec potest reus desiderare, ut inter se et fideiussorem diuidatur obligatio. proinde si ex duobus fideiussoribus alter fideiussorem dederit, aduersus eum quidem non diuiditur obligatio, pro quo interuenit: aduersus² confideiussorem magis est ut diuidatur.
- 28 PAULUS libro uicensimo quinto ad edictum. Si contendat fideiussor ceteros [B. 26, 1, 28] E soluendo esse, etiam exceptionem ei dandam 'si non et illi soluendo sint'.³
- 29 IDEM libro octauo decimo ad edictum. Si sub impossibili condicione stipulatus sim, fideiussor adhiberi non potest.
- 30 GAIUS libro quinto ad edictum prouinciale. Fideiubere pro alio potest [B. 26, 1, 30] E* quisque, etiamsi promissor ignoret.
- 31 ULPIANUS libro uicensimo tertio ad edictum. Si fideiussor uel quis alias [B. 26, 1, 31] E pro reo ante diem creditori soluerit, exspectare debebit diem, quo eum soluere oportuit.⁴
- 32 IDEM libro septuagensimo sexto ad edictum. Ex persona [B. 26, 1, 32. BS. 14, 1, 29 sch. 1] E rei et quidem inuito reo exceptio (et cetera rei commoda) fideiussori ceterisque accessionibus competere potest.
- 33 IDEM libro septuagensimo septimo ad edictum. Si eum hominem, quem a [B. 26, 1, 33] E Titio petieram, pro quo satis de lite acceperam, Titius liberum heredemque reliquerit: si quidem re uera ipsius fuit, dicendum est iudicium in eum transferri et, si non patiatur id fieri, committi stipulationem: si autem meus petitoris⁵ fuit neque iussu meo hereditatem adierit, fideiussores tenebuntur ob rem non defensam: si autem adierit me iubente, stipulatio euanescit. plane si meus fuerit et idcirco differam aditionem, ut, cum uicero, tunc eum iubeam | adire et interim ob rem non defensam agere uelim, non committitur stipulatio, quia uir bonus non arbitraretur.
- 34 PAULUS libro septuagensimo secundo ad edictum. Hi, qui accessionis loco [B. 26, 1, 34] E promittunt, in leuiorem⁶ causam accipi possunt, in deteriorem non possunt. ideo, si a reo mihi stipulatus sim, a fideiussore mihi aut Titio, meliorem causam esse fideiussoris Julianus putat, quia potest uel Titio soluere. quod si a reo mihi aut Titio stipulatus, a fideiussore mihi tantum interrogem, in deteriorem causam acceptum fideiussorem Julianus ait. quid ergo, si a reo Stichum aut Pamphilum, a fideiussore Stichum interrogem? utrum in deteriorem causam acceptus est sublata electione? an in meliorem, quod et uerum est, quia mortuo eo liberari potest?⁷
- 35 IDEM libro secundo ad Plantium. Cum fideiubeat aliquis pro seruo, [B. 26, 1, 35. Ep. 19, 15] E in solidum tenetur, etiamsi nihil in peculio sit. plane si pro domino fideiubeat, cum quo de peculio⁸ est, dumtaxat de peculio tenebitur, quod tunc erit, cum res iudicatur.
- 36 IDEM libro quarto decimo ad Plantium. Cum is qui et reum et fideiussores [B. 26, 1, 36] E habens⁹ ab uno ex fideiussoribus accepta pecunia praestat actiones, poterit quidem dici nullas iam esse, cum suum percepit et perceptione omnes liberati sunt. sed non ita est:¹⁰ non enim in solutum accipit¹¹, sed quodammodo nomen debitoris uendidit, et ideo habet actiones, quia tenetur ad id ipsum, ut praestet actiones.
- 37 IDEM libro septimo decimo ad Plantium. Si quis, postquam tempore trans- [B. 26, 1, 37] E acto liberatus est, fideiussorem dederit, fideiussor non tenetur, quoniam erroris fideiussio nulla est.¹²

F(XYMO_C)

¹ pro quo] pro se qui? ² eius ins. ³ petitoris del. (Krueger) ⁴ meliorem? ⁵ actio ins. (u. i.) ⁶ habet (edd.)? ⁷ non enim solutum accepit?

⁸ ei] eis F¹ ² fideiussoriⁱ: F² | ita heredi-
bus ... si fideiussor add. F⁴ ³ desiderare
fideiussor] XYMO_C, desiderare fideiussor fidei-
ussoris O ⁹ esse etiam ... soluendo bis F¹
13 promissor F¹ ³⁷ de peculio est] F, de

peculio actio est XYMO_C: εἰ δὲ τὸν δεσπότην
εἰς τὴν περὶ τοῦ πεκογλίου ἀγωγὴν ἐγγύησται
B (Anon.) ³⁹ praestas F¹ ⁴⁰ libertati F²
43 transactio F²

- 38 MARCELLUS libro uicensimo digestorum. Si Stichum aut Pamphilum stipu- [B. 26, 1, 38] E
latus essem, utrum promissor noluisset, non possum fideiussorem ita accipere Stichum aut
Pamphilum, utrum fideiussor uellet, quia futurum eset in eius potestate alium nelle, quam
1 reus noluisset. A Titio, qui mihi ex testamento sub condicione decem debuit, fideiussorem
accepi et ei heres extiti: deinde condicio legati extitit: quaero, an fideiussor mihi teneatur. 5
respondit, si ei, a quo tibi erat sub condicione legatum, cum ab eo fideiussorem accepisses,
heres extiteris, non poteris habere fideiussorem obligatum, quia nec reus est, pro quo
debeat, sed nec res ulla, quae possit deberi.
- 39 MODESTINUS libro secundo regularum. Ut fideiussor aduersus confideiuuso- [B. 26, 1, 39] E
rem suum agat, danda actio non est. ideoque si ex duobus fideiussoribus eiusdem quanti- 10
tatis cum¹ alter electus a creditore totum exsoluit nec ei cessae sint actiones, alter nec a
credитore nec a confideiussore conuenietur.
- 40 IDEM libro tertio regularum. Cum duo rei constituti sunt, siue ab utroque [B. 26, 1, 40] E
siue ab alterutro fideiussor datus fuerit, in solidum recte accipietur. 14
- 41 IDEM libro tertio decimo responsorum. Respondit, si fideiussores in id ac- [B. 26, 1, 41] E
cepti sunt, quod a curatore seruari non possit, et post impletam legitimam aetatem tam
ab ipso curatore quam ab heredibus eius solidum seruari potuit et cessante eo, qui pu-
pillus fuit, soluendo esse desierit: non temere utilem in fideiussores actionem competere.
1 Idem respondit, si in solidum condemnatus est unus ex mandatoribus, cum indicati con-
ueniri cooperit, posse eum desiderare, ut aduersus eos, qui idem mandauerunt, actiones 20
sibi manūdentur. f. 34¹
- 42 IAUOLENUS libro decimo epistularum. Si ita fide- [B. 26, 1, 42. BS. 18, 8, 1 sch. 9. Ep. 19, 27] E
iussorem accepero: 'quod ego decem credidi, de ea pecunia mille modios tritici fide tua
'esse iubes?', non obligatur fideiussor, quia in aliam rem, quam quae credita est, fideiussor
obligari non potest, quia non, ut aestimatio rerum quae mercis numero habentur in pe- 25
cunia numerata fieri potest, ita pecunia quoque merce aestimanda est.
- 43 POMPONIUS libro septimo ex uariis lectionibas. Si a Titio stipulatus fideius- [B. 26, 1, 43] E
sorem te acceperim, deinde eandem pecuniam ab alio stipulatus alium fideiussorem acci-
piam, confideiussores non erunt, quia diuersarum stipulationum fideiussores sunt. 29
- 44 IAUOLENUS libro undecimo epistularum. Stipulatus es opus arbitratu tuo [B. 26, 1, 44] E
ante certam diem fieri, quod si effectum non eset, quanti ut efficiatur opus locasses, tanti
fideiussores cepisti: et quia opus effectum non erat, alii locasti et, cum posterior conductor
satis non daret, ipse opus fecisti: quaero, an fideiussor teneatur. respondit: secundum ea
uerba stipulationis, quae a te proposita sunt, fideiussores non tenentur. non enim id fecisti,
quod in stipulatione conuenerat, id est opus alii non locasti, tametsi postea locasti: ea enim 35
locatio, quam secutus² es, perinde est, ac si interposita non eset et si³ statim tu opus
facere coepisses.
- 45 SCAEUOLA libro sexto digestorum. Fideiussor pro uenditore fundorum duo- [B. 26, 1, 45] A
rum altero evicto conuentus ab emptore condemnatus est certam quantitatem: quae sit
est, an cum herede uendoris ante diem, quo iudicatum facere compelleretur, agere possit.⁴⁰
respondit agere quidem posse, sed ex iusta⁴ causa ad officium iudicis pertinere quo⁵ fide-
iussor aut defendatur aut liberaretur.
- 46 IAUOLENUS libro decimo ex posterioribus Labeonis. Cum lex uenditionibus [B. 26, 1, 46] E
F(XYMO)

¹ cum del. ² non ins. (u. i.) ³ si del. (R. Stephanus) ⁴ ista? ⁵ quod?

5 accepit^t et F² | extiti] extitit f: scilicet qui
recognouit non aduerdit in eo quod praecedit
accepit ultimam litteram puncto deletam esse
ab emendatore ordinario 11 totum exsoluet
(sic) nec ei cessae sint actiones alter nec
a creditore add. F² 13 constituto F¹ |
ab utroque siue ab alterutro¹ fideiussor F²

22 libro 'primo' decimo F² 35 est: F²
46 secutus es] FXYM, secutus non es 0,
non secutus es C 39 est 'in' certam F²
42 liberaretur] sic nec quicquam em. F 43 cum
lex uenditionibus occurtere uoluerit] ὅτε οὐ-
μος ἀνατρέπει τὴν γενομένην πράξιν B (Anon.)

occurtere uoluerit, fideiussor quoque liberatur, eo magis quod per eiusmodi actionem ad reum peruenitur.

47 PAPINIANUS libro nono quaestionum. Si debitori deportatio irrogata est, non [B. 26, 1, 47] *P* posse pro eo fideiussorem accipi scribit Iulianus, quasi tota obligatio contra eum extincta

1 sit. Si filius in causa peculiari ita fideiussorem acceperit: 'quantam pecuniam credidero, 5 fide tua esse iubes?' et emancipatus credat, patri quidem, si non est reus obligatus¹, non tenebitur, filio nero humanitatis intuitu obnoxius esse debet.

48 IDEM libro decimo quaestionum. Si Titius et Seia pro Maevio [B. 26, 1, 48. Ep. 19, 16] *P* fideiusserint, subducta muliere dabimus in solidum aduersus Titium actionem, cum scire 1 potuerit aut ignorare non debuerit mulierem frustra intercedere. Huic similis et illa quaestio 10 uideri potest, ob aetatem si restituatur in integrum unus fideiussor, an alter onus obligationis integrum excipere debeat. sed ita demum alteri totum irrogandum est, si postea minor intercessit, propter incertum aetatis ac restitutionis. quod si dolo creditoris inductus sit minor, ut fideiubeat, non magis creditoris succurrendum erit aduersus confideiussorem, quam si facta nouatione circumuento minore desideraret in ueterem debitorem utilem actio- 15 nem sibi dari.

49 IDEM libro uicensimo septimo quaestionum. Si testamento liberatum debi- [B. 26, 1, 49] *P* torem heres omittat, fideiussorem autem eius conueniat, proderit exceptio doli fideiussori 1 propter ² improbatam heredis, quae prodesse reo debuerat, si conueniretur. Ex duobus f. 342 fideiussoris heredibus si per errorem alter solidum exsoluat, quidam putant habere eum 20 condicione et ideo manere obligatum coheredem: cessante quoque condicione durare obligationem coheredis probanterea, quod creditor, qui, dum se putat obligatum, partem ei, qui totum dedit, exsoluerit, nullam habebit condicione. quod si duo fideiussores accepti fuerint uerbi gratia in uiginti et alter ex duobus heredibus alterius fideiussoris totum creditoris exsoluerit, habebit quidem decem, quae ipso iure non debuit, condicione: 25 an autem et alia quinque milia repetere possit, si fideiussor alter soluendo est, uidendum est: ab initio enim heres fideiussoris sive heredes ut ipse fideiussor audiendi sunt, ut scilicet pro parte singuli fideiussores qui³ sunt conueniantur. seuerior⁴ et utilior est in utro- que casu illa sententia solutionem non indebitae quantitatis non debere reuocari, quod 2 etiam epistula diui Pii significatur in persona fideiussoris, qui totum exsoluerat. Quaesitum est, an fideiussor, qui 'Capuae pecuniam se datum' Romae promisit, si reus promittendi Capuae esset, statim conueniri possit. dixi non magis fideiussorem confessim teneri, quam si ipse Capuae spondisset, cum reus adhuc Capuam peruenire non potuisset: nec ad rem pertinere, quod hoc latere nemo dubitet nondum fideiussorem teneri, quia nec ipse reus promittendi teneretur. nam e contrario quoque si quis responderit, quoniam debitor 30 Capuae sit, fideiussorem confessim teneri non habita ratione taciti proprii temporis, euenu- turum, ut eo casu fideiussor conueniatur, quo debitor ipse, si Romae fuisset, non conueni- retur. itaque nobis placet fideiussoram obligationem condicione taciti temporis ex utrius- que persona recipere tam rei promittendi quam ipsius fideiussoris, quoniam aliud respon- dentibus contra iuris formam in duriorem condicione acceptedus intellegetur. 40

50 IDEM libro trigensimo septimo quaestionum. Debitori creditor pro parte [B. 26, 1, 50] *P* heres extitit accepto coherede fideiussore: quod ad ipsius quidem portionem attinet, obli- gatio ratione confusionis intercidit aut (quod est uerius) solutionis potestate: sed pro parte coheredis obligatio salua est non fideiussoria, sed hereditaria, quoniam maior tollit minorem.

45

F(XYMO_C)

¹ si non est reus obligatus *del. aut scr.* quia non est reus obligatus (*cf. D. 45, 1, 132, 1*)
² soluendo *ins.* ³ sed uerior (*u. i.*)?

⁴ nono *om.* *F*¹ 5 peculiari *F*² 6 si non est] *XYMO_C*: suo nomine *X³YMO_C*: suo nomine *pot' u' erit F²* 10 *post' u' erit F²* 11 obligationis in integrum *F²* | alteri onus alteri *F²* 16 dare *F*: *ΔΟΘΗΝΑΙ B* 21 con-

dictionis *F¹* 26 quinque 'milia' repetere *F²* 28 seuerior] *F*, sed uerior *XYMO_C* 29 illa in' sententia'm' solutionem *F²* 31 capiae *F* 32 capiae *F* 33 capiae *F* | capiam *F* 36 capiae *F* 37 fuisset' *F²* | non] con *F*

- 51 IDEM libro tertio responsorum. Inter eos fideiussores actio diuidenda est, [B. 26, 1, 51 P] qui solidum et partes uiriles fide sua esse iusserunt. diuersum erit uerbis ita conceptis: 'solidum aut partem uirilem fide tua esse iubes?' tunc enim ab initio non nisi uiriles partes singulos debere conueniet¹. Fideiussor, qui partem pecuniae suo nomine uel rei promittendi soluit, quo minus residui diuisione facta portionis iudicium accipiat, recusare non debet: eam enim quantitatem inter eos qui soluendo sunt diuidi conuenit, quam litis tempore singuli debent. sed humanius est, si et alter soluendo sit litis contestationis tempore, per exceptionem ei qui soluit succurri. Duo rei promittendi separatim fideiussores dede-
runt: inuitus creditor inter omnes fideiussores actiones diuidere non cogitur, sed inter eos dumtaxat, qui pro singulis interuenerunt. plane si uelit actionem suam inter | omnes dini-
dere, non erit prohibendus, non magis quam si duos reos pro partibus conueniret. Cre-
ditor pignus distractare non cogitur, si fideiussorem simpliciter acceptum omissis pignore
uelit conuenire. Cum inter fideiussores actione diuisa quidam post litem contestatam sol-
uendo esse desierunt, ea res ad onus eius qui soluendo est non pertinet, nec auxilio defen-
detur aetatis actor: non enim deceptus uidetur iure communi usus. Bonis damnati fide-
iussoris fisco vindicatis inter fideiussores actio postea si diuidi cooperit, ut heredis, ita fisci
rationem haberi oportet.
- 52 IDEM libro undecimo responsorum. Amissi ruina pignoris damnum tam fide- [B. 26, 1, 53 P]
iussoris quam rei promittendi periculum spectat, nec ad rem pertinebit, si fideiussor ita sit
acceptus: 'quanto minus ex pretio pignoris distracti seruari potuerit': istis enim uerbis se
etiam totum contineri conuenit. Inter fideiussores actione diuisa condemnatus si desierit
esse soluendo, fraus uel segnitia tutoribus, qui iudicatum persequi potuerunt, damnum
dabit: quod si diuisam actionem inter eos, qui non erant soluendo, constabit, pupilli no-
mine restitutionis anxillum implorabitur. Fideiussores a colonis datos etiam ob pecuniam
dotis praediorum teneri conuenit, cum ea quoque species locationis vinculum ad se trahat:
nec mutat, confessim an intericto tempore fidem suam adstrinxerunt. Plures eiusdem pe-
cuniae credendae mandatores, si unus iudicio eligatur, absolutione quoque secuta non libe-
rantur, sed omnes liberantur pecunia soluta.
- 53 IDEM libro quinto decimo responsorum. Capitis postulati fideiussores ex con- [B. 26, 1, 53 P]
tractu citra ullam praescriptionem a creditore, qui reum postulauit, recte conueniuntur.
54 PAULUS libro tertio quaestionum. Si in pignore contrahendo deceptus sit [B. 26, 1, 54 P]
creditor, qui fideiussorem pro mutuo accepit, agit contraria pigneratia actione, in quam
actionem ueniet quod interest creditoris. sed ea actio fideiussorem onerare non poterit:
non enim pro pignore, sed pro pecunia mutua fidem suam obligat.
- 55 IDEM libro undecimo quaestionum. Si ita stipulatus a Seio fuero: 'quantam [B. 26, 1, 55 P]
'pecuniam Titio quandoque credidero, dare spondes?' et fideiussores accepero, deinde Titio
saepius credidero: nempe Seius in omnes summas obligatus est et per hoc fideiussores
quoque, et id, quod ex bonis eius seruari potest, omnibus aequo iure proficere debet.
- 56 IDEM libro quinto decimo quaestionum. Si quis pro eo, qui libertus non [B. 26, 1, 56 P]
1 esset et operas praestaturum se iurasset, fideiussor erit, non tenebitur. Item si filius a
patre uel seruus a domino stipuletur, nec fideiussor acceptus tenetur, quia non potest pro
eodem et eidem esse obligatus. ex diuerso ergo patre a filio uel domino a seruo stipulato
2 fideiussor acceptus tenetur. Si nummos alienos quasi tuos mutuos dederis sine stipula-
tione, nec fideiussorem teneri Pomponius ait. quid ergo, si consumptis nummis nascatur
3 conductio? puto fideiussorem obligatum fore: in omnem enim causam acceptus uidetur,
quaes ex ea numeratione nasci potest. Pro furti actione fideiussor accipi potest: item pro
eo, qui | in legem Aquiliam commisit. diuersa causa est popularium actionum.

F(XYMOC)

¹ conuenit?

8 succurrit' duo F² 19 si om. F¹ 21 ac- B (Anon.) 30 postulabit F 34 obliget F:
tione's' diuisa F² 24 ob pecuniam dotis ἐνηγγύεστο B (Anon.) 43 dederit F²
praediorum] καὶ ἐπὶ ταῖς ἐνθῆκαις τοῦ ἀρρώ

- 57 SCABUOLA libro octavo decimo quaestionum. Fideiussor, antequam reus de- [B. 26, 1, 57] P
beat, conueniri non potest.
- 58 PAULUS libro nicensimo secundo quaestionum. Si a colono stipulatus fide- [B. 26, 1, 58] P
iuseorem accepi, una stipulatio est plurium pensionum, et ideo in uniuersis pensionibus
1 fideiussor tenetur. Cum facto suo reus principalis obligationem perpetuat, etiam fidei- 5
soris durat obligatio, ueluti si moram fecit in Sticho soluendo et is decessit.
- 59 IDEM libro quarto responsorum. Paulus respondit fideiussorem, in quem [B. 26, 1, 59] P
pignora a confideiussoribus data translata sunt, non emptoris loco substitutum uideri, sed
eius qui pignora accepit, et ideo rationem fructuum et usurarum haberi oportere. 9
- 60 SCAEUOLA libro primo responsorum. Ubi cum reus ita liberatur a credi- [B. 26, 1, 60] P
tore, ut natura debitum maneat, generi fideiussorem respondit: cum uero genere nouationis
transeat obligatio, fideiussorem aut iure aut exceptione liberandum.
- 61 PAULUS libro quinto decimo responsorum. Si, ut proponitur, cum pecunia [B. 26, 1, 61] P
mutua daretur, ita conuenit, ut in Italia solueretur, intellegendum mandatorem quoque
simili modo contraxisse. 15
- 62 SCAEUOLA libro quinto responsorum. Si fideiussor creditori denuntianerit, [B. 26, 1, 62] P
ut debitorem ad soluendam pecuniam compelleret uel pignus distraheret, isque cessauerit,
an possit eum fideiussor dolii mali exceptione summouere? respondit non posse.
- 63 IDEM libro sexto responsorum. Inter creditricem et debitorem pactum inter- [B. 26, 1, 63] P
cesserat, ut, si centum, quae mutua dederit, ubi primum petita fuissent, non soluerentur, 20
ornamenta pignori data intra certum tempus liceret ei uendere et si quo minoris uenissent,
quodque¹ sortis uel usurarum nomine deberetur, id creditrici redderetur, et fideiussor ac-
ceptus est: quae situm est, an fideiussor in uniuersam sumمام obligari potuerit. respondit
secundum ea quae proponerentur teneri fideiussorem in id, quod minus ex pignoribus uen-
ditis redactum esset. 25
- 64 HERMOGENIANUS libro secundo iuris epitomarum. Fideiussor, qui minori [B. 26, 1, 64] P
uiginti quinque annis pecuniam optulit et in publico loco metu in integrum restitutionis
consignatam depositus, confessim experiri mandati poterit.
- 65 IDEM libro sexto iuris epitomarum. Sicut reus principalis non alias, quam [B. 26, 1, 65] P
si de sua persona promittat, obligatur, ita fideiussores non alias tenentur, quam si se quid 30
daturos uel facturos promittant: nam reum principalem daturum uel facturum aliquid frustra
promittunt, quia factum alienum inutiliter promittitur.
- 66 PAULUS libro primo ad Neratium. Si seruus alienus pro Titio fideiussit et [B. 26, 1, 66] P
soluit, liberatur Titius, si dominus mandati contra eum agere instituit: nam qui mandati
agit, ratam habere solutionem uidetur. 35
- 67 IDEM libro tertio ad Neratium. Exceptione, quae tibi prodesse [B. 26, 1, 67. BS. 14, 1, 29 sch. 1] P
debebat, usus iniuria iudicis damnatus es: nihil tibi praestabitur iure mandati, quia ini-
uria, quae tibi facta est, penes te || manere quam ad alium transferri aequius est, scilicet f. 343'
si culpa tua iniustae damnationis causam praebuisti. 39
- 68 IDEM libro tertio decretorum. Fideiussores magistratum in poenam uel [B. 26, 1, 68] P
1 multam, quam non spondissent, non debere conueniri decreuit. Pro Aurelio [Ep. 19, 21]
Romulo conductore uectigalis centum annua Petronius Thallus et alii fideiusserant: bona
Romuli fiscus ut obligata sibi occupauerat et conueniebat fideiussores tam in sortem
quam in usuras: qui deprecabantur. lecta subscriptione fideiussionis, quoniam in sola
centum annua se obligauerant, non in omnem conductionem, decreuit fideiussores in 45
usuras non teneri, sed quidquid ex bonis fuisset redactum, prius in usuras cedere,
reliquum in sortem, et ita in id quod defuisse fideiussores conueniebat exemplo
F(XYMOC)

¹ quodque quam quod (edd.)?

8 a om. F¹ 17 soluendum F¹ 20 ut 'si F² | 30 qua'm' si F²! 31 promitta'n't F⁴ 36 pro-
fuisset F¹ 22 id creditrici redderetur om. F² desse debebat usus iniuria iudicis damnatus es
23 obligari] publicari F¹ 28 mandatu F¹ (est altero loco) nihil tibi b's F¹ 39 iniusta'e' F²

2 pignorum a creditore distractorum. Non possunt conueniri fideiussores liberato reo [Ep.] transactione.

69 TRYPHONINUS libro nono disputationum. Tutor datus eius filio, cui ex fide- [B. 26, 1, 69] P iussoria causa obligatus erat, a semet ipso exigere debet, et quamvis tempore liberatus erit, tamen tutelae iudicio eo nomine tenebitur, item heres eius, quia cum eo ob tutelam, 5 non ex fideiussione agitur. et quamvis non quasi fideiussor, sed quasi tutor soluerit, etiam si tempore liberatus est, mandati actionem eum habere aduersus reum promittendi dixi. haeret enim in utraque causa adhuc illius debiti persecutio, nam eius solutione liberauit reum promittendi obligatione, in quam pro eo fideiuesserat, et non titulus actionis, sed debiti causa respicienda est. licet enim is tutor, qui fideiussor apud pupillum pro reo est obli- 10 gatus, soluit se auctore pupillo, quia reo promittendi liberato et ipse tutor idemque fideiussor liberabitur, quod sua auctoritate efficere non potest, tamen et² si non pro se soluendi animo, sed pro Titio fecit, ut maxime eum liberet, habebit cum eo mandati actionem.

70 GAIUS libro primo de uerborum obligationibus. Si a reo sub condicione [B. 26, 1, 70] P fuero stipulatus, potero fideiussorem et in hanc et in aliam condicionem obligare, si modo eas coniungam: nisi enim utraque extiterit, non tenebitur, cum reus ex una condicione teneatur. quod si eas disiungam, durior fit condicio fideiussoris nec ob id obligatur: quippe siue communis utriusque condicio extiterit siue alterutra, uideatur adprehendi, cum reus non aliter teneatur, quam si communis extiterit: aut igitur nullo modo tenebitur fideiussor, 14 1 aut, quod magis est, tenebitur, si prius extiterit communis. Sub diuersis quoque condicione- 2 nibus si fuerint interrogati, interest, utra eorum prior extiterit. si reo iniuncta, tenebitur etiam fideiussor, cum condicio eius extiterit, tamquam si statim ab initio reus pure, fideiussor sub condicione acceptus esset. ex diuerso autem, si fideiussoris condicio prior extiterit, non tenetur, perinde ac si statim ab initio pure acceptus esset reo sub condicione 25 2 obligato. Si reo in fundum obligato fideiussor in usum fructum accipiat, quae situm est, utrum obligetur fideiussor quasi in minus, an non obligetur quasi in aliud. nobis in eo uidetur dubitatio esse, usus fructus pars rei sit an proprium quiddam: sed cum usus fructus 3 fundi ius est, in ciuile est fideiussorem ex sua promissione non teneri. Adeo a seruo potest 26 fideiussor accipi, ut ipse quoque dominus in id, quod sibi debetur, fideiussorem ab eo recte 30 4 accipiat: quem fideiussorem etiam ab eo ipso seruo interrogari nihil impedit. Si a furioso stipulatus fueris, non posse te fideiussorem accipere certum est, quia non solum ipsa stipulatio nulla intercessisset, sed ne negotium quidem ullum gestum intellegitur. quod si pro 5 furioso iure obligato fideiussorem accepero, tenetur fideiussor. Id quod uolgo dictum est maleficiorum fideiussorem accipi non posse non sic intelligi debet, ut in poenam furti is, 35 cui furtum factum est, fideiussorem accipere non possit (nam poenas ob maleficia solui magna ratio suadet), sed ita potius, ut qui cum alio cum³ quo furtum admisit, in par- 6 tem, quam ex furto sibi restitui desiderat, fideiussorem obligare non possit, et qui alieno hortatu ad furtum faciendum prouectus est, ne in furti poena ab eo qui hortatus est fideiussorem accipere possit. in quibus casibus illa ratio impedit fideiussorem obligari, 40 quia scilicet in nullam rationem adhibetur fideiussor, cum⁴ flagitosae rei societas coita nullam uim habet.

F(XYMO)

¹ non recte pro se ins. ² et del. (edd.) ³ cum del. ⁴ scilicet in nullam rationem adhibetur fideiussor cum del.

4 sem'et ipso F² 6 fideiussiōne F² 8 u'tra-
que F² | liberabit F² 10 'eo F² 11 aucto-
re] uactore F² | ip's'e F² 12 a'uctori-
tate F² 15 condicione'm' fuero F² 21 tene-
bitur] ita tenebitur F² 27 nobis] nouis F²
28 quid'd'am F² 30 ab eo recte accipiat
quem fideiussorem om. F¹ 35 poena'm's F²
37 ut qui (quis O) cum (illo ins. M²) alio

cum quo (al. deest cum quo supra u. O)]
F(XYMO): ίνα ὁ μετά τίνος κλέψας μὴ δύνη-
ται λαβεῖν ἐγγυήτην ἐπὶ τῷ ἀρμόζοντι αὐτῷ
μέρει τῆς κλοπῆς B (Anon.) 40 in quibus
casibus ... 41 habet] λοκέι γάρ καὶ ἀλόγος ὁ
ἐγγυήτης προσλαμβάνεσθαι, ἐπειδὴ ἀτόπου πρά-
ματος οὐκ ἔστι κοινωνία B (Anon.)

71 PAULUS libro quarto quaestionum. Granius Antoninus pro Iulio¹ Pollio[B. 26, 1, 71]ne
et Iulio Rufo pecuniam mutuam accipientibus, ita ut duo rei eiusdem debiti fuerint, apud
Aurelium Palmam mandator exstiterit: Iulii bona ad fiscum uenerunt: similiter et creditoris
fiscus successerat. mandator allegabat se liberatum iure confusionis, quia fiscus tam credi-
tori quam debitori successerat. et quidem si unus debitor fuisset, non dubitabam sicut 5
fideiussorem, ita et mandatorem liberatum esse: quamuis enim iudicio conuento principali
debitore mandator non liberetur, tamen ubi successit creditor debitori, ueluti solutionis
iure sublata obligatione etiam mandator liberatur, uel quia non potest pro eodem apud
eundem quis mandator esse. sed cum duo rei promittendi sint et alteri heres extitit cre-
ditor, iusta dubitatio est, utrum alter quoque liberatus est, ac si soluta fuisset pecunia, an 10
persona tantum exempta confusa obligatione. et puto aditione hereditatis confusionis obli-
gationis eximi personam: sed et accessiones ex eius persona liberari propter illam ratio-
nem, quia non possunt pro eodem apud eundem obligati esse, ut quemadmodum incipere
alias non possunt, ita nec remaneant. igitur alterum reum eiusdem pecuniae non liberari
et per hoc nec fideiussorem uel mandatorem eius. plane quia is mandati iudicio eligere 15
potest uel creditorem, competitur ei exceptionem doli mali, si cooperit conueniri. cum
altero autem reo uel in solidum, si non fuerit societas, uel in partem, si socii fuerunt, posse
credитorem agere. quod si creditor fideiussori heres fuerit uel fideiussor creditoris, puto con-
1 uenire confusione obligationis non liberari reum. Si ponamus unum ex [BS. 11, 1, 21 sch. 10]
reis promittendi pactum esse, ne a se peteretur, deinde mandatorem soluisse: mandati iu- 20
dicio conuenire potuit etiam eum, cum quo pactum est: non enim pactum creditoris tollit
2 alienam actionem. Placet mandatorem teneri etiam si faeneraturo creditori mandet [BS]
pecuniam credere.

72 GAIUS libro tertio de uerborum obligationibus. Si fideiussori sub condicione [B. 26, 1, 72] P
obligato 'si nauis ex Asia uenerit', quem sub hoc modo accepi, ut usque ad tempus f. 344'
uitae suae dumtaxat obligaretur, pendente condicione acceptum latum fuerit et is fideiussor 26
ad huc pendente condicione mortuus fuerit: confessim a reo petere possum, quia existens
condicio neque obligationem in personam iam mortui efficere neque acceptationem con-
firmare possit.

73 PAULUS libro septuagensimo sexto ad edictum. Cum procurator in rem age- [B. 26, 1, 73] *E
bat, cautionem dederat ratam rem dominum habiturum: postea uicto eo dominus reuersus 31
iterum de eadem re agitabat, et cum reus haberet possessionem, et² noluit eam restituere
et ideo magno condemnatus est: in amplius fideiussores non tenentur: hoc enim non debet
imputari fideiussoribus, quod ille propter suam poenam praestitit.

II.

35

R DE NOUATIONIBUS ET DELEGATIONIBUS R

SEP

1 UPIPLANUS libro quadragesimo sexto ad Sabinum. Nouatio est prioris debiti [B. 26, 4, 1] S*
in aliam obligationem uel ciuilem uel naturalem transfusio atque translatio, hoc est cum
ex praecedenti causa its noua constituatur, ut prior perematur. nouatio enim a nouo
1 nomen accepit et a noua obligatione. Illud non interest, qualis processit³ obligatio, utrum 40
naturalis an ciuilis an honoraria, et utrum uerbis an re an consensu: qualiscumque igitur
obligatio sit, quae praecessit, nouari uerbis potest, dummodo sequens obli- [Ep. 2 sch. 8]
gatio aut ciuiliter teneat aut naturaliter: ut puta si pupillus sine tutoris auctoritate pro-
miseric.

F(XYMO)

¹ Iunio uel simile quid scr. (cf. u. 3) ² et] uictus? ³ praecessit (edd.)?

3 existerit F| uenierunt F 4 successerat rastro creditori] F, fenerator hoc creditori
'et quidem si unus debitor' mandator F² XYMO, μέλλοντι moi λανείσειν B (Anon.)
12 accessionis F² 14 remaneant F² 26 uita'e su'ae F² 39 causa's ita F²
18 puto bis F² 19 unu's'm F² 22 faene- 40 nome'm'n F²

- 2 IDEM libro quadragensimo octauo ad Sabinum. Omnes res transire in nouationem possunt: quodcumque enim siue uerbis contractum est siue non uerbis, nouari potest et transire in uerborum obligationem ex quacumque obligatione, dummodo sciamus nouationem ita demum fieri, si hoc agatur, ut nouetur obligatio: ceterum si non hoc agatur, duae erunt obligations. 5
- 3 POMPONIUS libro primo ad Sabinum. Cui bonis interdictum est, nouare obligationem suam non potest, nisi meliorem suam condicionem fecerit. [B. 26, 4, 3] S
- 4 ULPIANUS libro quinto ad Sabinum. Si usus fructus debitorem meum degenero tibi, non nouetur obligatio mea: quamvis exceptione doli uel in factum tutus debeat esse aduersus me is qui delegatus fuerit, et non solum donec manet ei usus fructus cui delegavi, sed etiam post interitum eius: uidebimus¹ quia etiam hoc incommodum sentit, si post mortem meam maneat ei usus fructus. et haec eadem dicenda sunt in qualibet obligatione personae cohaerenti. [B. 26, 4, 4] S
- 5 IDEM libro trigensimo quarto ad Sabinum. In diem obligatio nouari potest et prius quam dies aduenerit et generaliter constat et stipulatione in diem facts nouationem contingere, sed non statim ex ea stipulatione agi posse, antequam dies uenerit. [B. 26, 4, 5] S
- 6 IDEM libro quadragensimo sexto ad Sabinum. Si ita fuero stipulatus: 'quanto minus a Titio debitore exegisset, tantum fideiubes?', non fit nouatio, quia non hoc agitur, ut nouetur. Cum pecuniam mutuam dedit quis sine stipulatione et ex continentia fecit stipulationem, unus contractus est. idem erit dicendum et si ante stipulatio facta est, mox pecunia numerata sit. [B. 26, 4, 6] S
- 7 POMPONIUS libro uicensimo quarto ad Sabinum. Cum enim pecunia mutua data stipulamur, non puto obligationem numeratione nasci et deinde eam stipulatione nouari, quia id agitur, ut sola stipulatio teneat, et magis impliendae stipulationis gratia numeratio intellegenda est fieri. [B. 26, 4, 7] S f. 3
- 8 ULPIANUS libro quadragensimo sexto ad Sabinum. Si Stichum dari stipulatus fuerim et, cum in mora promissor esset, quo minus daret, rursum eundem stipulatus fuero, desinit periculum ad promissorem pertinere quasi mora purgata. Legata uel fideicommissa si in stipulationem fuerint deducta et hoc actum, ut nouetur, fiet nouatio, si quidem pure uel in diem fuerint relicta, statim, si uero sub condicione, non statim, sed ubi condicio extiterit. nam et alias qui in diem stipulatur, statim nouat, si hoc actum est, cum certum sit diem quandoque uenturum: at qui sub condicione stipulatur, non statim² nouat, nisi condicio extiterit. Si quis ita stipulatus a Seio sit: 'quod a Titio stipulatus fuero, dare spondes?', an, si postea a Titio stipulatus sim, fiat nouatio solusque teneatur Seius? et ait Celsus nouationem fieri, si modo id actum sit, ut nouetur, id est ut Seius debeat quod Titius promisit: nam eodem tempore et impleri prioris stipulationis condicionem et nouari ait, eoque iure utimur. Idem Celsus ait iudicatum solui stipulatione actionem iudicati non nouari, merito, quia hoc solum agitur ea stipulatione, ut fideiussoribus cautum sit, non ut ab obligatione iudicati discedatur. Si decem, quae mihi Titius debet, aut decem, quae Seius debet, a Tertio stipulatus fuero, putat Marcellus neutrum liberari, sed Tertium eligere posse, pro quo decem soluere uelit. Si ab alio promissam sibi dotem maritus ab uxore dotis nomine stipulatus sit, non duplari dotem, sed fieri nouationem placet, si hoc actum est: quid enim interest, ipsa an aliis quilibet promittat? quod enim ego debeo si aliis promittat, liberare me potest, si nouationis causa hoc fiat: si autem non nouandi animo hoc internenit, uterque quidem tenetur, sed altero soluente alter liberatur. non F(XYMO³)

¹ uidebimus] uidelicet? ² statim del.

4 ut nouetur ... agatur om. F⁴ 9 nouetur F: οὐ μεταφέρεται ἡ ἐνοχή μού B (Anon.) 10 εἰ] εἰς F¹: εἴ τοι ὁ σον ἡ χρῆσις ἔστιν πάρα τῷ ἀπερωτήσαντι B (Anon.) 11 εἰς τὸ οὐ uidebimus F² 15 et stipulatione ... 16 contingere] καὶ γένος ἡμέραν γίνεται ἐνοχής μετάθεσις B (Anon.)

23 stipul'ē amur F⁵ 27 mora'm' prom. F⁶
33 fuero ... 34 stipulatus om. F⁷ 37 stipulatione actionem] quasi esset stipulationem actione, ueritate B (Anon.): οὐ μεταφέρεται ... ικανοδοσία διὰ τῆς ἐψηφισμένης καταδίκης 39 michi F

tamen si quis stipuletur quod mihi debetur, aufert mihi actionem, nisi ex uoluntate mea stipuletur: liberat autem me is qui quod debo promittit, etiam si nolim.

- 9 IDEM libro quadragensimo septimo ad Sabinum. Si pupillus sine tutoris [B. 26, 4, 9] *S* auctoritate rem saluam fore stipulatus pubes factus ratam stipulationem habuerit nouandi causa, tollitur tutelae actio. si non habuerit ratum, licet tutelae egisset, habet tamen ad- 5
1 huic ex stipulatu actionem: sed iudex tutelae non aliter condemnare debet, quam si ex stipulatione liberatio fieret. Qui sub condicione stipulatur, quae omnimodo extatura est,
2 pure uidetur stipulari. Qui actum stipulatur, deinde iter, nihil agit: item usum fructum stipulatus si usum stipuletur, nihil agit. sed qui iter stipulatus actum postea stipuletur,
aliud magis stipulatur: aliud est enim iter, aliud actus. 10
- 10 PAULUS libro undecimo ad Sabinum. Cui recte soluitur, is etiam nouare [B. 26, 4, 10] *S* potest, excepto eo, si mihi aut Titio stipulatus sim: nam Titius nouare non potest, licet recte ei soluitur.
- 11 ULPIANUS libro uicensimo septimo ad edictum. Delegare est uice sua alium [B. 26, 4, 11] *S*
1 reum dare creditori uel cui iasserit. Fit autem delegatio uel per stipulationem uel per 15
litis contestationem.
- 12 PAULUS libro trigensimo primo ad edictum. Si quis de- [B. 26, 4, 12. BS. 29, 1, 74 sch. 14] *S* f. 345'
legauerit debitorem, qui doli mali exceptione tueri se posse sciebat, similis¹ uidebitur ei qui donat, quoniam remittere exceptionem uidetur. sed si per ignorantiam promiserit creditori, nulla quidem exceptione aduersus creditorem uti poterit, quia ille suum recepit: 20
sed is qui delegauit tenetur condicione uel incerti, si non² pecunia soluta esset, uel certi,
si soluta esset, et ideo, cum ipse praestiterit pecuniam, aget mandati iudicio.
- 13 ULPIANUS libro trigensimo octavo ad edictum. Si non debitorem quasi de- [B. 26, 4, 13] *S*
bitorem delegauero creditori meo, exceptio locum non habebit, sed condicione aduersus eum
qui delegauit competit. 25
- 14 IDEM libro septimo disputationum. Quotiens quod pure debetur, nouandi [B. 26, 4, 14] *S*
causa sub condicione promittitur, non statim fit nouatio, sed tunc demum, cum condicione
extiterit. et ideo si forte Stichus fuerit in obligatione et pendente condicione decesserit,
nec nouatio continget, quia non subest res eo tempore, quo condicione impletur. unde Mar-
cellus et si post moram Stichus in condicionalem obligationem de- [cf. Marc. D. 46, 3, 72, 1] 30
1 ductus sit, purgari moram nec in sequentem deduci obligationem putat. Sed si quod sub
condicione debetur, pure quis nouandi causa stipuletur, nec nunc quidem statim nouat,
licet pura stipulatio aliquid egisse uideatur, sed tunc nouabit, cum exstiterit condicione:
etenim existens condicione primam stipulationem committit commissamque in secundam trans-
fert. et ideo si forte persona promissoris pendente condicione fuerit deportata, Marcellus 35
scribit ne quidem existente condicione ullam contingere nouationem, quoniam nunc, cum
exitit condicione, non est persona quae obligetur.
- 15 IULLIANUS libro tertio decimo digestorum. Si creditor poenam stipulatus [B. 26, 4, 15] *S*
fuerat, si ad diem pecunia soluta non esset, nouatione facta non committitur stipulatio.
- 16 FLORENTINUS libro octavo institutionum. Seruus nec peculiarem quidem [B. 26, 4, 16] *Sf*
obligationem citra uoluntatem domini nouare potest, sed adicit potius obligationem quam 41
pristinam nouat.
- 17 ULPIANUS libro octavo ad edictum. Delegare scriptura uel nutu, ubi fari [B. 26, 4, 17] *E*
non potest, debitorem suum quis potest.

F(XYMO)

¹ is mo. ² nondum?

1 quod michi *F* 10 aliu'd' *F*⁴ | stipulamus *F*¹
12 sim] sit *F*¹ 17 si quis ... 18 sciebat] ἐὰν
οἱ γινώσκων ἔχειν παραγράφην ἀντ' ἀλλογ ύπεύ-
θυνος δοθῆ *B* (*Anon.*) 21 condicione *F*
22 et ideo ... mandati iudicio] καὶ (ἔχει οἱ
δοθεῖς) τὴν ἐπὶ τῷ μανδάτῳ ἀγωγὴν *B* (*Anon.*)
quae interpretatio si uera esset, uerba et ideo

stare non posse appetat: at tu ea ne sollicita,
sed intellege eum qui delegarit debitorem ex-
ceptione defensum, cum ipse fideiussor sit, man-
dati agere posse eo casu, quo delegato debitori
pecuniam ab ipso solutam praestiterit 30 de-
ductus ... 31 obligationem om. *F*¹ 34 se-
cunda *F* 37 qu'a'e *F*²

- 18 PAULUS libro quinquagensimo septimo ad edictum. Nouatione legitime facta [B. 26, 4, 18] *E*
liberantur hypothecae et pignus, usurae non currunt.
- 19 IDEM libro sexagensimo nono ad edictum. Doli exceptio, quae poterat de- [B. 26, 4, 19] *E*
leganti opponi, cessat in persona creditoris, cui quis delegatus est. idemque est et in
ceteris similibus exceptionibus, immo et in ea, quae ex senatus consulto filio familias da-
tur: nam aduersus creditorem, cui delegatus est ab eo, qui mutuam pecuniam contra
senatus consultum dederat, non utetur exceptione, quia nihil in ea promissione contra se-
natus consultum fit: tanto magis, quod hic nec solutum repetere potest. diuersum est in
muliere, quae contra senatus consultum promisit: nam et in secunda promissione inter-
cessio est. idemque est in minore, qui circumscriptus delegatur, quia, si etiam nunc minor
est, rursus circumuenitur: diuersum, si iam excessit aetatem uiginti quinque annorum,
quamuis adhuc possit restitui aduersus priorem creditorem. ideo autem denegantur ex-
ceptiones aduersus || secundum creditorem, quia in priuatis contractibus et pactionibus non
facile scire petitor potest, quid inter eum qui delegatus est et debitorem actum est aut,
etiamsi sciat, dissimulare debet, ne curiosus uideatur: et ideo merito denegandum est ad-
uersus eum exceptionem ex persona debitoris. [F. 34] *E*
- 20 IDEM libro septuagensimo secundo ad edictum. Nouare possumus aut ipsi, [B. 26, 4, 20] *E*
si sui iuris sumus, aut per alios, qui voluntate nostra stipulantur. Pupilus sine tutoris
auctoritate non potest nouare: tutor potest, si hoc pupillo expediat: item procurator
omnium bonorum. [20] *E*
- 21 POMPONIUS libro primo ex Plautio. Si debitorem meum iussero tibi sol- [B. 26, 4, 21] *E*
uere, non statim tu etiam stipulando id nouare possis, quamuis debitor soluendo tibi
liberaretur. [E]
- 22 PAULUS libro quarto decimo ad Plautium. Si quis absente me a debitore [B. 26, 4, 22] *E*
meo stipulatus est nouandi animo, ego postea ratum habuero, nono obligationem. [25] *E*
- 23 POMPONIUS libro tertio ex Plautio. Filius patris actionem ignorante eo [B. 26, 4, 23] *E*
nouare non potest. [E]
- 24 IDEM libro quinto ex Plautio. Nouatio non potest contingere ea stipulatione, [B. 26, 4, 24] *E*
quae non committitur. nec huic contrarium est, quod, si stipulatus a Titio fuerit nouandi
animo sub condicione, quod mihi Sempronius debet, et pendente condicione Titius deces-
serit, quamuis ante aditam hereditatem condicio extiterit, nouatio fieret: hic enim morte
promissoris non extinguitur stipulatio, sed transit ad heredem cuius personam interim
hereditas sustinet. [30] *E*
- 25 CELSUS libro primo digestorum. Non ideo nouare ueterem obligationem [B. 26, 4, 25] *E*
quisquam recte potest, quod interdum recte ei soluitur: nam et his, qui in nostra potestate
sunt, quod ab his creditum est recte interdum soluitur, cum nemo eorum per se nouare
priorem obligationem iure possit. [35] *E*
- 26 IDEM libro tertio digestorum. Si is, cui decem Titius, quindecim Seius de- [B. 26, 4, 26] *E*
bebat, ab Attio stipulatus est quod ille aut quod ille debeat, dari sibi, nouatum utrumque
non est, sed in potestate Attii est, pro quo uelit soluere et eum liberare. fingamus autem
ita actum, ut alterutrum daret: nam alioquin utrumque stipulatus uidetur et utrumque no-
uatum, si nouandi animo hoc fiat. [40] *E*
- 27 PAPINIANUS libro tertio responsorum. Emptor cum delegante uenditore pe- [B. 26, 4, 27] *E*
cuniā ita promittit: 'quidquid ex uendito dare facere oportet', nouatione secuta usuras
neuti post insecuri temporis debet. [45] *E*
- 28 IDEM libro secundo definitionum. Fundum Cornelianum stipulatus quanti [B. 26, 4, 28] *P*
fundus est postea stipulor: si non nouandi animo secunda stipulatio facta est, cessat no-
F(XYMO)

1 quin't'quagesimo *F'* 8 post fit *ins.* repe-
tere potest *X'*? (*ubi mox pro iisdem uerbis*
est tantummodo est), et ideo quod soluerit
non potest repetrere (repetrere non potest *X'*,
non repetrere potest *M*) *X'Y* (*ubi u. fit... non*
potest *supplevit m. 2*) *M* 9 muliere'm' quae *F'*
25 hab'u'ero *F'* 28 ea stipulatione] εἰ ἐνε-
πωτήσεως *B* (*Anon.*) 30 quod mihi sempro-
nius debet et pendente condicione *om.* *F'*
31 h'u'ic *F'*

uatio: secunda uero stipulatio tenet, ex qua non fundus, sed pecunia debetur. itaque si reus promittendi fundum soluat, secunda stipulatio iure non tollitur, nec si litem actor ex prima contestetur. denique meliore uel deteriore facto sine culpa debitoris postea fundo praesens aestimatio fundo petito recte consideretur¹, in altera uero ea aestimatio uenit, quae secundae stipulationis tempore fuit.

5

9 PAULUS libro uicesimo quarto quaestionum. Aliam causam esse nouationis [B. 26, 4, 29] P voluntariae, aliam iudicij accepti multa exempla ostendunt. perit priuilegium dotis et tutelae, si post diuortium dos in stipulationem deducatur uel post pubertatem tutelae actio nouetur, si id specialiter actum est: quod || nemo dixit lite contestata: neque enim dete- f. 346' riorem causam nostram facimus actionem exercentes, sed meliorem, ut solet dici in his 10 actionibus, quae tempore uel morte finiri possunt.

10 IDEM libro quinto responsorum. Paulus respondit, si creditor a Sempronio [B. 26, 4, 30] P nouandi animo stipulatus esset ita, ut a prima obligatione in uniuersum discederetur, rursum easdem res a posteriore debitore sine consensu prioris obligari non posse. 14

11 UENULEIUS libro tertio stipulationum. Si rem aliquam dari stipulatus sum, [B. 26, 4, 31] P deinde eandem sub condicione nouandi animo ab eodem stipuler, manere oportet rem in rebus humanis, ut nouationi locus sit, nisi si per promissorem steterit, quo minus daret. ideoque si hominem mihi dare te oporteat et in mora fueris, quo minus dares, etiam defuncto eo teneris: et si, priusquam decederet, cum iam mora facta sit, eundem a te sub condicione stipulatus fuero et seruus postea decesserit, deinde condicio extiterit, cum iam 20 ex stipulatu obligatus es mihi, nouatio quoque fiet. Si duo rei stipulandi sint, an alterius nouandi habeat, quaeritur et quid juris unusquisque sibi adquisierit. fere autem conuenit et uni recte solui et unum iudicium potenter totam rem in litem deducere, item unius acceptilatione peremi utrisque obligationem: ex quibus colligitur unumquemque perinde sibi adquisisse, ac si solus stipulatus esset, excepto eo quod etiam facto eius, cum 25 quo commune ius stipulantis est, amittere debitorem potest. secundum quae si unus ab aliquo stipuletur, nouatione quoque liberare eum ab altero poterit, cum id specialiter agit, eo magis cum eam stipulationem similem esse solutioni existimemus. alioquin quid dicemus, si unus delegauerit creditori suo communem debitorem isque ab eo stipulatus fuerit? aut mulier fundum² iusserit doti promittere uiro, nel nuptura ipsi doti eum promiserit?³ nam debitior ab utroque liberabitur.

12 PAULUS libro primo ad Neratium. Te hominem et Seium decem mihi dare [B. 26, 4, 32] P oportet: stipulor ab altero nouandi causa ita: 'quod te aut Seium dare oportet': utrumque nouatur. PAULUS: merito, quia utrumque in posteriore deducitur stipulationem. 34

13 TRYPHONINUS libro septimo disputationum. Si Titius donare mihi nolens [B. 26, 4, 33] P delegatus a me creditori meo stipulanti sponpondit, non habebit aduersus eum illam exceptionem, ut quatenus facere potest condemnetur: nam aduersus me tali defensione merito utebatur, quia donatum ab eo petebam, creditor autem debitum persecutur.

14 GAIUS libro tertio de uerborum obligationibus. [B. 26, 4, 34] BS. 11, 1, 27 sch. 1. 5. Ep. 17, 55 P Dubitari non debet, quin filius seruusue, cui administratio peculii permissa est, nouandi 40 quoque peculiaria debita ius habeat, utique si ipsi stipulentur, maxime si etiam meliorem suam condicionem eo modo faciunt. nam si alium iubeant stipulari, interest, utrum donandi

F(XYMO)

¹ desideratur? ² et sibi et alteri debentem ins. (u. i.) ³ remiserit?

4 praesens ... consideretur] ἐὰν ... ὁ ἀγρὸς ... ἀπαιτήται, ἡ παρούσα διατίμησις σκοπεῖται B (Anon.) 13 primo F¹ 17 per om. F² 23 et unum iudicium (sic FO³, iudicio XYMC, in iudicium O⁴) ... deducere] καὶ ἐνάγων ὁ εἰς πᾶσαν τὴν δίκην καταφέρει B (Anon.) 24 utriusque] utriusque M 28 cum] eum F² 30 aut mulier ... 31 liberabitur] ὥσπερ καὶ ὅτε γυνὴ

χρεώσθην δούναι τὸν ἀγρὸν ἐν προϊκὶ τῷ ἀνδρὶ, ή αὖτῷ τῷ χρεώσθη μέλλογεια γαμεῖσθαι εἴτη αὖτῷ τὸν ἀγρὸν ἔχειν ἐν προϊκὶ B (Anon.), unde aliquatenus quae proposui confirmantur, quamquam non nego interpretet haec addere potuisse re perspecta 32 et seium] idem Graeci: καὶ παρὰ Πέτρου B (Anon.) 36 cred. m'eo F² 42 interest ... p. 702, 1 stipulari om. F²

animo aliam inbeant stipulari an ut ipsi filio seruoue negotum gerat: quo nomine etiam mandati actio paucilio adquiritur. Adgnatum furiosi aut prodigi curatorem no- [BS. Ep.] 1 uandi ius habere minime dubitandum est, si hoc furioso uel prodigo expediat. In summa admonendi sumus nihil uetare una stipulatione plures obligationes nouari, ueluti si ita 2 stipulemur: 'quod Titium et Seium mihi dare oportet, id dari spondes?' licet enim ex l. 347 diuersis cauac singuli fuerant obligati, utrique tamen nouationis iure liberantur, cum utriusque obligatio in huius personam, a quo nunc stipulemur, confinatur.

III.

R DE SOLUTIONIBUS ET LIBERATIONIBUS R

SEAP

1 UPLIANUS libro quadragensimo tertio ad Sabinum. Quotiens quis debitor ex [B. 26, 5, 1] ^{S*} pluribus causis unum debitum soluit, est in arbitrio soluentis dicere, quod potius debitum ¹¹ uoluerit solutum, et quod dixerit, id est solutum: possumus enim certam legem dicere ei quod soluimus. quotiens nero non dicimus, in quod solutum sit, in arbitrio est accipientis, cui potius debito acceptum ferat, dummodo in id constituat solutum, in quod ipse, si debet, esset soluturus quoque debito se exoneratus esset, si deberet¹, id est in id debitu, quod non est² in contiouersia, aut in illud, quod pro alio quis fideiussrerat, aut cuius dies nondum uenerat: aquissimum enim usum est creditorem ita agere rem debitoris, ut suam ageret. permittitur ergo creditor constituere, in quod uelit solutum, dummodo sic constituamus³, ut in re sua constitueret, sed constituere in re praesenti, hoc est statim atque solutum est:³⁰

2 FLORENTINUS libro octavo institutionum. dum in re agenda hoc fiat, ut uel [B. 26, 5, 2] ^{S*} creditor liberum sit non accipere uel debitori non dare, si alio nomine exsolutum quis eorum uelit:

3 UPLIANUS libro quadragensimo tertio ad Sabinum. ceterum postea non per- [B. 26, 5, 3] ^{S*} mittitur. haec res efficiet, ut in duriorem causam semper uideatur sibi debere accepto ferre:²⁵ ita enim et in suo constitueret nomine. Quod si forte a nentro dictum sit, in his quidem nominibus, quae diem habuerunt, id uidetur solutum, cuius dies uenit:

4 POMPONIUS libro tertio decimo ad Quintum Mucium. et magis quod meo no- [B. 26, 5, 4] ^{S*} mine, quam quod pro alio fideiussorio nomine debo: et potius quod cum poena, quam quod sine poena debetur: et potius quod satisdato, quam quod sine satisdatione debo.³⁰

5 UPLIANUS libro quadragensimo tertio ad Sabinum. In his uero, quae pae- [B. 26, 5, 5] ^{S*} senti die debentur, constat, quotiens indistincte quid soluitur, in grauiorem causam uideri solutum, si autem nulla praegrauet, id est si omnia nomina similia fuerint, in antiquorem. 1 grauior uidetur, quae⁴ et sub satisdatione uidetur, quam ea quae pura est. Si duos quis 2 dederit fideiussores⁵, potest ita soluere, ut unum liberet. Imperator Antoninus cum duos³⁵ patre suo rescripsit, cum distractis pignoribus creditor pecuniam redigit⁶: si sint usurae

F(XYMOC)

¹ quoque ... deberet del. (Hal.) ² id est non in id debitum quod est (Cuiaci: u. i.)?³ constituamus del. ⁴ uidetur quae del. ⁵ fuit sponsores (cf. Gai. 3, 121) ⁶ deficiunt quaedam (u. i.)

7 huius] unius F² 13 in quod] Schulting, id quod F 15 id est in id debitum quod non est in contiouersia] μή εἰς ἀλφίβολον (secundum cod.) uel μή εἰς ἀναμφίβολον (secundum Sym.) B (Anon.) 18 suam a'geret F² | constituere ... sic om. F¹ 27 diem] diem uel condicione F²: quod additamentum non tueritur interpres sic uertens: εἰ δέ μηδ' ἔτερος (λέγει), εἰς τὸ σκληρότερον δοκεῖ καταβάλλεσθαι οἷον τὸ χωρὶς αἱρέσεως B (Anon.). nam etiam u. 31 quae praesenti die debentur reddit τὰ χωρὶς αἱρέσεως χρέα et passim habet similia |

id] in F¹ 32 indistincta'e F² 34 satisdatione uidetur] F, satisd. debetur XYMOC 35 libere'st F⁴ 36 cum distractis pignoribus creditor pecuniam redigit] non aliter legerunt Graeci: at haec non conueniunt iis quae sequuntur, nam pecunia ita redacta dici non potest soluta in usuras. omnino hoc aiunt imperatores, quod soluitur in usuras ita, ut usurarum causa exprimatur quidem, quaenam autem usurae intellegantur, non adiciatur, referri ad usuras siue ciuiliter siue naturaliter debitas, sicut obtinet pignore uendito (cf. L 101 § 1 k. t.):

debitae et aliae indebitae, quod soluitur in usuras, ad utramque causam usurarum tam debitum quam indebitum pertinere: puta quaedam earum ex stipulatione, quaedam ex pecto naturaliter debebantur. si uero summa usurarum debitum et non debitum non eadem sit, aequaliter ad utramque causam proficit quod solutum est, non pro rata, ut uerba rescripti ostendunt. sed si forte usurae non sint debitae et quis simpliciter soluerit, quas 5 omnino non erat stipulatus, imperator Antoninus cum diuo patre suo rescripsit, ut in sortem cedant. eidem autem rescripto ita subicitur: 'Quod generaliter constitutum est prius in usuras nummum solutum | accepto ferendum, ad eas usuras uidetur pertinere, quas f. 347 debitor exsoluere cogitur: et sicut ex pacti conuentione datae repeti non possunt, ita 10 proprio titulo non numeratae pro solutis ex arbitrio percipientis non habebuntur'. Apud Marcellum libro uicensimo digestorum quaeritur, si quis ita cauerit debitori in [BS. 23, 3, 69] sortem et usuras se accipere, utrum pro rata et sorti et usuris decedat an uero prius in usuras et, si quid superest, in sortem¹. sed ego non dubito, quin haec cautio 'in sortem et in usuras' prius usuras admittat, tunc deinde, si quid superfuerit, in sortem cedat. 14

6 PAULUS libro quarto ad Plautium. Nec enim ordo scripturae spectatur, sed [B. 26, 5, 6] *E potius ex iure² sumitur id quod agi uidetur.

7 ULPIANUS libro quadragensimo tertio ad Sabinum. Si quid ex famosa causa [B. 26, 5, 7] S* et non famosa debeatur, id solutum uidetur, quod ex famosa causa debetur. proinde si quid ex causa iudicati et non iudicati debeatur, id putem solutum, quod ex causa iudicati debetur, et ita Pomponius probat. ergo si ex causa quae infinitatione crescit uel poenali 20 debetur, dicendum est id solutum uideri, quod poenae habet liberationem.

8 PAULUS libro decimo ad Sabinum. Illud non ineleganter scriptum esse Pom- [B. 26, 5, 8] S* ponius ait, si par et dierum et contractuum causa sit, ex omnibus summis pro portione uideri solutum.

9 ULPIANUS libro uicensimo quarto ad Sabinum. Stipulatus sum mihi aut [B. 26, 5, 9] S 1 Sticho seruo Sempronii solui: Sempronio solui non potest, quamvis dominus serui sit. Qui decem debet, partem soluendo in parte obligationis liberatur et reliqua quinque sola in obligatione remanent: item qui Stichum debet, parte Stichi data in reliquam partem tenetur. qui autem hominem debet, partem Stichi dando nihilo minus hominem debere non desinit: denique homo adhuc ab eo peti potest. sed si debitor reliquam partem Stichi soluerit uel 30 per actorem steterit, quo minus accipiat, liberatur.

10 PAULUS libro quarto ad Sabinum. Quod stipulatus ita sum 'mihi aut Titio', [B. 26, 5, 10] S Titius nec petere nec nouare nec acceptum facere potest, tantumque ei solui potest.

11 POMPONIUS libro octavo ad Sabinum. Si stipulatus fuero 'mihi aut pupillo [B. 26, 5, 11] S dare?', promissor, sine tutoris auctoritate soluendo pupillo, liberabitur a me. 35

12 ULPIANUS libro trigensimo ad Sabinum. Uero procuratori recte soluitur. ue- [B. 26, 5, 12] S rum autem accipere debemus eum, cui mandatum est uel specialiter uel cui omnium ne- 1 gotiorum administratio mandata est. Interdum tamen et non procuratori recte soluitur: ut 2 puta cuius stipulationi nomen insertum est, si quis stipuletur sibi aut Titio. Sed et³ si quis mandauerit, ut Titio soluam, deinde netuerit eum accipere: si ignorans prohibitum 40 3 eum accipere soluam, liberabor, sed si sciero, non liberabor. Alia causa est, si mihi proponas stipulatum aliquem sibi aut Titio: hic enim etsi prohibeat me Titio soluere, soluendo tamen liberabor, quia certam condicionem habuit stipulatio, quam immutare non potuit 4 stipulator. Sed et si non uero procuratori soluam, ratum autem habeat dominus quod solutum est, liberatio contingit: rati enim habitio mandato comparatur. 45

F(XYMOC)

¹ cedat ins. ² ex re? ³ et del.

quod soluitur simpliciter, id est non expressa causa usurarum, si usurae ciuiliter non debentur, referri ad sortem. itaque uerba praescripta aut delenda sunt aut, quod magis crediderim, post ea interciderunt ea, ad quae uere pertine-

bant 5 fortia'e F² 18 sortem] sorte F | sortem] sorte F 19 et non iudicati debeatur (sic, debetur Taur. errore) ... iudicati om. F² 20 ergo F²

- 13 IULIANUS libro quinquagensimo quarto digestorum. Ratum [Ulp. 46, 8, 12, 2. B. 26, 5, 13] S^{*} autem habere dominus debet, cum primum certior || factus est. sed hoc ēn πλάτει et cum q. 84 quodam spatio temporis accipi debet, sicut in legato, cum de repellendo quaereretur, spatiū quoddam temporis adsumitur nec minimum nec maximum et quod magis intellectu percipi quam ex locutione¹ exprimi possit.
- 14 ULPIANUS libro trigensimo ad Sabinum. Quod si forte quis ita soluat, ut, [B. 26, 5, 14] S nisi ratum habeatur, condicat: si dominus solutionem ratam non habuerit, condicatio ei qui soluit competit. Sunt quidam tutores, qui honorarii appellantur: sunt qui rei notitiae gratia dantur²: sunt qui ad hoc dantur, ut gerant, et hoc uel pater adicit, ut unus puta gerat, uel uoluntate tutorum uni committitur gestus, uel praetor ita decernit. dico igitur, cui cumque ex tutoribus fuerat solutum et si honorariis (nam et ad hos periculum pertinet), recte solui, nisi interdicta eis fuerit a praetore administratio: nam si interdicta est, non recte soluitur. idem dico et si quis sciens suspectis postulatis soluat: nam iis interim uide detur interdicta administratio. Quod si remoto soluit, ei soluit, qui tutor esse desierat, et ideo non liberabitur. Quid ergo, si ei soluit, in cuius locum curator erat constituendus, ut puta relegato in perpetuum uel ad tempus? dico, si ante soluit, quam substitueretur curator, oportere liberari. Sed et si a futuro rei publicae causa soluit, recte soluit: quin immo et si absenti, si modo non est alius in locum eius substitutus. Siue autem legitimi sunt siue testamentarii siue ex inquisitione dati, recte uel uni soluitur. Ei, qui notitiae gratia datus est an recte soluatur, uidendum est, quia ad instruendos contutores datur. sed cum tutor sit, nisi prohibitum fuerit ei solui, puto liberationem contingere. Curatori quoque furiosi recte soluitur, item curatori sibi non sufficientis uel per aetatem uel per aliam iustum causam. sed et pupilli curatori recte solui constat. Pupillum sine tutoris auctoritate nec soluere posse palam est: sed si dederit nummos, non fient accipientis vindicarie poterunt. plane si fuerint consumpti, liberabitur.
- 15 PAULUS libro sexto ad Sabinum. Pupillo solui sine tutoris auctoritate non [B. 26, 5, 15] S potest: sed nec delegare potest, quia nec alienare ullam rem potest. si tamen soluerit ei debitor et nummi salui sint, petentem pupillum dolii mali exceptione debitor summuuebit.
- 16 POMPONIUS libro quinto decimo ad Sabinum. Sub condicione debitori si acceptum feratur, postea condicione existente intellegitur iam olim liberatus. et hoc etiam si solutio re fiat, accidere Aristo dicebat. scripsit enim, si quis, qui sub condicione pecuniam promisit, dedit eam ea condicione, ut, si condicio extitisset, in solutum cederet, existente condicione liberari eum nec obstare, quod ante eius pecunia facta est.
- 17 IDEM libro nono decimo ad Sabinum. Cassius ait, si cui pecuniam dedi, ut [B. 26, 5, 17] S eam creditori meo solueret, si suo nomine dederit, neutrum liberari, me, quia non meo nomine data sit, illum, quia alienam dederit: ceterum mandati eum teneri. sed si creditor eos nummos sine dolo malo consumpsisset, is, qui suo nomine eos soluisset, liberatur, ne, si aliter obseruaretur, creditor in lucro uersaretur.
- 18 ULPIANUS libro quadragesimo primo ad Sabinum. Si quis seruo pecunias [B. 26, 5, 18] S exigendis praeposito soluisset post manumissionem, si quidem ex contractu domini, sufficiet, quod ignorauerit manumissum: quod si ex causa peculiari, quamvis scierit manumissum, si tamen ignorauerit ademptum || ei peculium, liberatus erit. utroque autem casu f. 348 manumissus si interuertendi causa id fecerit, furtum domino facit: nam et si debitori meo mandauero, ut Titio pecuniam solueret, deinde Titium uetuero accipere idque ignorans

F(XYMO)

¹ quam eloctione (Ulp. l. c.)? ² sunt qui rei notitiae gratia dantur *def.* (cf. u. 19)
³ et *ins.* (edd.) ⁴ uidentur *deesse talia*: cui dedit quam deberetur ei: nam ex postfacto creditem eum intellegi iam eo tempore quo pecunia eius facta est ⁵ cui et ipse deberet *ins.*

5 possit] *F*² cum *Ulp. l. c.*, posset *F*¹ 9 ge- (factum *ex* neuter) liberari me quia (*factum* ra n't uel *F*² 11 fuerit *F*² | hos] *F*²!, hoc *F*² *ex* qui) non meo nomine *suppl.* *F*² 38 ob- 13 iis] is *F*² 14 tutor'es' esse *F*² 19 dari *F*² serueretur *F*²
31 re] *F*¹, rei *F*² 35 dederit neutrum

debitor Titio simulanti se procuratorem soluerit, et debitor liberabitur et Titius furti actione tenebitur.

- 19 POMPONIUS libro uicensimo primo ad Sabinum. Fugitiuus meus, cum pro [B. 26, 5, 19] ^S libero se gereret, nummos mihi subreptos credidit tibi: obligari te mihi Labeo ait et, si eum liberum existimans solueris ei, liberari te a me, sed si alii soluisses iussu eius uel is 5 ratum habuisset, non liberari, quia priore casu mei nummi facti essent et quasi mihi solutum intellegetur. et ideo seruus meus quod peculiari nomine cre- [BS. 11, 1, 27 sch. 5] diderit, exigendo liberabit debitorem, delegando autem uel nouando non idem con- queretur. ⁹
- 20 IDEM libro uicensimo secundo ad Sabinum. Si rem meam, quae pignoris [B. 26, 5, 20] ^S nomine alii esset obligata, debitam tibi soluero, non liberabor, quia auocari tibi res possit ab eo, qui pignori accepisset.
- 21 PAULUS libro decimo ad Sabinum. Si decem stipulatus a Titio deinde stipu- [B. 26, 5, 21] ^S leris a Seio, quanto minus ab illo consecutus sis: etsi decem petieris a Titio, non tamen absoluatur Seius: quid enim, si condemnatus Titius nihil facere potest? sed et si cum Seio 15 prius egeris, Titius in nullam partem liberatur: incertum quippe est, an omnino Seius debiturus sit: denique si totum Titius soluerit, nec debitor fuisse videbitur Seius, quia con- dicio eius deficit.
- 22 UPLIANUS libro quadragensimo quinto ad Sabinum. Filius familias [B. 26, 5, 22. Ep. 19, 28] ^S patre inuito debitorem eius liberare non potest: adquirere enim obligationem potest, de- 20 minuere non potest.
- 23 POMPONIUS libro uicensimo quarto ad Sabinum. Solutione uel iudicium pro [B. 26, 5, 23] ^S nobis accipiendo et inuiti et ignorantes liberari possumus.
- 24 UPLIANUS libro quadragensimo septimo ad Sabinum. Ubi fideiussor pro duo- [B. 26, 5, 24] ^S bus dena fideiussit, obligatus est in uiginti, et sine uiginti siue dena soluerit, utrumque 25 reum liberabit. sed si quinque soluerit, uideamus, quem ex reis releuet in quinque? erit ille releuatus, de quo actum est aut, si non appareat, antiquius debitum erit inspiciendum. idem et si quindecim sint soluta: si quidem appareat, quid actum sit, inde decem et aliunde quinque erunt releuata, si uero non appetat, ex antiquiore contractu decem, ex alio quin- que erunt releuata. ³⁰
- 25 POMPONIUS libro trigensimo primo ad Sabinum. Ex parte heres institutus [B. 26, 5, 25] ^S si decem, quae defunctus promiserat, tota soluit, pro parte quidem qua heres est libera- bitur, pro parte autem reliqua ea condicet. sed si antequam condicat, ei adcreuerit reliqua pars hereditatis, etiam pro ea parte erit obligatus et ideo condicenti indebitum doli mali exceptionem obstare existimo. ³⁵
- 26 IDEM libro trigensimo quinto ad Sabinum. Si creditor fundum pigneraticium [B. 26, 5, 26] ^S uendiderit et quantum ei debebatur, receperit, debtor liberabitur. sed et si acceptum emptori pretium tulisset creditor uel ab eo stipulatus esset, debtor nihilo minus liberatur. sed si seruus pigneratus a creditore uenierit, quamdui redhiberi possit, non liberabitur de- bitor, sicut in quolibet pignore uendito, quamdui res inempta fieri possit. ⁴⁰
- 27 UPLIANUS libro uicensimo octauo ad edictum. Etiam circa stipulationem [B. 26, 5, 27] ^S et ex testamento actionem, si res tradita fuerit quae debebatur, quamdui aliquid iuri rei deest, adhuc tamen ipsa res petenda est: ut puta possum fundum peter, licet mihi tra- ditus sit, si ius quoddam cautionis supererit. ⁴⁴
- 28 PAULUS libro trigensimo octauo ad edictum. Debitores soluendo ei, qui pro [B. 26, 5, 28] ^S tutore negotia gerit, liberantur, si pecunia in rem pupilli peruenit.
- 29 UPLIANUS libro trigensimo octauo ad edictum. Cum Stichus et Pamphilus [B. 26, 5, 29] ^S F(XYMOC)

22 solutione] *F¹ XY cum B*: ὁ καταβαλῶν ... καὶ ἀκοντά με ἐλευθεροί, solutionem *F² MOC* 23 hiberari *F¹* 26 releuet] releuat *F²* 28 inde decem] *Schulting*, in decem *FXYMOC* | ali- unde] *F*, alia in *XYMO*, alia *x* in *O¹*, in alia *C*

31 'p'arte *F²* 38 tulisset] tollisset *F¹* 39 ue- ni'erit *F²* 44 cautionis] sic, non cautioni *F*: ἔαν ... ἐλλείπη τι τῷ δικαίῳ αὔτοῦ (τοῦ πρά- ματος), ώς τὸ λαβεῖν με περὶ αὔτοῦ ἀσφάλειαν *B* (Διον.)

communi seruo promissi sunt, alteri Stichus, alteri Pamphilus solui non potest, sed dimidiae singulorum partes debentur. idemque est, si quis aut duos Stichos aut duos Pamphilos dari promisit aut communi duorum seruo homines decem dare promisit¹: nam ambigua nox est decem homines, quemadmodum decem denarii: atque utriusque rei dimidium duobus modis intellegi potest. sed in nummis et oleo ac frumento et similibus, quae communi specie continentur, apparet hoc actum, ut numero diuidatur obligatio, quatenus et commodius promissori stipulatoribusque est.

- 30 IDEM libro quinquagensimo primo ad edictum. Si debitor offerret pecuniam, [B. 26, 5, 30] S
quae peteretur, creditor nolle accipere, praetor ei denegat actiones.
9
- 31 IDEM libro septimo disputationum. Inter artifices longa differentia est et [B. 26, 5, 31] S
ingenii et naturae et doctrinae et institutionis. ideo si nauem a se fabricandam quis pro-
miserit uel insulam aedificandam fossam faciendam et hoc specialiter actum est, ut suis
operis id perficiat, fideiussor ipse aedificans uel fossam fodens non consentiente stipula-
tore non liberabit reum. quare etiam si illis stipulationibus fideiussor accesserit: 'per te
'non fieri, quo minus mihi ire agere liceat?', prohibens ire fideiussor stipulationem non 15
committit et, si patientiam praeestet, non efficiet, quo minus committatur stipulatio.
- 32 IULIANUS libro tertio decimo digestorum. Si seruus peculiari nomine credi- [B. 26, 5, 32] S
derit eique debitor, cum ignoraret dominum mortuum esse, ante aditam hereditatem soluerit, liberabitur. idem iuris erit et si manumisso seruo debitor pecuniam soluerit, cum
ignoraret ei peculium concessum non esse. neque intererit, uiuo an mortuo domino pe- 20
cunia numerata sit: nam hoc quoque casu debitor liberatur, sicut is, qui iussus est a cre-
ditore pecuniam Titio soluere, quamvis creditor mortuus fuerit, nihilo minus recte Titio
soluit, si modo ignorauerit creditorem mortuum esse.
- 33 IDEM libro quinquagensimo secundo digestorum. Qui sibi aut Titio fundum [B. 26, 5, 33] S
dari stipulatus est, quamvis fundus Titio datus fuerit, tamen, si postea euictus est, habet 25
actionem, quemadmodum si hominem stipulatus esset et promissor statuliberum Titio de-
1 disset isque ad libertatem peruenisset. Qui Stichum aut Pamphilum dari promisit, si Stichum
uulnerauerat, non magis eum dando liberatur, quam si solum Stichum promisisset et a se
uulneratum daret. item qui hominem dari promisit et uulneratum a se offert, non libe-
ratur. iudicio quoque accepto si hominem is cum quo agetur uulneratum a se offert, 20
condemnari debet. sed et ab alio uulneratum si det, condemnandus erit, cum possit
alium dare.
- 34 IDEM libro quinquagensimo quarto digestorum. Qui hominem aut [cf. l. 59 h. t. B. 26, 5, 34] S
decem || tibi aut Titio dari promisit, si Titio partem hominis tradiderit, mox tibi decem nume- 1 34
rauerit, non Titio, sed tibi partem hominis condicet, quasi indebitum tua voluntate Titio 11
solueret. idemque iuris erit etiam, si mortuo Titio decem soluerit, ut tibi potius quam heredi-
1 Titii partem hominis condicat. Si duo rei stipulandi hominem dari stipulati fuerint et pro-
missor utriusque partes diuersorum hominum dederit, dubium non est, quin non liberetur. sed
si eiusdem hominis partes utriusque dederit, liberatio contingit, quis obligatio communis effi-
ciet, ut quod duobus solutum est, uni solutum esse uideatur. nam ex contrario cum duo 4
fideiussores hominem dari sponderint, diuersorum quidem hominum partes dantes non
2 liberantur: at si eiusdem hominis partes dederint, liberantur. Stipulatus sum decem mihi
aut hominem Titio dari: si homo Titio datus fuisset, promissor a me liberatur et, ante-
3 quam homo daretur, ego decem petere possum. Si Titium omnibus negotiis meis pae-
F(XYMOC)

¹ tale quid fuit: idemque est si quis aut duos Stichos aut duos Pamphilos dari promisit
[communi duorum seruo. contra uoluntatis quaestio est, si quis] communi duorum seruo
homines decem dare promisit

1 alteri stichus] X⁴Y²MOC, non alteri sti-
chus F, communi seruo promissi sunt alteri
stichus alteri pamphilus om. X²Y²: οὐ δύνα-
τὸν ἔκαστῳ τῶν δεσποτῶν ἀνά ἕνα δίδοθαι
B (Anon.) 6 ut] et F 9 denegat'a' act. F²

14 liberat'u' reum F² 15 'ire F² 19 idem-
'que' iuris F² 28 uulnerauerit F² 36 sol-
uerat F² 37 titii] titio F² 38 ut'riusque F²
42 libera'bun'tur F² | libera'bun'tur F²

posuero, deinde uetuero eum ignorantibus debitoribus administrare negotia mea, debitores ei soluendo liberabuntur: nam is, qui omnibus negotiis suis aliquem proponit¹, intellegitur etiam debitoribus mandare, ut procuratori soluant. Si nullo mandato intercedente debitor falso existimauerit uoluntate mea pecuniam se numerare, non liberabitur. et ideo procuratori, qui se ultiro alienis negotiis offert, soluendo nemo liberabitur: Et cum fugitiuus, qui pro libero se gerebat, rem uendidisset, responsum est emptores fugitino soluentes a domino liberatos non esse. Si gener socero, ignorante filia, do- [BS. 28, 8, 2 sch. 3] tem soluisset, non est liberatus, sed² condicere socero potest, nisi ratum filia habuisset. [(BS.)] et propemodum similis est gener ei, qui absentis procuratori solueret, quia in causam dotis particeps et quasi socia obligationis patri filia esset. Si debitorem meum iussero 10 pecuniam Titio dare donaturus ei, quamuis Titius ea mente acceperit, ut meos nummos faceret, nihil minus debitor liberabitur: sed³ si postea Titius eandem pecuniam mihi dedisset, nummi mei fient. Quidam filium familias, a quo fideiuissorem acceperat, heredem instituerat: quaesumus est, si iussu patris adisset hereditatem, an pater cum fideiuissore agere posset. dixi, quotiens reus satisdandi reo satis accipiendo heres existeret, fideiuissores 15 9 ideo liberari, quia pro eodem apud eundem debere non possent. Si praedo id, quod a debitoribus hereditariis exegerat, petenti hereditatem restituerit, debitores liberabuntur. 10 Si decem aut hominem dari stipulatus fuero et duos fideiuissores accepero Titium et Maeuium et Titius quinque soluerit, non liberabitur, priusquam Maeuius quoque quinque soluat: 11 quod si Maeuius partem hominis soluerit, uterque obligatus remanebit. Qui perpetua exceptione se tueri potest, solutum repetit et ideo non liberatur. quare si ex duabus reis promittendi alter pepigerit, ne ab eo peteretur, quamuis soluerit, nihil minus alter obligatus manebit.

35 ALFENUS UARUS libro secundo digestorum a Paulo epito- [B. 26, 5, 35. BS. 13, 2, 11 sch. 4] S matorum. Quod seruus ex peculio suo credidisset aut deposuisse, id ei, siue uenisset siue manumissus esset, recte solui potest, nisi aliqua causa interciderit⁴, ex qua intelligi possit innito eo, cuius tum is seruus fuisse, ei solui. sed et si quis dominicam pecuniam ab eo faeneratus esset, || si permisso domini seruus negotium dominicum gessisset, idem f. 350 iuris est: uidetur enim uoluntate domini qui cum seruo negotium contraheret⁵ et ab eo accipere et ei soluere.

36 IULIANUS libro primo ad Urseum Ferocem. Si pater meus [B. 26, 5, 36. Ep. p. 307 n. 17] S praegnate uxore relicta decesserit et ex causa hereditaria totum hoc, quod patri meo debitu fuisse, petissem, nihil me consumpsisse quidam existimant⁶: si nemo natus sit, recte me egisse, quia in rerum natura uerum fuisse me solum heredem fuisse. IULIANUS notat: uerius est me eam partem perdidisse, pro qua heres fuisse, antequam certum fuisse neminem nasci, aut quartam partem, quia tres nasci potuerunt, aut sextam, quia quinque: nam et Aristoteles⁷ scripsit quinque nasci posse, quia uuluae mulierum totidem receptacula habere possunt: et esse mulierem Romae Alexandrinam ab Aegypto, quae quinque simul peperit et tum habebat incolumes, et hoc⁸ et in Aegypto adformatum est mihi.

37 IDEM libro secundo ad Urseum Ferocem. Quotiens unus ex fideiuisoribus⁹ [B. 26, 5, 37] S suam partem soluisset, tamquam negotium reo gessisset, perinde habendum est, ac si reus ipse unius fideiuisoris partem soluisset: sed tamen ut non ex sorte decedat, sed is fideiuisor solus liberatur, cuius nomine solutio facta fuerit.

F(XYMO)

¹ praeponit (edd.)? ² sed] et? ³ sic demum similiaue ins. ⁴ intercedit? ⁵ qui cum seruo negotium contraheret del. ⁶ si postumus natus sit ins. ⁷ hist. animal. 7, 4, 36: πλείστα δὲ τίκτεται πέντε τὸν ἀριθμὸν· ἡδη γὰρ ὥπται τοῦτο καὶ ἐπὶ πλειόνων σύμβεβηκός ⁸ hoc] hic? ⁹ fuit sponsoribus (cf. Gai. 3, 121)

6 fugitiuus F¹ 15 existeret] F¹, extiterit F² (contraheret O, contraherent FYM, contra- 18 si om. F¹ 22 alter' r' oblig. F⁴ 26 inter- bident X, contraheretur C) FXYMO^C 43 sol- cideret F² 29 uidetur enim uoluntate do- uisset] soluisse F¹, soluat F² mini (eos ins. F²XYMO^C) qui ... contraheret

- 38 AFRICANUS libro septimo quaestioneum. Cum quis sibi aut Titio dari stipu- [B. 26, 5, 38] S
latus sit, magis esse ait, ut ita demum recte Titio solui dicendum sit, si in eodem statu
maneat, quo fuit, cum stipulatio interponeretur: ceterum siue in adoptionem siue in exi-
lium ierit uel aqua et igni ei interdictum uel seruus factus sit, non recte ei solui dicen-
dum: tacite enim inesse haec conuentio stipulationi uidetur 'si in eadem causa maneat'. 8
1 Si debitorem meum iusserim Titio soluere, deinde Titium ueterum accipere et debitor
ignorans soluerit, ita eum liberari existimauit, si non ea mente Titius nummos acceperit,
ut eos incretur. alioquin, quoniam furtum eorum sit facturus, mansuros eos debitoris et
ideo liberationem quidem ipso iure non posse contingere debitori, exceptione tamen ei
succurri aequum esse, si paratus sit condictionem furtiuam, quam aduersus Titium habet, 10
mihi praestare: sicuti seruatur, cum maritus uxori donatus debitorem suum iubeat sol-
uere: nam ibi quoque, quia nummi mulieris non fiunt, debitorem non liberari, sed ex-
ceptione eum aduersus maritum tuendum esse, si condictionem, quam aduersus mulierem
habet, praestet. ¹furti tamen actionem in proposito mihi post diuortium² competituram,
2 quando mea intersit interceptos nummos non esse. De peculio cum domino actum est: 15
is damnatus soluit. et fideiussores pro seruo acceptos liberari respondit: eandem enim
pecuniam in plures causas solui posse argumentum esse, quod, cum iudicatum solui satis-
datum est et damnatus reus soluat, non solum actione iudicati, sed etiam ex stipulatu et
ipse et fideiussores liberentur. et magis simile esse, quod, cum possessor [BS. 42, 1, 31 sch. 8]
hereditatis existimans se heredem esse soluerit, heres non liberetur: tunc enim [BS.] 20
propterea id eueniire, quod ille suo nomine indebitam pecuniam dando repetitionem eius
3 haberet¹. Qui hominem promisit si statuliberum soluat, magis puto non esse exspectan-
dam condicionem: sed² et creditorem agere posse et illi condicionem competere. || quod f. 150
si interim condicio defecerit, liberatur, perinde atque si quis pendente condicione soluit
per errorem et antequam condiceret, condicio extiterit. illud nullo modo dici conueniet, 25
si mortuo Sticho condicio deficiat, liberari debitorem, quamvis, si uiuente eo defecerit,
liberaretur, quando isto casu nullo tempore perfecte hominem meum feceris: alioquin prope
erit, ut etiam, si eum seruum, in quo usus fructus alienus est, mihi solueris isque usu
fructu manente decesserit, ea solutione liberatus uidearis: quod nullo modo probandum
4 est, sicuti si communem soluisse isque decessisset. Si quis pro eo reuerso⁴ fideiusserit, 20
qui, cum rei publicae causa abesset, actione qua liberatus sit, deinde annus praeterierit,
an fideiussor liberetur? quod Iuliano non placebat, et quidem si⁵ cum fideiussore exp-
riundi potestas non fuit: sed hoc casu in ipsum fideiussorem ex edicto actionem restitu-
5 debere, quemadmodum in eum fideiussorem, qui hominem promissum occidit. Qui pro te
apud Titium fideiusserat, pignus in suam obligationem dedit: post idem heredem te in-
stituit. quamvis ex fideiussoria causa non tenearis, nihil minus tamen pignus obligatum
manebit. at si idem alium fideiussorem dederit atque ita heredem te instituerit, rectius
existimari ait sublata obligatione eius, pro quo fideiussum sit, eum quoque qui fideiusserit
liberari. 39
- 39 IDEM libro octavo quaestioneum. Si, soluturus pecuniam tibi, iussu tuo [B. 26, 5, 39] S
signatam eam apud nummularium, quoad probaretur, deposuerim, tui periculi eam fore
Mela libro decimo scribit. quod uerum est, cum eo tamen, ut illud maxime spectetur, an
per te steterit, quo minus in continent probaretur: nam tunc perinde habendum erit, ac
si parato me soluere tu ex aliqua causa accipere nolles. in qua specie non utique semper
F(XYMO)

¹ u. 19 et magis simile esse ... u. 21 repetitionem eius haberet collocanda u. 14 post praestet
² post diuortium] aduersus Titium (= αὐτοῖς) ? ³ statim ins. ⁴ reuerso] idem Graeci
(μετὰ τὴν ἐπάνοδον): del. ⁵ et quidem si] si quidem?

8 mansurus F^a 10 subcurri F¹ 19 et ma-
gis simile (similes Y^a) esse] FY², et magis
dissimile esse (esse dissimile X) XYMO³:
Graeci legerint ut nos: ἔχω δέ κάρω μετὰ λύσιν
τοῦ γάμου κατ' αὐτῆς τὴν περὶ κλοπῆς ἀγωγῆν

B (Anon.) 20 se] sed F¹ 23 illi con-
dicitionem F⁴ 26 mortuu F^a 28 quo usu's
fructus F² 30 pro eo] FY², pro reo XF³
MO⁴C, pro reo iam O⁴ 43 nam] nan F¹

tuum periculum erit: quid enim, si inopportuno tempore uel loco optulerim? his consequens esse puto, ut etiam, si et emptor nummos et uenditor mercem, quod inuicem parum fidei haberent, deposuerint, et nummi emptoris periculo sint (utique si ipse eum, apud quem deponerentur, elegerit) et nihilo minus merx quoque, quia emptio perfecta sit.

- 40 MARCIANUS libro tertio institutionum. Si pro me quis soluerit creditori meo, [B. 26, 5, 40] S licet ignorante me, adquiritur mihi actio pignerautia. item si quis soluerit legata, debent discedere legatarii de possessione: alioquin nascitur heredi interdictum, ut eos deicere possit.
- 41 PAPINIANUS libro primo de adulteriis. Reo criminis postulato interim nihil [B. 26, 5, 41] S prohibet recte pecuniam a debitoribus solui: alioquin plerique innocentium necessario 10 sumptu egebunt.
- 42 PAULUS libro tertio de adulteriis. Sed nec illud prohibitum uidetur, ne a [B. 26, 5, 42] S reo creditori soluatur.
- 43 ULPIANUS libro secundo regularum. In omnibus speciebus liberationum etiam [B. 26, 5, 43] S accessiones liberantur, puta adpromissores hypothecae pignora, praeterquam quod inter 15 creditorem et adpromissores confusione facta reus non liberatur.
- 44 MARCIANUS libro secundo regularum. In numerationibus aliquando euenit, [B. 26, 5, 44] S ut una numeratione duae obligationes tollantur uno momento: ueluti si quis pignus pro debito uendiderit | creditori: euenit enim, ut et ex uendito tollatur obligatio et debiti. f. 351 item si pupillo, qui sine tutoris auctoritate mutuam pecuniam accepit, legatum a creditore 20 fuerit sub ea condicione, si eam pecuniam¹ numerauerit, in duas causas uideri eum numerasse, et in debitum suum, ut in Falcidiam heredi imputetur, et condicione gratia, ut legatum consequatur. item si usus fructus pecuniae numeratae legatus fuerit, euenit, ut una numeratione et liberetur heres ex testamento et obliget sibi legatarium. tantundem est et si damnatus fuerit alicui uendere uel locare: nam uendendo uel locando et liberatur ex 25 testamento heres et obligat sibi legatarium.
- 45 ULPIANUS libro primo responsorum. Callippo respondit, quamuis stipulanti [B. 26, 5, 45] S uxori uir spoponderit dirempto matrimonio praedia, quae doti erant obligata, in solutum dare, tamen satis esse offerri dotis quantitatem. idem Frontoni respondit perseverantи tutori in iure administratione, licet capitnis reo, potuisse id, quod pupillo bona fide debetur, exsolui².
- 46 MARCIANUS libro tertio regularum. Si quis aliam rem pro alia uolenti sol- [B. 26, 5, 46] S uerit et euicta fuerit res, manet pristina obligatio. etsi pro parte fuerit euicta, tamen pro solidio obligatio durat: nam non accepisset re integra creditor, nisi pro solidio eius fieret.
- 1 Sed et si duos fundos uerbi gratia pro debito dederit, euicto altero fundo remanet integra 35 obligatio. tunc ergo res pro re soluta liberationem praestat, cum pro solidio facta est 2 suscipientis. Sed et si quis per dolum pluris aestimatum fundum in solutum dederit, non liberatur, nisi id quod deest repleatur.
- 47 INDEX libro quarto regularum. In pupillo, cui sine tutoris auctoritate solu- [B. 26, 5, 47] S tum est, si quaeratur, quo tempore sit locupletior, tempus quo agitur inspicitur: et³ ut 40 1 exceptio doli mali posita ei noceat, tempus quo agitur spectatur. Plane, ut Scænula aiebat, etiamsi perierit res ante litem contestatam, interdum quasi locupletior factus intellegitur, id est si necessariam sibi rem emit, quam necessario de suo erat empturus: nam hoc ipso, quo⁴ non est pauperior factus, locupletior est. sic et in filio familias putabat Macedonianum cessare, si in necessarias causas filius mutuam pecuniam acceperit et eam 45 perdididerit.
- 48 MARCELLUS libro singulari responsorum. Titia cum propter dotem bona [B. 26, 5, 48] S F(XYMO)

¹ soluat: si eam pecuniam ins. ² quod pupillo debetur, bona fide exsolui (P. Faber)?
³ tempus quo agitur inspicitur et del. ⁴ quod (edd.)?

1 inopportuno F 3 nammi F¹ 9 postula- sine F² 41 ut 'si' scænula F²
 to'r interim F² 18 momenti F² 39 cui'u'

mariti possideret, omnia pro domina egit, redditus exegit et mouentia distraxit: quaero, an ea, quae ex re mariti percepit, in dotem ei reputari debeant. Marcellus respondit reputationem eius quod proponeretur non iniquam uideri: pro soluto enim magis habendum est, quod ex ea causa mulier percepit. sed si forte usurarum quoque rationem arbiter dotis reciperandae habere debuerit, ita est computandum, ut, prout quidque ad mulierem pertinet, non ex uniuersa summa decedat, sed prius in eam quantitatem, quam usurarum nomine mulierem consequi oportebat: quod non est iniquum.

- 49 MARCIANUS libro singulari ad hypothecariam formulam. Solutam pecuniam [B. 26, 5, 49] *S* intellegimus utique naturaliter, si numerata sit creditor: sed et si iussu eius alii soluatur, uel creditori eius uel futuro debitori vel etiam ei cui donatus erat, absolvi debet. ratam 10 quoque solutionem si creditor habuerit, idem erit. tutori quoque si soluta sit pecunia f. 351 uel curatori uel procuratori uel cuilibet successori vel seruo actori, proficiet ei solutio. quod si acceptum latum sit, ¹quod stipulationis nomine hypotheca erat obligata uel sine stipulatione accepta sit, solutionis quidem uerbū non proficiet, sed satisfactionis² sufficit. 14
- 50 PAULUS libro decimo ad Sabinum. Si, cum aurum tibi promisissem, igno- [B. 26, 5, 50] *Sf* ranti quasi aurum aes soluerim, non liberabor: sed nec repeatam hoc quasi indebitum solutum, quod sciens feci. potentem tamen te aurum exceptione summouebo, si non reddas aes quod acceperisti.
- 51 IDEM libro nono ad edictum. Dispensatori, qui ignorantē debitore remotus [B. 26, 5, 51] *E* est ab actu, recte soluitur: ex uoluntate enim domini ei soluitur, quam si nescit mutata, ²⁰ qui soluit liberatur.
- 52 ULPIANUS libro quarto decimo ad edictum. Satisfactio pro solutione est. [B. 26, 5, 52] *E*
- 53 GAIUS libro quinto ad edictum prouinciale. Soluere pro ignorantē et inuito [B. 26, 5, 53] *E* cuique licet, cum sit iure ciuili constitutum licere etiam ignorantis inuitique meliorem conditionem facere. ²⁵
- 54 PAULUS libro quinquagensimo sexto ad edictum. Solutionis uerbū pertinet [B. 26, 5, 54] *E* ad omnem liberationem quoquo modo factam magisque ad substantiam obligationis referuntur, quam ad nummorum solutionem.
- 55 ULPIANUS libro sexagensimo primo ad edictum. Qui sic soluit, [B. 26, 5, 55. Ep. 11 sch. 14] *E* ut recipere, non liberatur, quemadmodum non alienantur nummi, qui sic dantur, ut recipiantur.
- 56 PAULUS libro sexagensimo secundo ad edictum. Qui mandat solui, ipse [B. 26, 5, 56] *E* uidetur soluere.
- 57 ULPIANUS libro septuagensimo septimo ad edictum. Si quis stipulatus fuerit [B. 26, 5, 57] *E* 'decem in melle', solui quidem mel potest, antequam ex stipulatu agatur: sed si semel ⁴⁵ 1 actum sit et petita decem fuerint, amplius mel solui non potest. Item si mihi aut Titio stipulatus fuero dari, deinde petam, amplius Titio solui non potest, quamuis ante item contestatam posset.
- 58 IDEM libro octagensimo ad edictum. Si quis offerenti se negotiis alienis [B. 26, 5, 58] *E* bona fide soluerit, quando liberetur? et ait Iulianus, cum dominus ratum habuerit, tunc ⁴⁰ liberari. idem ait, antequam dominus haberet ratum, an condici ex ea causa possit? et ait interesse, qua mente solutio facta esset, utrum ut statim debitor liberetur an uero cum dominus ratum habuisset: priore casu confestim posse condici procuratori et tunc demum extingui conditionem, cum dominus ratum habuisset, posteriore tunc demum nasci conditionem, cum dominus ratum non habuisset. Si creditor, cuius ignorantis procuratori ⁴⁵ *F(XYMOC)*

¹ in ins. ² satisfactionis (cf. D. 20, 6, 6, 1. 50, 16, 176: A. Faber)?

2 re*i'putari F²* | *debea'n't F²* | *quidque*] *F²*, *quidquid F²* | *9 soluitur F²* | *13 quod si acceptum ... 14 sufficit*] *ei δὲ ἀποχὴ αὐτῷ γένηται, καὶ τὰ ἐνέχυρα ἐλεγθεροῦται B (Anon.)* | *15 promisissem F²*, *promississem F²*

26 solutionis] *quasi esset satisfactionis, uerit̄ Anonymus: ΙΚΑΝΟΔΟΣΙΑ ΛΕΓΕΤΑΙ ΠΆCA ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, male: cf. D. 50, 16, 47 27 factum F² 29 sic] sit F² | *32 secundo om. F²* | *44 habuisset posteriore ... 45 dominus ratum om. F²**

- solutum est, adrogandum se dederit, siue ratum habuit pater, rata solutio est; siue non
 2 habuit, repetere debitor potest. Et si duo rei stipulandi sunt, quorum alterius absentis
 procuratori datum¹, antequam is ratum haberet, interim alteri solutum est, in pendent
 est posterior solutio² ac prior: quippe incertum est, debitum an indebitum exegerit.
 59 PAULUS libro secundo ad Plautium. Si ita stipulatus sim: 'mihi aut Titio [B. 26, 5, 59] E
 'dare spondes?' et debitor constituerit se mihi soluturum, quamuis mihi competit de con-
 stituta actio, potest adhuc adiecto soluere. et si a filio familias mibi aut Titio stipulatus
 sim, patrem posse Titio soluere quod in peculio est, scilicet si suo, non filii nomine sol-
 uere velit: dum enim adiecto soluitur, mihi || solui uidetur: et ideo si indebitum adiecto f. 352
 solutum sit, stipulatori posse condici Iulianus putat: ut nihil intersit, iubeam [Iul. 1. 34 pr. h. t. 10
 te Titio soluere an ab initio stipulatio ita concepta sit.
 60 IDEM libro quarto ad Plautium. Is, qui alienum hominem in solutum dedit, [B. 26, 5, 60] E
 usucapo homine liberatur.
 61 IDEM libro quinto ad Plantium. In perpetuum quotiens id, quod tibi debeam, [B. 26, 5, 61] E
 ad te peruenit et tibi nihil absit nec quod solutum est repeti possit, competit liberatio. 15
 62 IDEM libro octavo ad Plantium. Dispensatorem meum testamento liberum [B. 26, 5, 62] E
 esse iussi et peculium ei legavi: is post mortem meam a debitoribus pecunias exigit: an
 heres meus retinere ex peculio eius quod exigit possit, quaeritur. et si quidem post adi-
 tam hereditatem exegerit pecuniam, dubitari non debet, quin de peculio eo nomine retineri
 nihil debeat, quia liber factus incipit debere, si liberantur solutione debitores. cum uero 20
 ante aditam hereditatem pecuniam accepit dispensator, si quidem liberantur debitores ipsa
 solutione, non est dubium, quin de peculio id retinendum sit, quia incipit debere hic³
 heredi quasi negotiorum gestorum uel mandati actione. si uero non liberantur, illa quae-
 stio est: cum negotium meum gerens a debitoribus meis acceperis, deinde ego ratum non
 habuero et mox agere uelim negotiorum gestorum actione, an utiliter agam, si caueam 25
 te indemnem futurum. quod quidem ego non puto: nam sublata est negotiorum gestorum
 actio eo, quod ratum non habui: et⁴ per hoc debitor mihi constituitur.
 63 IDEM libro nono ad Plautium. Si debitor sit serui fructuarius, potest is [B. 26, 5, 63] E
 seruus per acceptilationem liberare eum: uidebitur enim ex re eius adquirere. idem in
 pacto dicemus. 30
 64 IDEM libro quarto decimo ad Plautium. Cum iussu meo id, quod mihi debes, [B. 26, 5, 64] E
 soluis creditori meo, et tu a me et ego a creditore meo liberor.
 65 POMPONIUS libro primo ex Plautio. Si filia [B. 26, 5, 65. BS. 28, 7, 11 sch. 3. 28, 8, 22 sch. 48] E
 furiosi a viro diuorterit, dictum est uel adgnato curatori uoluntate filiae uel filiae consen-
 tiente adgnato solui dotem. 35
 66 IDEM libro sexto ex Plautio. Si pupilli debitor iubente eo sine tutoris auctoritate pecuniam creditori eius numerauit, pupillum quidem a creditore liberat, sed ipse
 manet obligatus: sed exceptione se jueri potest. si autem debitor pupilli non fuerat, nec
 pupillo condicere potest, qui sine tutoris auctoritate non obligatur, nec creditori, cum quo
 alterius iussu contraxit: sed pupillus in quantum locupletior factus est, utpote debito libe- 40
 ratus, utili actione tenebitur.
 67 MARCELLUS libro tertio decimo digestorum. Si quis duos homines promi- [B. 26, 5, 67] E
 serit et Stichum soluerit, poterit eiusdem Stichi dominium postea consecutus⁵ dando libe-
 rari. in nummis minor uel prope nulla dubitatio est: nam et apud Alfenum Seruius eum, •
 qui minus a debitore suo accipere et liberare eum uellet, respondit posse saepius aliquos⁶ 45
F(XYMOC)

¹ datum] tum? ² seque ins. ³ hoc? ⁴ et] requiriatur nec cui caui ⁵ rursus eum
 ins. (πάλιν δοῦναι B)? ⁶ aliquot?

2 duo's' rei F¹ 17 an heres ... exigit bis F²
 20 qn'rea F²: ἔχει γὰρ αὐτὸν ως ἀλεύθερον
 ὑποκείμενον B (Διον.) 34 curatore F | filiae
 uel filiae] filiae uel filia F², filia'e' (om. rel.)

F¹: καλῶς αὐτῆι ἡ προὶς καταβάλλεται συναι-
 νοῦντος τοῦ κογράτωρος τοῦ πατρός καὶ τῷ
 κογράτωρι συναινούσης αὐτῆς B (Διον.) 36 εχ]
 ad F² 41 utili's' actione F²

nummos accipiendo ab eo eique retro dando ac rursus accipiendo id efficere: ueluti, si centum debitorem decem acceptis liberare creditor uelit, ut, cum decem acceperit, eadem ei retro reddat, mox ab eo accipiat ac nouissime retineat: etsi in dubitationem a quibusdam hoc male deducatur, quod non possit uideri is qui ita accepit, ut ei a quo accepit retro reddit, soluisse potius quam decessisse¹.

- 68 IDEM libro sexto decimo digestorum. Seruus decem dare iussus pupillo [B. 26, 5, 68] E 1.15 et liber esse, si² heres sit pupillus sive tantum condicio in eum collata sit, an absente quoque tutori pupille dando libertatem consequatur? moueris comparatione condicionis, quae constitit in facto, ueluti 'si pupillo seruierit', quae potest impleri citra interuentum quoque tutoris. et quid, inquis, si curatorem habeat et si³ furioso dare iussus sit, an¹⁰ curatori dando liberetur? et finge alicui fundum legatum, si dedisset pupillo furiosone. et sciendum est in omnibus istis casibus tutori quidem uel curatori utiliter dependi, ipsis autem, id est furioso uel pupillo, non recte persolui, ne datio ex illorum imbecillitate pereat: nec enim hoc egit testator, ut, quoquo modo esset datum, expleta uideretur condicio. 14
- 69 CELSUS libro uicensimo quarto digestorum. Si hominem, in quo usus fructus [B. 26, 5, 69] Z alienus est uel qui erat pignori Titio obligatus, noxae dedisti, poterit is, cui condemnatus es, tecum agere iudicati, nec exspectabimus, ut creditor euincat. sed si usus fructus interiorit uel dissoluta fuerit pignoris obligatio, existimo processuram liberationem.
- 70 IDEM libro uicensimo sexto digestorum. Quod certa die promissum est, uel [B. 26, 5, 70] Z statim dari potest: totum enim medium tempus ad soluendum promissori liberum relinqui²⁰ intellegitur.
- 71 IDEM libro uicensimo septimo digestorum. Cum decem mihi aut Titio dari [B. 26, 5, 71] E stipulatus quinque accipiam, reliquum promissor recte Titio dabit. Si fideiussor procuratori creditoris soluit et creditor post tempus, quo liberari fideiussor poterit, ratum habuit, tamen quia fideiussor, cum adhuc ex causa fideiussionis teneretur, soluit, nec repete²⁵ potest nec minus agere aduersus reum mandati potest, quam si tum praesenti dedisset.
- 2 Item si ignorans creditor procuratori suo solutum seruo debitoris filiove acceptum fecerit, postea autem resicerit et ratum habuerit, confirmatur solutio et quod acceptum latum sit, nullius momenti est: et contra, si ratum non habuerit, quod acceptum fecerit, confirmatur.
- 3 Sed si ignorans solutum litem contestatus est, si pendente iudicio ratum habuit, absolu³⁰ oportet illum, cum quo actum est, si ratum non habuit, condemnari.
- 72 MARCELLUS libro uicensimo digestorum. Qui decem debet, si ea optulerit [B. 26, 5, 72] E creditori et ille sine iusta causa ea accipere recusauit, deinde debitor ea sine sua culpa⁴ perdiderit, doli mali exceptione potest se tueri, quamquam aliquando interpellatus non soluerit: etenim non est aequum teneri pecunia amissa, quia non teneretur, si creditor accipere uolisset. quare pro soluto id, in quo creditor accipiendo moram fecit, oportet esse. et sane si seruus erat in dote eumque optulit maritus et is seruus decessit, aut 1 nummos optulit eosque non accipiente muliere perdiderit, ipso iure desinet teneri. Cum Stichum mihi deberes et in soluendo moram fecisses, sub condicione eum [cf. D. 46, 2, 14 pr.] promisi: pendente ea Stichus decessit: uideamus, an, quia nouari prior obligatio non⁴⁰ potest, petitio serui competit ea, quae competeteret, si non intercessisset stipulatio. sed in promptu^{1.15} || contradictio est debitorem, cum stipulanti creditori sub condicione promisit, non uideri in solutione hominis cessasse: nam uerum est eum, qui interpellatus dare noluit,² offerentem postea periculo liberari. Sed quid si ignorantre debitore ab alio creditor eum stipulatus est? hic quoque existimandus est periculo debitor liberatus, quemadmodum si⁴⁵ F(XYMOC)

¹ expectamus talia: quod non possit uideri is qui ita accepit, ut ei a quo accepit retro reddit, [solutum accepisse. puto tamen debitorem ita dantem] soluisse potius quam decidisse (decidisse *Contius*) ² sive? ³ habeat et si⁴ habenti? ⁴ idem Graeci (ἌΝΕΥ ΡΑΘΥΜΙΑΣ Β): sine [dolo malo] sua culpa (similiter *Noodt*)?

5 soluisse potius quam decessisse] F, soluisse potius quam dedisse XYMOC 8 imbecillitate F¹ 24 poterit ... 25 fideiussor ter F¹

28 confirmetur F 39 et] e'd't F¹ 42 promptum F 44 si om. F¹

- 3 quolibet nomine eius seruum offerente stipulator accipere noluissest. Idem responsum est, si quis, cum subreptus sibi seruus esset, sub condicione stipulatus fuerit quidquid furem dare facere oportet: nam et fur condicione liberatur, si dominus oblatum sibi accipere noluit. si tamen, cum in prouincia forte seruus esset, intercesserit stipulatio (et finge prius quam facultatem eius nancisceretur fur uel promissor, decessisse seruum), non poterit rationi, quam supra reddidimus, locus esse: non enim optulisse eum propter absentiam intellegi potest. Stichum aut Pamphilum stipulatus sum, cum esset meus Pamphilus: nec si meus esse desierit, liberabitur promissor Pamphilum dando: neutrum enim uidetur in Pamphilo homine constitisse nec obligatio nec solutio. sed ei, qui hominem dari stipulatus est, unum etiam ex his, qui tunc stipulatoris serui erant, dando promissor liberatur: ¹⁰ cui quidem ipsa et hic ex his dari stipulatus est, qui eius non erant. fingamus ita stipulatum: 'hominem ex his, quos Sempronius reliquit, dare spondes?', cum tres Sempronius reliquisset, eorumque aliquem stipulatoris fuisse: num mortuis duobus, qui alterius erant, supererit ulla obligatio, uideamus. et magis est deficere stipulationem, nisi ante mortem duorum desierit esse reliquus seruus stipulatoris. Qui hominem debebat, Stichum, [B.] ¹⁵ cui libertas ex causa fideicommissi praestanda est, soluit: non uidetur liberatus: nam uel minus hic seruum dedit quam ille, qui seruum dedit nondum noxa solutum. num ergo et si uispellionem aut alias turpem dederit hominem, idem sit? et sane datum negare non possumus et differt haec species a prioribus: habet enim seruum, qui ei auferri non possit.
- 6 Promissor serui eum debet hominem soluere, quem, si uelit stipulator, possit [B. 26, 5, 73] ²⁰ ad libertatem perducere.
- 73 IDEM libro trigensimo primo digestorum. Ob triginta nummos pecuniae ore- [B. 26, 5, 73] ^E ditae fideiussorem in uiginti dedi et pignus: ex uenditione autem pignoris creditor decem consequens est: utrum ex uniuersitate id decedit, ut quidam putant, si in soluendis decem nihil debitor dixisset, an sicut ego puto, in totis decem fideiussori contingit liberatio? quia ²⁵ hoc dicendo potuit hoc efficere debitor, ut, ubi non dixit, id potius solutur existimetur, quod satisdato debeatur? magis tamen existimo licuisse creditori in id, quod solus debebat reus, accepto referre.
- 74 MODESTINUS libro tertio regularum. Id, quod poenae nomine a debitore [B. 26, 5, 74] ^E exactum est, lucro debet cedere creditoris. ³⁰
- 75 IDEM libro octauo regularum. Sicut acceptilatio in² eum diem praecedentes [B. 26, 5, 75] ^E permit actiones, ita et confusio: nam si debitor heres creditori exstiterit, confusio hereditatis permit petitionis³ actionem.
- 76 IDEM libro sexto responsorum. Modestinus respondit, si post solutum sine [B. 26, 5, 76] ^E ullo pacto omne, quod ex causa tutelae debeatur, actiones post aliquod internallum cessae ³⁵ F(XYMO)

¹ quamuis ins. (Krueger) ² in del. ³ confusio hereditatis petitionis permit?

2 fure'm' dare'm' facere F⁴ 5 seruum ...
 6 locus case om. F⁵ 9 sed ei qui seq.] idem
Graci: ó δέ γενικώς ἐπερωτηθείς μοι δούλος
 δύναται καταβαλεῖν μοι τὸν γενόμενον ἐμὸν ἐν
 τῷ καιρῷ τῆς ἐπερωτήσεως B (Anon.) 10 stipulatores serui erant] F⁶, stipulatori seruirent F⁷ 11 et hic ex his dari stipulatus est qui eius non erant (erant O, erat F)] FO, et (ac C) si et (et om. X⁸C) is dari ... erat XYC, et hic, et si is dari ... erat M: fieri potest, ut quedam esciderint ad hunc modum: ui quidem ipsa et hic ex his dari stipulatus est qui [eius non erant: at cogitasse uidetur de homine, qui nunc cum soluitur non est eius, non de eo qui tunc cum stipulabatur] eius non erat: nam cum quae praecedunt formam prae se ferant rationis dubitandi, aegre desideramus du-

bitationis refutationem 13 erant supererint F⁹ 16 post liberatus ins. similique modo si soluerit (soluit M¹⁰) seruum qui noxia (noxa M¹¹) solutus non est non liberatur M¹²C, similique modo si dederit seruum qui noxe solutus non est non liberabitur item qui hominem (debitum add. X¹³) noxe deditum soluit non liberabitur X¹⁴ (ubi quae sequuntur post non est, scripta sunt atramento diuerso), inc. M¹⁵: qui hominem noxe deditum soluit non liberatur M(arthinus) glossa interlin. ad h. l. cod. Y similiterque paullo ante cod. M 17 dedit quam ille qui seruum bis F¹⁶ 18 bispellionem F¹⁹ possumus ed F 22 primo om. F²⁰ 23 pignus] F²¹ cum B (Anon.): εάν ... λάθω ἔγγυηται εἰς εἴκοσι, λάθω δέ καὶ ἐνέχυρα, pignus in decem F²² 26 dixit F²³

- sint, nihil ea cessione actum, cum nulla actio superfuerit: quod si ante solutionem hoc factum est uel, cum conuenisset, ut mandarentur actiones, tunc solutio facta esset¹ mandatum subsecutum est, saluas esse mandatas actiones, cum nouissimo quoque casu pretium magis mandatarum actionum solutum quam actio quae fuit perempta uideatur.
- 77 IDEM libro septimo pandectarum. In liberto antiquior contractus operarum [B. 26, 5, 77] E esse non potest, sine quo libertas ei data non esset.
- 78 IAUOLENUS libro undecimo ex Cassio. Si alieni nummi inscio uel inuito domino soluti sunt, manent eius cuius fuerunt: si mixti essent, ita ut discerni non possent, eius fieri qui accepit in libris Gaii scriptum est, ita ut actio domino cum eo, qui dedisset, furti competeteret.
- 79 IDEM libro decimo epistularum. Pecuniam, quam mihi debes, aut aliam rem [B. 26, 5, 79] E si in conspectu meo ponere te iubeam, efficitur, ut et tu statim libereris et mea esse incipiat: nam tum, quod a nullo corporaliter eius rei possessio detinetur, adquisita mihi et quodammodo manu longa tradita existimanda est.
- 80 POMPONIUS libro quarto ad Quintum Mucium. Prout quidque contractum [B. 26, 5, 80] E est, ita et solui debet: ut, cum re contraxerimus, re solui debet: ueluti cum mutuum dedimus, ut retro pecuniae tantundem solui debeat. et cum uerbis aliquid contraximus, uel re uel uerbis obligatio solui debet, uerbis, ueluti cum acceptum promissori fit, re, ueluti cum soluit quod promisit. aequa cum emptio uel uenditio uel locatio contracta est, quoniam consensu nudo contrahi potest, etiam dissensu contrario dissoluiri potest.
- 81 IDEM libro sexto ad Quintum Mucium. Si stipulatus sim mihi aut Titio dari, [B. 26, 5, 81] E si Titius decesserit, heredi eius soluere non poteris. Si lancem deposuerit apud me Titius et pluribus heredibus relictis decesserit: si pars heredum me interpellet, optimum quidem esse, si praetor aditus iussisset me parti heredum eam lanceam tradere, quo casu depositi me reliquis coheredibus non teneri. sed et si sine praetore sine dolo malo hoc fecero, liberabor aut (quod uerius est) non incidam in obligationem. optimum autem est id per magistratum facere.
- 82 PROCULUS libro quinto epistularum. Si, cum Cornelius fundum suum nomine Seiae uiro eius doti dedisset nec de eo reddendo quicquam causisset, fecit, ut interesse uir et Seia paciscerentur, ut diuortio facto is fundus Cornelio redderetur: non puto diuortio facto uirum uetante Seia eum fundum Cornelio tuto redditur esse, sicuti si, cum pactum conuentum nullum intercessisset, diuortio facto mulier iussit eum fundum Cornelio reddi, deinde antequam redderetur, uetusset, non tuto redderetur. sed si antequam Seia uetaret, Cornelio eum fundum reddidisset nec causam habuisset existimandi id inuita Seia facturum esse, nec melius nec sequius esse existimarem eum fundum Seiae reddi.
- 83 POMPONIUS libro quarto decimo ex uariis lectionibus. Si tuo seruo credidero [B. 26, 5, 83] E eumque redemero et is manumissus mihi soluerit, non repetet.
- 84 PROCULUS libro septimo epistularum. Egisti de peculio serui nomine cum domino: non esse liberatos fideiussores eius respondit. at si idem seruus ex peculio suo permissa administratione peculii nummos soluisset, liberatos esse fideiussores eius recte legisti.
- 85 || CALLISTRATUS libro primo edicti monitorii. Solidum non soluitur non [B. 26, 5, 85] E minus quantitate quam die.
- 86 PAULUS libro octavo ad edictum. Hoc iure utimur, ut litis procuratori non recte soluatur: nam et absurdum est, cui iudicati actio non datur, ei ante rem iudicata posse. si tamen ad hoc datus sit, ut et solui possit, soluendo eo liberabitur².

F(XYMO)

¹ esset] est et? ² ei liberabimur?12 'm'eo F² 13 detine're'tur F² | m'ihi F²
17 aliquid contraximus uel re uel uerbis add. F²
18 debet] debeat F² 21 sim] sum F² 26 aut]
autem F² 33 uetusset non tuto reddereturom. F² 35 sequiu's F² | seia'e' F² 42 non
minus quantitate quam die] διά μόνον ἐν ποσό-
τητι, ἀλλὰ καὶ ἐν ὑμέρᾳ B (A non.) 44 ut litis]
utilis F² 46 possit] F², ei possit F²

- 87 CELSUS libro uicensimo digestorum. Quodlibet debitum solutum a procuratore meo non repeto, quoniam, cum quis procuratorem omnium rerum suarum constituit, id quoque mandare uidetur, ut creditoribus suis pecuniam soluat neque post ea expectandum est, ut ratum habeat.
- 88 SCAEQUOLA libro quinto digestorum. Filiae intestato patri heredis negotia mater gessit et res uendendas per argentarios dedit idque ipsum codice conscriptum est: argentarii¹ uniuersum redactum uenditionis soluerunt et post solutionem nouem fere annis, quidquid agendum erat, nomine pupillae mater egit eamque marito nuptum collocavit et res ei tradidit. quae sit est, an puella cum argentariis aliquam actionem habet, quando non ipsa stipulata sit pretium rerum, quae in uenditionem datae sunt, sed mater. respondit, si de eo quaereretur, an iure ea solutione argentarii liberati essent, responderi iure liberatos. CLAUDIUS: subest enim illa ex iurisdictione pendens quaestio, an pretia rerum, quae sciebant esse pupillae, bona fide soluisse uideantur matre, quae ius administrationis non habebat: ideoque si hoc sciebant, non liberantur, scilicet si mater soluendo non sit.
- 89 IDEM libro uicensimo nono digestorum. Ex pluribus causis et chirographis creditor ita cauit: 'Titius² Maeuius dico me accepiisse et habere et accepto tulisse a Gao Titio reliquum omne ratione posita eius pecuniae, quam mihi Stichus Gaii Titii seruus 'cauerat'. quae sit est, an ex ceteris chirographis, quae non Stichus canit, sed ipse debitor³, integra manet actio ex reliquis chirographis per ipsum debitorem cantis. respondit 1 eam solam obligationem dissolutam, ex qua solutum proponeretur. Lucius Titius ex duobus chirographis, quibus quadringenta ei a Seio debebantur, altero centum, altero trecentum, scripsit Seio, ut unius chirographi centum per Maeuium et Septicum sibi mitterentur: quaero, an Seius, si Maeuius et Septicio ex trecentum quoque soluisse se dicat, liberatus sit. respondit, si nec mandauit, ut ex trecentum solueretur, nec solutum ratum habuit, 2 non esse liberatum. Lucius Titius duabus stipulationibus, una quindecim sub usuris maioribus, altera uiginti sub usuris leuioribus Seium eadem die obligauit, ita ut uiginti prius soluerentur, id est idibus Septembribus: debitor post diem utriusque stipulationis cedentem soluit uiginti sex neque dictum est ab altero, pro qua stipulatione solueretur. quaero, an quod solutum est eam stipulationem exonerauerit, cuius dies ante cessit, id est ut uiginti sortis soluta uideantur et in usuras eorum sex data. respondit magis id accipi ex usu esse.
- 90 IDEM libro uicensimo sexto digestorum. Filius, qui administrabat ut heres paterna bona, pecuniam ex his Sempronio mutuam dedit et eandem particulatim recepit, deinde se abstinuit, quia minor annis erat, ab ea hereditate: quae sit est, curator bonorum patris⁴ constitutus an aduersus Sempronium utilem actionem habet. respondit nihil f. 354' proponi, cur non is, qui soluisset id quod mutuum ita acceperat, liberatus esset.
- 91 LABEO libro sexto pithanon a Paulo epitomatorum. Si debitor tuus non uult a te liberari et praesens est, non potest inuitus a te solui. PAULUS: immo debitorem tuum etiam praesentem etiam⁵ inuitum liberare ita poteris supponendo, a quo debitum nouandi causa stipuleris: quod etiamsi acceptum non feceris, tamen statim, quod ad te attinet, res peribit: nam et petentem te doli mali praescriptio excludet.
- 92 POMPONIUS libro nono epistularum. Si mihi alienum seruum dari promiseris aut testamento dare iussus fueris isque seruus, antequam per te staret quo minus dares, a domino manumissus sit, haec manumissio morti similis sit: si autem decessisset, non 1 tenearis. Sed et si quis seruum, quem dari promisit, heres a domino scriptus statuliberum dederit, liberatur.

F(XYMOC)

¹ matri ins. ² Titus? ³ ex ceteris ... debitor del. ⁴ etiam del.

10 uenditione F 12 liberatos] liberatus F¹ 26 ui-
13 quae sc.] quasi eset quas sc., reddunt Graeci: genti sub F¹ | altero 'tre'centum F¹
ειδότες τής κόρης εἶναι τὰ πράγματα B (Anon.) quasi eset donandī causa, uertit Anonymus:
16 tutisse F¹ 18 caueret F¹ 21 altero ἀωρέας λόγῳ, male 45 scriptū in's F¹

- 93 SCAEUOLA libro singulari quaestionum publice tractatarum. Si duo rei sint [B. 26, 5, 93] ^{Af} stipulandi et alter alterum heredem scripsit, uidendum, an confundatur obligatio. placet non confundi. quo bonum est hoc dicere? quod, si intendat dari sibi oportere, uel ideo dari oportet ipsi, quod heres exstitit, uel ideo, quod proprio nomine ei deberetur. atquin magna est huius rei differentia: nam si alter ex reis pacti conuenti temporali exceptione ⁵ summoueri poterit, intererit, is qui heres exstitit utrumque suo nomine an hereditario ex-
periatur, ut ita possis animaduertere, exceptioni locus sit nec ne. Item si duo rei sint
2 promittendi et alter alterum heredem scripsit, ¹confunditur obligatio. Sed et² si reus
heredem fideiussorem scripsit, confunditur obligatio. et quasi generale quid retinendum
est, ut, ubi ei obligationi, quae sequellae locum optinet, principalis accedit, confusa sit ¹⁰
obligatio: quotiens duae sint principales, altera alteri potius adicitur ad actionem, quam
3 confusionem parere. Quid ergo, si fideiussor reum heredem scripsit? confundetur obli-
gatio secundum Sabini sententiam, nec Proculus dissentiat.
- 94 PAPINIANUS libro octavo quaestionum. Si is, cui nummos debitor soluit [B. 26, 5, 94] ^P alienos, nummis integris perget petere quod sibi debeatur, nec offerat quod accepit, ex-
ceptione doli summuobebitur. Sin autem communes nummos credam aut soluam, confessim
pro parte mea nascetur et actio et liberatio, siue in singulis nummis communionem pro
2 indiuiso quis esse intellegat siue in pecunia non corpora cogitet, sed quantitatem. Sed et
si fideiussor alienos nummos in causam fideiussionis dedit, consumptis his mandati agere
potest: et ideo si eam pecuniam soluat, quam subripuerat, mandati aget, postquam farti ²⁰
8 uel ex causa condictionis³ praestiterit. Fabius Ianuarius Papiniano salutem. Cum Titius
Gaio Seio deberet ex causa fideicommissi certam quantitatem et tantudem⁴ eidem ex alia
causa, quae peti quidem non poterat, ex solutione autem petitionem non praestat, Titi
seruus actor absente domino soluit eam summam, quae efficaret⁵ ad quantitatem unius
debiti, cantumque est ei solutum ex uniuerso credito: quaero, id quod solutum est in quam ²⁵
causam acceptum uidetur. respondi, si quidem || Titio Seius ita cauisset, ut sibi solutum ^{1. 35}
ex uniuerso credito significaret, crediti appellatio solam fideicommissi pecuniam demon-
strare uidetur, non eam, quae petitionem quidem non habet, solutione autem facta repeti
pecunia⁶ non potest. cum uero seruus Titi actor absente domino pecuniam soluerit, ne
dominium quidem nummorum in eam speciem⁷ obligationis, quae habuit auxilium ex-
ceptionis, translatum foret, si ex ea causa solutio facta proponeretur, quia non est uero
simile dominum ad eam speciem soluendis pecunias seruum praeponuisse, quae solui non
debuerunt, non magis quam ut nummos peculiares ex causa fideiussionis, quam seruus nom-
ex utilitate peculii suscepit, solueret.
- 95 Idem libro uicensimo octavo quaestionum. Stichum aut Pamphilum, utrum [B. 26, 5, 95]
'ego uelim, dare spondes?' altero mortuo qui uiuit solus petetur, nisi si mora facta sit im-
eo mortuo, quem petitor elegit: tunc enim perinde solus ille qui decessit praebetur, ac si
1 solus in obligationem deductus fuisset. Quod si promissor fuerit electio, defuncto altero
qui superest aequa peti poterit. enim uero si facto debitoris alter sit mortuus, cum debi-
toris esset electio, quamuis interim non aliis peti possit, quam qui solui etiam potest,
F(XYMOC)

¹ non ins. (u. i.) ² et del. ³ postquam ex causa furtiae condictionis? ⁴ tantandem?
⁵ sufficeret (u. i.)? ⁶ pecunia del. ⁷ in ea specie (edd.)?

1 publicae *F* 4 adquin *F* 7 exceptione *F*¹
8 confunditur] *F*, non confunditur *XYM'OC*,
inc. *M*: ομοίως συγχείται ἡ ἀγωγή, ὅτε ὁ
εἰς τῶν Δύο ἔναριμένων κληρονόμησι τοῦ ἀλ-
λογ· εἰ δὲ ὁ πρωτότυπος κληρονόμησι τοῦ
Ἔργυντοῦ ἡ τούναντιον, συγχείται ἡ ἀγωγή *B*
(Anon.), unde apparet Graecos non aliter le-
gisse ac legimus hodie 18 et si¹ *F*² 19 con-
sumptis *F*³ 20 postquam furti uel ex causa
condictionis praestiterit] non aliter legit Ano-

νυμις: καὶ κλοπῆια ἵσαν τὸ ἴκανὸν διὰ τῆς
ἐπὶ τῇ κλοπῇ ἀγωγῆς τῆς ἀπαιτούσης τὸ διπλοῦν
ἡ τῆς ἀπαιτούσης μόνον τὸ κλαπὲν ἐποίησεν:
at ut res furtiva apud furem remaneat, non
sufficit furti actum esse, cum ea actio sit
mere poenalis 21 fauius *F* | papinianu *F*²
24 efficaret] *F*, sufficeret *XYM'OC*, inc. *M*²
27 solam] *F*², soli *F²Y'M*, solius *XYM'OC*
39 potu'erit *F*²

neque defuncti offerri aestimatio potest, si forte longe fuit uillor, quoniam id pro petitore in poenam promissoris constitutum est, tamen, si et alter seruus postea sine culpa debitoris moriatur, nullo modo ex stipulatu agi poterit, cum illo in tempore, quo moriebatur, non commiserit stipulationem. sane quoniam impunita non debent esse admissa, doli actio non immerito desiderabitur: aliter quam in persona fideiussoris, qui promissum hominem 5 interfecit, quia tenetur ex stipulatu actione fideiussor, quemadmodum tenebatur, si debitor 2 sine herede decessisset. Aditio hereditatis nonnumquam iure confundit obligationem, ueluti si creditor debitoris uel contra debitor creditoris adierit hereditatem. aliquando pro solutione cedit, si forte creditor, qui pupillo sine tutoris auctoritate nummos crediderat, heres ei extitit: non enim quanto locupletior pupillus factus est, consequeretur, sed in solidum 10 creditum suum ex hereditate retinet. aliquando euenit, ut inanis obligatio aditione hereditatis confirmetur. nam si heres, qui restituerit ex Trebelliano hereditatem, fideicommissario heres extiterit, uel mulier, quae pro Titio intercesserat, eidem heres extiterit, incipit obligatio civilis propter hereditatem eius, qui iure tenebatur, auxilium exceptionis amittere: 3 etenim inconditum est subuenire sexu mulieris, quae suo nomine periclitetur. Quod uolgo 15 iactatur fideiussorem, qui debitori heres extitit, ex causa fideiussionis liberari, totiens uerum est, quotiens rei plenior promittendi obligatio inuenitur. nam si reus dumtaxat fuit obligatus, fideiussor liberabitur¹. e contrario non potest dici non tolli fideiussoris obligationem, si debitor propriam et personalem habuit defensionem: nam si minori uiginti quinque annis bonae fidei² pecuniam credidit³ isque nummos acceptos perdidit et intra tempora in integrum restitutionis decessit herede fideiussore, difficile est dicere causam iuris honorarii, quae si potuit auxilio minori esse, retinere fideiussoris obligationem, 'quae principalis f. 855' fuit et cui fideiussoris accessit sine contemplatione iuris praetorii. auxilium igitur restitutionis fideiussori, qui adulescenti heres extitit, intra constitutum tempus saluum erit. 4 Naturalis obligatio ut pecuniae numeratione, ita iusto pacto uel iureiurando ipso iure tollitur, quod uinculum aequitatis, quo solo sustinebatur, conuentionis aequitate dissoluitur: 5 ideoque fideiussor, quem pupillus dedit, ex istis causis liberari dicitur. Quaesitum est, an ita stipulari quis possit: 'mihi aut filio meo decem dari?' uel ita: 'mihi aut patri?' sed non incommodo potest adhiberi distinctio, ut filio quidem stipulante patris tunc adiciatur persona, cum stipulatio ei adquiri non possit: e contrario autem nihil prohibeat patre stipulante filii personam adici, cum totiens, quod pater filio stipulatur, sibi stipulatus intellegitur, cum ipsi sibi stipulatus non est, et in proposito manifestum est non obligationis, sed 6 solutionis gratia filii personam adiectam. Usum fructum mihi aut Titio dari stipulatus sum: Titio capite diminuto, facultas soluendi Titio non intercidit, quia et sic stipulari possumus: 7 'mihi aut Titio, cum capite minutus erit, dari?' Nam⁴ si furiosi uel pupilli persona adiecta sit, ita tutori uel curatori pecunia recte dabatur, si condicionis quoque implendae causa recte pecunia tutori uel curatori datur. quod quidem Labeo et Pegasus putauerunt utilitatis causa recipiendum: idque ita recipi potest, si pecunia in rem uel pupilli uel furiosi uersa est, quomodo si domino iussus dare seruo dedisset, ut domino daret. ceterum qui seruo dare iussus est, domino dando non aliter implesse condicionem intellegendus est, 40 quam si ex uoluntate serui dedit. idem respondentum est in solutione, si stipulato Sempronio sibi aut Sticho Maeuui seruo decem dari debitor Maeuio domino pecuniam soluerit. 8 Si creditor debitoris hereditatem ad se non pertinentem possedit et tantum ad eum pertinet F(XYMO)

¹ nam si reus dumtaxat fuit obligatus [naturaliter, fideiussor non liberabitur: si ciuiliter fuit obligatus,] fideiussor liberabitur (similiter Cuiacius: u. l.)? ² bona fide (edd.)? ³ credidi? ⁴ non retinere obligationem similique ins. (similiter Smullenburg) ⁵ nam] num?

15 inconditum] FM^a?, mihi creditum Y^b?, in creditum Y^cM^dO^eC, creditum X | sexus F 17 rei sic XY^fMOC cum B: ὅτε πλέον αγύνις (τὸ εἶχεν οὐ πρωτότυπος, ei FY^g | nam si reus dumtaxat fuit obligatus fideiussor liberabitur] pleniorē locum lectum esse a Graec-

cis probabile est, nam uertit sic Anonymus: εἰ γάρ ὁ ἐναργόμενος φύσει μόνον ἡνείχετο, οὐκ ἀπόλλυται B 20 ann'or'is F^h 22 obligatiōnem ... 23 fideiussoris om. Fⁱ 32 ipse sibi F 41 si'bli' stipulato F^j

uenit, quantum, si quilibet alius bonorum possessor ei solueret, liberaret heredem, non potest dici fideiusesores liberari: neque enim ipsum sibi soluisse pecuniam credendum est,
 9 a quo hereditas euincitur. Dolo fecisti, quo minus possideres quod ex hereditate ad alium
 pertinente adprehenderas: si possessor corpus aut litis aestimationem praestitit, ea res tibi
 proderit, quia nihil petitoris interest: ceterum si tu ante conuentus ex praeterito dolo pra-
 10 stiteris, nihil ea res possessori proderit. Si mandatu meo Titio pecuniam credidisses, eius-
 modi contractus similis est tutori et debitori pupilli: et ideo mandatore conuento et dam-
 nato, quamquam pecunia soluta sit, non liberari debitorem ratio suadet, sed et praestare
 debet creditor actiones mandatori aduersus debitorem, ut ei satisfiat. et hoc pertinet tu-
 toris et pupilli debitoris nos fecisse comparationem: nam cum tutor pupillo tenetur ob id,
 11 quod debitorem eius non conuenit, neque iudicio cum altero accepto liberatur alter nec,
 si damnatus tutor soluerit, ea res proderit debitori: quin etiam dici solet tutelae contraria
 12 actione agendum, ut ei pupillus aduersus debitores actionibus cedat. Si creditor a debi-
 tore¹ culpa sua causa ceciderit, prope est, ut actione mandati nihil a mandatore consequi
 13 debeat, cum ipsius uitio acciderit, || ne mandatori possit actionibus cedere. Si inter empto-
 rem et uenditorem conuenerit, priusquam aliquid ex alterutra parte solueretur, ut ab em-
 ptione discedatur, fideiussor eo nomine acceptus soluto contractu liberabitur.

96 IDEM libro undecimo responsorum. Pupilli debitor tutele delegante pecu- [B. 26, 5, 96] P
 niam creditori tutoris soluit: liberatio contigit, si non malo consilio cum tutele habito hoc
 factum esse probetur. sed et interdicto fraudatorio creditor pupillo tenetur, si eum²⁰
 1 consilium fraudis participasse constabit. Cum pupilla magistratui, qui per fraudem pupillo
 tutorem dedit, heres extisset, tutores eius cum adulescente transegerunt: eam transactio-
 nem pupilla ratam habere noluit: nihilo minus erit tutorum pecunia liberata nec tutores
 contra adulescentem actionem nec utilem habebunt, qui suum reciperauit. plane si adu-
 lescens pecuniam restituere tutori pupillae maluerit, rescisso quod gestum est actionem²⁵
 2 utilem in pupillam heredem magistratus accipiet. Soror, cui legatum ab herede fratre
 debebatur, post motam legati quæstionem transegit, ut nomine debitoris contenta legatum
 non peteret. placuit, quamvis nulla delegatio facta neque liberatio secuta asset, tamen no-
 minis periculum ad eam pertinere itaque, si legatum contra placitum peteret, exceptionem
 3 pacti non inutiliter opponi. Cum eodem tempore pignora duobus contractibus obligantur,³⁰
 pretium eorum pro modo pecuniae cuiusque contractus creditor accepto facere debet nec
 in arbitrio eius electio erit, cum debitor pretium pignoris consortioni subiecerit: quod si
 temporibus discretis superfluum pignorum obligari placuit⁴, prius debitum pretio pignorum
 4 iure soluetur, secundum superfluo compensabitur. Cum institutus deliberaret, substituto
 pecunia per errorem soluta est: ad eum hereditate postea deuoluta causa condicionis en-
 nescit: quae ratio facit, ut obligatio debiti soluatur.

97 IDEM libro secundo definitionum. Cum ex pluribus causis debitor pecuniam [B. 26, 5, 97] P
 soluit, utriusque demonstratione cessante potior habebitur causa eius pecuniae, quae sub
 infamia debetur: mox eius, quae poenam continet: tertio quae sub hypotheca uel pignore
 contracta est: post hunc ordinem potior habebitur propria quam aliena causa, ueluti fide-
 iussoris. quod ueteres ideo definierunt, quod uerisimile uideretur diligenter debitorem ad-
 monitum ita negotium suum gesturum fuisse. si nihil eorum interueniat, uetustior con-
 tractus ante soluetur. si maior pecunia numerata sit, quam ratio singulorum exposcit, ni-
 hilo minus primo contractu soluto, qui potior erit, superfluum ordini secundo uel in totum
 uel pro parte minuendo uidebitur datum.⁴⁵

98 PAULUS libro quinto decimo quaestionum. Qui res suas obligauit, postea [B. 26, 5, 98] P
 aliquam possessionem ex his pro filia sua dotem promittendo obligauit et soluit. si ea res
F(XYMOC)

¹ plus petendo hic sublatum (*Schulting*) ² superfluum pignorum obligari placuit dd.

³ ali'en'um *F'* ¹¹ a'lter F' | nec 's'i *F'* ³⁵ condicionis *F* ⁴¹ admonitu'm' ita *F'*
 16 alteru'l'tra *F'* ³² consortioni] *FX***Y'*, ⁴² gestorum *F*
 consorti omni *M'*, sorti omni *X'Y'M'OC*

a creditore euicta est, dicendum est maritum ex dotis promissione agere posse, ac si statu-
liberum remue sub condicione legatam dotis nomine pro filia pater soluisset: harum enim
rerum solutio non potest nisi ex euentu liberare, scilicet quo casu certum erit remanere
1 eas. Diuersum respondetur in ea pecunia siue re, quam patronus post mortem liberti per 4
Fabianam aufert: haec enim || actio cum sit noua, partam liberationem non potest reuo- f. 856'
2 care. Huic applicatur minor uiginti quinque annis, qui a creditore circumscriptus in rem
3 ex causa debiti solutam restituitur. Rem autem castrensis peculii soluentem patrem per-
inde accipere debemus, ac si alienam dedisset, quamvis possit residere apud eum, cui so-
luta est, prius mortuo intestato filio: sed tunc adquisita creditur, cum filius decesserit: et¹
utique cuia fuerit, euentus declareret sitque et hoc ex his, quae post factis, in praeteritum 10
4 quid fuerit, declararent. Mihi dare decem pure aut Titio kalendis uel sub condicione, aut
mihi kalendis Ianuariis, Titio Februariis utiliter stipulor: quod si mihi kalendis Februariis,
Titio kalendis Ianuariis, potest dubitari. sed rectius dicitur utiliter stipulatum: nam cum
in diem sit ea quoque obligatio, etiam mihi solui potest ante Februarias: igitur et illi solui
5 poterit. Qui² stipulatus 'sibi aut Titio' si hoc dicit 'si Titio non solueris' dari sibi, uidetur 15
condicionaliter stipulari. et ideo etiam sic facta stipulatione: 'mihi decem aut quinque
'Titio dari?' quinque Titio solutis liberabitur reus a stipulatore. quod ita potest admitti,
si hoc ipsum expressim agebatur, ut quasi poena adiecta sit in persona stipulantis, si
Titio solutum non esset. at ubi simpliciter 'sibi aut Titio' stipulatur, solutionis tantum
causa adhibetur Titius et ideo quinque ei solutis remanebunt reliqua quinque in obligatione. 20
contra si mihi quinque, illi decem stipulatus sim, quinque Titio solutis non facit conceptio
stipulationis, ut a me liberetur: porro si decem soluerit, non quinque repetet, sed mihi
6 per mandati actionem decem debebuntur. Mihi Romae aut Ephesi Titio dari stipulor:
an soluendo Titio Ephesi a me liberetur, uideamus: nam si diuersa facta sunt, ut Julianus
putat, diuersa res est. sed cum praeualent causa dandi, liberatur: libera- cf. D. 46, 1, 16, 2 25
retur enim et si mihi Stichum, illi Pamphilum dari stipulatus essem et Titio Pamphilum
soluisset. at ubi merum factum stipulor, puta insulam in meo solo aedificari aut in Titii
loco, numquid, si in Titii loco aedificet, non contingat liberatio? nemo enim dixit facto
pro facto soluto liberationem contingere. sed uerius est liberationem contingere, quia non
7 factum pro facto soluere uidetur, sed electio promissoris completetur. Si seruus fructuarius 30
ex re fructuarii domino proprietatis aut fructuario stipuletur, inutilis est stipulatio: at ex
re proprietarii si ipsi domino aut fructuario stipuletur, recte stipulatur: tantum enim so-
8 lutionis capax est fructuarius hoc casu, non etiam *obligationis*. Aream promisi alienam:
in ea dominus insulam aedificauit: an stipulatio extincta sit, quae situm est. respondi, si
alienum hominem promisi et is a domino manumissus est, liberor. nec admissum est, quod 35
Celsus ait, si idem rursus lege aliqua seruus effectus sit, peti cum posse: in perpetuum
enim sublata obligatio restitui non potest, et si seruus³ effectus sit, aliis uidetur esse.
nec similii argumento usus est, ut, si nauem, quam tu promisisti, dominus dissoluerit,
deinde isdem tabulis compegerit, teneri te: hic enim eadem nauis est, quam te datum
spondisti, ut uideatur magis obligatio cessare quam extincta esse. homini autem manu- 40
misso simile fiet, si ea mente dissolutam esse nauem posueris, ut in alios usus conuerterentur
tabulae, || deinde mutato consilio easdem compositas: alia enim uidebitur esse po- f. 857
sterior nauis, sicut ille alius homo est. non est his similis area, in qua aedificium positum
est: non enim desilit in rerum natura esse. immo et peti potest area et aestimatio eius
solui debebit: pars enim insulae area est et quidem maxima, cui etiam superficies cedit. 45
F(XYMOC)

¹ et] ut? ² qui del. ³ rursus ins.

2 pa'rter F⁴ 5 fauianam F 6 adiplicatur F⁴
 11 declare'n't F² 12 ianuariis potest du-
 bitari' titio F⁴ 15 aut ti'tio si F⁴! 17 dari
 quinque titio om. F⁴ 22 'mi'hi F² 27 at]
 ad F | titio F² 28 namquid F² 29 con-
 tingere] contingera F² 31 stipuleretur F |

inutilis est ... 32 fructuario stipuleretur (*sic*)
suppi. F² 33 *obligationis* 'quoque' erant
 aream F²: εύρικεται ὁ τὸν χῆραν ἔχων κα-
 βολῆς, οὐ μη ἀγωγῆς δεκτικός. Εὰν ἀλλότριον
 ἔλλαφος *seq.* B (Anon.) 40 autem¹ F²
 41 alio's F² 45 qui'a'dem F²

diuersum dicemus, si seruus promissus ab hostibus captus sit: hic interim peti non potest quasi ante diem, sed si redierit postliminio, recte tunc petetur: cessauit enim hic obligatio. area autem extat, sicut cetera, ex quibus aedificium constitit. denique lex duodecim tabularum tignum aedibus iunctum vindicari posse scit, sed interim id solui prohibuit premiumque eius dari uoluit.

- 99 PAULUS libro quarto responsorum. Respondit debitorem¹ non esse cogendum [B. 26, 5, 99 P in aliam formam nummos accipere, si ex ea re damnum aliquid passurus sit.
- 100 IDEM libro decimo responsorum. Quaero, an curatoribus uel tutoribus in [B. 26, 5, 100 P prouincia datis Romae pecunia solui possit², quae in prouincia ita ab his faenerata esset, ut Romae solueretur, cum idem curatores uel tutores rerum Italicarum administrationem 10 non sustinent, an³, si soluerit debitor, liberetur. Paulus respondit his tutoribus uel curatoribus recte pupillo pecuniam debitam solui, qui negotia eius administrant: eos autem, qui prouincialium rerum curatores uel tutores sunt, Italica negotia administrare non solere, nisi specialiter tutores prouincialium rerum, ut sibi Romae redderetur, promitti curauerunt.
- 101 IDEM libro quinto decimo responsorum. Paulus respondit non ideo eos, [B. 26, 5, 101 P qui uirilem portionem ex causa fideicommissi inferre debuerant, liberatos uideri, quoniam 1 quidam ex collegis per errorem plus debito intulerunt. Paulus respondit aliam causam esse debitoris soluentis, aliam creditoris pignus distrahentis: nam cum debitor soluit pecuniam, in potestate eius esse commemorare, in quam causam solueret: cum autem creditor 20 pignus distraheret, licere ei pretium in acceptum referre etiam in eam quantitatem, quae natura tantum debebatur, et ideo⁴ deducto eo debitum peti posse.
- 102 SCAEUOLA libro quinto responsorum. Creditor oblatam a debiti [B. 26, 5, 102. Ep. 17, 52 P tate pecuniam ut alia die accepturus distulit: mox pecunia, qua illa res publica utebatur, quasi aerosa iussu praesidis sublata est: item pupillaris pecunia, ut possit idoneis nominibus credi seruata, ita interempta est: quae situm est, cuius detrimentum esset. respondi 1 secundum ea quae proponerentur nec creditoris nec tutoris detrimentum esse. Cum de sorte debita constaret, de usura litigatum esset, nouissime ex appellatione pronuntiatum est solutas quidem usuras non repeti, in futurum uero non deberi: quaero, pecunia data utrum usurie cedere deberet, quod petitor defendere⁵, an uero sorti proficeret. respondi, 2 si qui dabat, in sortem se dare dixisset, usuris non debere proficere. Ualerius Titii seruus scripsit: 'accepi a Mario Marino ex summa maiore tot aureos': quaero, an haec summa in proximum annum ei accepto ferri debeat, cum superioris anni sit reliquator. 3 respondi uideri in primam quamque summam liberationem proficere. Titius mutuam [pe- l. 257] cuniam accepit et quincunces usuras spopondit easque paucis annis soluit: postea nullo⁶ pacto interueniente per errorem et ignorantiam semisses usuras soluit: quaero, an patet facto errore id, quod amplius usurarum nomine solutum esset quam in stipulatum deductum, sortem minueret. respondit, si errore plus in usuris soluisset quam deberet, habendam rationem in sortem eius quod amplius solutum est.
- 103 MAECIANUS libro secundo fideicommissorum. Cum ex pluribus causis debitor pecuniam soluit, Iulianus elegantissime putat ex ea causa eum soluisse uideri debere, ex qua tunc, cum soluebat, compelli poterit ad solutionem.
- 104 IDEM libro octavo fideicommissorum. Ante restitutam hereditatem solutiones [B. 26, 5, 104 P et liberations factae ab herede ratae habebuntur.

F(XYMO)

¹ creditorem (u. i.)? ² pecuniam (del. solui possit)? ³ an del. ⁴ non ins. ⁵ defendant?

1 si seruus bis F^1 | sit] F^1 , est F^2 3 extet F 4 vindicare F^1 6 debitorem] FY^2O^4 , creditorem XY^2MO^4C 7 in aliam formam nummos] ἄλλου τύπου νομίσματα B (Anon.) 16 respondit i' non F^4 17 liberatus F^2 18 collegiti's F^2 24 mox pecunia seq.]

ἐὰν ... σύμβη κατὰ κέλευσιν τοῦ ἀρχοντος ἀλλαγῆναι τὸν τύπον τῶν ἐκείνη τῇ πόλει πολιτευομένων νομίσμάτων B (Anon.), ἐὰν ... ἐνδαλλαγῇ τῶν νούμμων ἡ πολιτεία Epit. | res pupillica F^1 26 credi'di seruata F^2 33 accepisti F^2

- 105 PAULUS libro singulari ad legem Falcidiam. Quod dicimus in eo herede, [B. 26, 5, 105] P qui¹ fideiussori testatoris id, quod ante aditam hereditatem ab eo solutum est, debere statim soluere, cum aliquo scilicet temperamento temporis intellegendum est: nec enim cum sacco adire debet.
- 106 GAIUS libro secundo de uerborum obligationibus. Aliud est iure stipula- [B. 26, 5, 106] P tionis Titio solui posse, aliud postea permisso meo id contingere. nam cui iure stipulationis recte soluitur, ei etiam prohibente me recte solui potest: cui uero alias permisero solui, ei non recte soluitur, si, priusquam solueretur, denuntiauerim promissori, ne ei solueretur.
- 107 POMPONIUS libro secundo enchiridii. Uerborum obligatio aut naturaliter re- [B. 26, 5, 107] P soluitur aut ciuiliter: naturaliter ueluti solutione aut cum res in stipulationem deducta sine culpa promissoris in rebus humanis esse desiit: ciuiliter ueluti acceptilatione uel cum in eandem personam ius stipulantis promittentisque deuenit.
- 108 PAULUS libro secundo manualium. Ei, qui mandatu meo post mortem meam [B. 26, 5, 108] P stipulatus est, recte soluitur, quia talis est lex obligationis: ideoque etiam inuito me recte ei soluitur. ei autem, cui iussi debitorem meum post mortem meam soluere, non recte 15 soluitur, quia mandatum morte dissoluitur.

III.

R DE ACCEPTILATIONE R

SEPA

- 1 MODESTINUS libro secundo regularum. Acceptilatio est liberatio per mutuam [B. 26, 6, 1] *E interrogationem, qua utriusque contingit ab eodem nexus absolutio. 20
- 2 UPIANUS libro uicensimo quarto ad Sabinum. Pupillum per acceptilationem [B. 26, 6, 2] S etiam sine tutoris auctoritate liberari posse placet.
- 3 PAULUS libro quarto ad Sabinum. Per procuratorem nec [B. 26, 6, 3. BS. 29, 1, 32 sch. 5] S liberari nec liberare quisquam acceptilatione sine² mandato potest. 24
- 4 POMPONIUS libro nono ad Sabinum. Acceptilatio sub con- [B. 26, 6, 4. BS. 29, 1, 32 sch. 5] S dicione fieri non potest.
- 5 UPIANUS libro trigensimo quarto ad Sabinum. In diem acceptilatio facta [B. 26, 6, 5] S nullius est momenti: nam solutionis exemplo acceptilatio solet liberare.
- 6 IDEM libro quadragensimo septimo ad Sabinum. Pluribus stipulationibus factis [B. 26, 6, 6] S si promissor ita accepto rogasset: 'quod ego tibi promisi, habesne acceptum?', si quidem 30 appareat, quid actum est, id solum per acceptilationem sublatum est: si non appareat, omnes stipulationes solatae sunt: dummodo illud sciamus, si ego aliud accepto tuli, aliud tu ro-gasti, nihil ualere acceptilationem. q. 87 f. 358
- 7 IDEM libro quinquagensimo ad Sabinum. Sane et sic acceptilatio fieri potest: [B. 26, 6, 7] S* 'accepta facis decem?' ille respondit³ 'facio'. 35
- 8 IDEM libro quadragensimo octavo ad Sabinum. An inutilis acceptilatio utile [B. 26, 6, 8] S habeat pactum, quaeritur: et nisi in hoc quoque contra sensum est, habet pactum. dicet aliquis: potest ergo non esse consensus? cur non possit? fingamus eum, qui accepto fe-rebat, scientem prudentemque nullius esse momenti acceptilationem sic accepto tulisse: 1 quis dubitat non esse pactum, cum consensum pacisci non habuerit? Seruus communis 40 sicut uni ex dominis stipulari potest, ita etiam acceptum rogare uni ex dominis potest F(XYMO)

¹ post tempus adiit, eum uel similia ins. (cf. u. 4)² sine del. (similiter Briessonius: u. i.)³ ille respondit del.

11 humanis 'non' esse F² 16 quia manda-tum morte dissoluitur om. F¹, uertunt Graeci 24 acceptilatione'm' F⁴ | sine mandato] λνεγ̄ ἐπολις ἦτοι προτροπή B (Anon.) 30 promi'si F² 31 id solum per acceptilationem sublatum est om. F¹ 37 nisi in hoc quoque contra sensum est habet pactum] F cum B:

II.

СУМВАЛЛЕТАΙ ПРОС СΥΜФΩΝΟΝ, ΕΑΝ ΜΗ ΕΝΑΝΤΙΟΥΤΑΙ Η ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΠΟΙΟΝΤΟΣ, nisi in hoc quoque consensum (consensus X*Y*C) est (esse C) non (non om. X*) habet pactum X (ubi notatur in margine Pisana) YMOC 40 esse] F*, inesse F*

- 2 eumque in solidum liberat: et ita Octauenus putat. Accepto liberare serius communis alterum ex dominis etiam ab altero domino potest: id enim et Labeoni placuit. denique libro¹ pithanon scripsit, si a Primo domino Secundo socio domino suo² stipulatus fuerit, posse Secundum accepto rogare et per acceptilationem Primum liberare, quem ipse obligauerat:
 3 sic fieri, ut per unum atque eundem seruum et constituatur et tollatur obligatio. Acceptum 5 fieri non potest, nisi quod uerbis colligatum³ est: acceptilatio enim uerborum obligationem tollit, quia et ipsa uerbis fit: neque enim potest uerbis tolli, quod non uerbis contractum 4 est. Filius familias promittendo patrem ciuiliter non obligat, sed se obligat: propter quod accepto rogare filius familias potest, ut se liberet, quia ipse obligatus est, pater autem acceptum rogando nihil agit, cum non sit ipse obligatus, sed filius. idem erit et in seruo 10 dicendum: nam et seruus accepto liberari potest, et tolluntur etiam honorariae obligationes, si quae sunt aduersus dominum. quia⁴ hoc iure utimur, ut iuris gentium sit ac- [I. 3, 29, 1] ceptilatio: et ideo puto et Graece posse acceptum fieri, dummodo sic fiat, ut Latinis uerbis solet: ἔχεις λαβών ΔΗΝΑΡΙΑ ΤΟῖς; ἔχω λαβών.
- 9 PAULUS libro duodecimo ad Sabinum. Pars stipulationis accepto fieri potest [B. 26, 6, 9] S non tantum, si sic dicat: 'ex nummis decem, quos tibi promisi, quinque habesne acceptos?', sed et si sic: 'quod ego tibi promisi, id pro parte dimidia habesne acceptum?'
- 10 POMPONIUS libro uicensimo sexto ad Sabinum. Sed et si non numerata pe- [B. 26, 6, 10] S cunia, sed certum corpus, ueluti homo in stipulationem deductus est, potest ex parte acceptilatio fieri: quo modo et uni ex heredibus acceptum fieri potest.
- 11 PAULUS libro duodecimo ad Sabinum. Species adquirendi est liberare dominum [B. 26, 6, 11] S obligatione: et ideo fructarius quoque seruus liberare acceptum rogando fructuarium potest, quia ex re eius uidetur ei adquirere. sed et si usum tantum habemus, idem fiet. idemque dicemus et in eo, qui bona fide nobis seruit, et in ceteris, qui nostro iuri subiecti sunt.
 1 Sed et si seruo quod ipse mihi promisit acceptum fecero, inutile mihi erunt aduersus 25
 2 dominum honorariae actiones, quae de peculio uel in rem uero dantur. Si seruus hereditarius ante aditam hereditatem acceptum roget, quod defunctus promisit, uerius puto
 3 contingere liberationem, ut per hoc hereditas ipsa liberetur. Sed et si dominus apud hostes sit, dicendum est iure postliminii confirmari acceptilationem: nam et stipulari ei, qui apud hostes est, seruus potest.
- 12 POMPONIUS libro uicensimo sexto ad Sabinum. Quod in diem uel sub con- [B. 26, 6, 12] S ditione debetur, acceptilatione tolli || potest: sed ita id factum apparebit, si condicio sti- 35⁸ pulationis extiterit uel dies uenerit.
- 13 ULPIANUS libro quinquagensimo ad Sabinum. Et per iusiurandum liberti [B. 26, 6, 13] S 1 interpositam⁶ operarum obligationem per acceptilationem tolli uerius est. Si id, quod in stipulationem deductum est, diuisionem non recipiat, acceptilatio in partem nullius erit momenti, ut puta si seruitus fuit praedii rustici vel urbani. plane si usus fructus sit in stipulatum deductus, puta fundi Titiani, poterit pro parte acceptilatio fieri et erit residuae partis fundi usus fructus. si tamen uiam quis stipulatus accepto iter uel actum⁴ fecerit, acceptilatio nullius erit momenti: hoc idem est probandum, si actus accepto fuerit latus. 45 si autem iter et actus accepto fuerit latus, consequens erit dicere liberatum eum, qui uiam 2 promisit. Illud certum est eum, qui fundum stipulatus usum fructum uel uiam accepto facit, in ea esse causa, ut acceptilatio non ualeat: qui enim accepto facit, uel totum uel partem eius, quod stipulatus est, debet accepto facere, haec autem partes non sunt, non magis quam si quis domum stipulatus accepto ferat cements uel fenestras uel parietem 45 uel diaetam. Si quis usum fructum stipulatus usum accepto tulerit, si quidem sic tulerit acceptum quasi usu debito, liberatio non continget: si uero quasi ex usu fructu, cum F(XYMOC)

¹ excidit numerus ² domino suo del. ³ obligatum? ⁴ quia del. ⁵ impositam?
⁶ uel actum del.

8 se] ne F¹ 17 et bis F² 24 iure F¹ | 39 partis] partes F²
 subiecto'i F³ 35 acceptilatione'm' F²

- 4 possit usus sine fructu¹ constitui, dicendum est acceptilationem valere. Si is, qui hominem stipulatus est, Stichum accepto tulerit, Iulianus libro quinquagensimo quarto digestorum scripsit acceptilationem aliquid egisse tollisseque totam obligationem: quod enim inuitu 5 stipulatori promissor soluere potest, id et acceptum latum liberationem pariet. Eum, qui fundum stipulatus est, non posse de dolo malo clausulam acceptum ferre constat: non 6 enim in partem debiti id constitut, et aliud est quod debetur, aliud quod accepto fertur.
- 6 Si Stichum aut decem sub condicione stipulatus Stichum acceptum fecerit et pendente condicione Stichus decesserit, decem in obligatione manebunt, perinde ac si acceptilatio 7 interposita non fuisset. Si fideiussori accepto fuerit latum, cum reus re, non uerbis fuisset obligatus, an reus quoque liberetur? et hoc iure utimur, ut, licet reus non sit uerbis obli- 10 gatus, tamen acceptilatione per fideiussorem liberetur. Si legatorum sub condicione relictorum fideiussori dato accepto latum sit, legata debebuntur postea condicione eorum existente. Qui ita stipulatur a fideiussore: 'quod Titio credidero, fide tua esse iubes?', ²deinde, antequam crederet, acceptum fecit fideiussori, reus non liberabitur, sed quandoque ei creditum fuerit, tenetur: nam et si fideiussorem non ante liberatum esse credimus, 15 quam cum fuerit creditum reo, non tamen reus antiquiore acceptilatione, quam obligatio eius est, liberari potuit. Tutor, curator furiosi acceptum ferre non potuit³, nec procurator quidem potest facere acceptum: sed hi omnes debent nouare (possunt enim) et sic accepto facere. ne his quidem accepto fieri potest, sed nouatione facta poterunt liberari per acceptilationem. nam et in absentium persona hoc remedio uti solemus: stipulamus ab ali- 20 quo id nouandi causa, quod nobis absens debet, et ita accepto liberamus, a quo stipulati sumus: ita fiet, ut absens nouatione, praesens acceptilatione liberetur. Heres quoque et liberare et liberari accepto potest et honorarii successores. Ex pluribus reis stipulandi si unus acceptum fecerit, liberatio contingit in solidum. ²⁴
- 14 || PAULUS libro duodecimo ad Sabinum. Nisi consentiat acceptilatio cum [B. 26, 6, 14] S f. 359 obligatione et nisi uerum est, quod in acceptilatione demonstratur, imperfecta est liberatio, quia uerbis uerba ea demum resolvi possunt, quae inter se congruant.
- 15 POMPONIUS libro uicensimo septimo ad Sabinum. Si is qui Stichum pro- [B. 26, 6, 15] S misit ita interroget: 'quod Stichum promisi, Stichum et Pamphilum habesne acceptos?', puto recte accepto latum et pro superuacuo Pamphili mentionem factam, quemadmodum si is qui decem promisit its interroget: 'quod tibi decem promisi, uiginti habesne accepta?', etiam decem nomine erit liberatus.
- 16 UPLIANUS libro septimo disputationum. Si ex pluribus obligatis uni accepto [B. 26, 6, 16] S feratur, non ipse solus liberatur, sed et hi, qui secum obligantur: nam cum ex duobus pluribusque eiusdem obligationis participibus uni accepto fertur, ceteri quoque liberantur, 35 non quoniam ipsis accepto latum est, sed quoniam uelut soluisse uidetur is, qui acceptilatione solutus est. Si indicati fideiussor sit datus⁴ acceptus eique accepto latum sit, liberabitur et indicatus.
- 17 IULIANUS libro quinquagensimo quarto digestorum. Qui hominem aut decem [B. 26, 6, 17] S stipulatus est, si quinque accepto fecerit, partem stipulationis peremit et petere quinque 40 aut partem hominis potest.
- 18 FLORENTINUS libro octavo institutionum. Et uno ex pluribus contractibus [B. 26, 6, 18] S uel certis uel incertis uel, quibusdam exceptis, ceteris⁵ et omnibus ex causis una acceptilatio et liberatio fieri potest. Eius rei stipulatio, quam acceptio⁶ sequatur, a Gallo Aquilio *F(XYMOC)*

¹ fructus sine usu (*Cuiacius*: cf. D. 7, 9, 5, 2)? ³ si ins... ⁵ possunt (edd.)? ⁴ datus del.
⁵ uel certis uel, certis quibusdam exceptis, ceteris? ⁶ acceptilatio (u. i.)?

7 stipulatus stichum 'aut decem' acceptum *F¹*: τὰν γύνοι αἱρεσὶν ἐπερωτήσω δέκα νομί-
ματα ἡ Πέτρον καὶ ποιησώ ἀθώωσιν ἐπὶ τῷ
Πέτρῳ *B (Anon.)* 8 obligationem *F* | ac si]
ac si ea *F²* 10 hoc om. *F¹* 13 quo'd¹ *F²*
23 stipulandis si *F* 30 pro superuacuo]

superuacuam *F²* 42 ex pluribus] *Y²M⁴C*
cum *B (Anon.)*: τῷ ἀπὸ πολλῶν αἰτιῶν χρεω-
στοῦντι δύνατον καὶ ἐφ' ἐνī χρέει καὶ ἐπὶ τινῖ
καὶ ἐπὶ πάσιν ἀθώωσιν ποιεῖν, pluribus *F²*, et
pluribus *F²X²Y²M²O* 44 acceptio] *F*, ac-
ceptilatio *XYMOC*

talis exposita est: 'Quidquid te mihi ex quacumque causa dare facere oportet [cf. L 3, 29, 2] oportebit praesens in diemue, quarumque rerum mihi tecum actio quaeque aduersus te¹ petatio uel aduersus te persecutio est erit, quodue² tu meum habes tenes possides³: 'quanti quaeque earum rerum res erit, tantam pecuniam dari stipulatus est Aulus Agerius, 'spopondit Numerius Negidius'. 'quod Numerius Negidius Aulo Agerio promisit spopondit, s' id haberetne a se acceptum, Numerius Negidius Aulum Agerium rogauit, Aulus Agerius Numerio Negidio acceptum fecit'.

- 19 ULPIANUS libro secundo regularum. Si accepto latum fuerit ei, qui non [B. 26, 6, 19] *S*f uerbis, sed re obligatus est, non liberatur quidem, sed exceptione doli mali uel pacti con-¹ uenti se tueri potest. Inter acceptillationem et apocham hoc interest, quod ac- [B. 26, 6, 1] *10* ceptillatione omni modo liberatio contingit, licet pecunia soluta non sit, apocha non alias, quam si pecunia soluta sit.
- 20 IDEM libro septuagessimo septimo ad edictum. Si accepto fuerit lata ob rem [B. 26, 6, 20] *E* iudicatam clausula, Marcellus ait ceteras partes stipulationis euauisse: propter hoc enim tantum interponuntur, ut res iudicari possit. *15*
- 21 UENULEIUS libro undecimo stipulationum. Si sub condicione legatum mihi [B. 26, 6, 21] *P* datum nouandi causa stipulatus sum et ante existentem condicionem acceptum fecero, Nerua filius ait, etiamsi condicio extiterit, neque ex testamento competituram actionem, quia nouatio facts sit, neque ex stipulatu, quae acceptillatione soluta sit. *19*
- 22 GAIUS libro tertio de uerborum obligationibus. Seruus nec iussu domini [B. 26, 6, 22] *P* acceptum facere potest.
- 23 LABEO libro quinto pithanon a Paulo epitomatorum. Si ego tibi acceptum [B. 26, 6, 23] *A* feci, nihilo magis ego a te liberatus sum. PAULUS: immo cum locatio conductio, emptio uenditio conuentione facta est et nondum res intercessit, utrimque per acceptillationem, tametsi ab alterutra parte dumtaxat intercessit, liberantur obligationes. *25*

V.

R DE STIPULATIONIBUS PRAETORII R

*L 359**RPSA*

- 1 ULPIANUS libro septuagessimo ad edictum. Praetorianum stipulationum tres uidentur *B* esse species, iudiciales cautionales communes. Iudiciales eas dicimus, quae propter iudi-¹ cium interponuntur ut ratum fiat, ut iudicatum solui et ex operis noui nuntiatione. Ca-² tionales sunt autem, quae instar actionis habent et, ut sit noua actio, intercedunt, ut de³ legatis stipulationes et de tutela et ratam rem haberi et damni infecti. Communes sunt⁴ stipulationes, quae fiunt iudicio sistendi causa. Et sciendum est omnes stipulationes na-⁵ tura sui cautionales esse: hoc enim agitur in stipulationibus, ut quis cautor sit et secu-⁶ rior interposita stipulatione. Stipulationum istarum praetorianum quaedam sunt, quae⁷ satisdationem exigunt, quaedam nudam repremissionem: sed perpaucae sunt, quae nudam⁸ promissionem habent, quibus enumeratis ceteras non esse repremissiones, sed⁹ satisdationes. Stipulatio itaque ex operis noui nuntiatione alias satisdationem, alias repro-¹⁰ missionem habet. ex qua operis noui nuntiatione satisdari oporteat. quemadmodum satis-¹¹ detur. namque de eo opere, quod in priuato factum erit, satisdatio est: de eo, quod in¹²
F(XYMO)

¹ aduersus te] abs te (*Inst.*)? ² quodque (*Inst.*)? ³ possidere sue (scr. possederasue et cogita de interdicto uirubi) doloue malo fecisti quo minus possideas *ins. Inst.* ⁴ deinde sic cauetur *similius ins.* ⁵ sunt quae del. ⁶ ex qua operis noui nuntiatione satisdari oporteat quemadmodum satisdetur del.

⁵ quod numerius negidius *om. F¹* ⁸ fuerit² *F²* ⁹ libera³bitur *F²* ¹⁰ se⁴ sed *F²* ¹⁹ acceptillationi *F²* ²⁴ utrinque⁵ *F¹*, utrinque *F¹* ³² legatistipulationes *F²* ⁸⁶ nu-⁶ dam repremissionem sed perpaucae sunt quae nudam repremissionem sed perpaucae sunt quae

nem *F⁴*) sed perpaucae sunt quae nudam pro-⁷missionem *F²* ³⁷ e'numeratis *F⁴* ³⁹ ante ex qua *ins.* uideamus *Y²*, uideamus ergo *C*, ante namque *ins.* uideamus *O*, ante namque *ins.* uidendum est *M*: uideamus s(cilicet) *ra-*⁸*pra* u. *X*

publico, repromitti oportet: sed hi quidem¹, qui suo nomine cauent, repromittunt, qui
 7 alieno, satisdant. Item ex causa damni infecti interdum repromittitur, interdum satis-
 datur: nam si quid in flumine publico fiat, satisdatur, de aedibus autem repromittitur.
 8 9 Stipulatio duplae repromissio est, nisi si conuenerit, ut satisdetur. Quod si sit aliqua con-
 trouersia, ut puta si dicatur per calumniam desiderari, ut stipulatio interponatur, ipse 5
 10 praetor debet super ea re summatim cognoscere et cautum iubere aut denegare. Sed et
 si quid uel addi uel detrahi uel immutari in stipulatione oporteat, praetoriae erit iuri-
 dictionis.

2 PAULUS libro septuagensimo tertio ad edictum. Praetoriae stipulationes aut rei resti- *E*
 1 tutionem continent aut *incertam quantitatem*. ²Sicuti stipulatio ex operis noui nuntiatione, 10
 qua cauetur, ut opus restituatur: ideoque siue actor siue reus decesserit pluribus here-
 dibus relictis, uno uincente uel uicto totum opus restitui debet: quamdui enim aliquid
 2 superest, tamdui non potest uideri opus restitutum. Incertam quantitatatem continet stipu-
 latio iudicatum solui et rem ratam dominum habiturum et damni infecti et his similes, in 15
 quibus respondetur scindi eas in personas heredum, quamuis possit dici ex persona here-
 dum promissoris non posse descendantem a defuncto stipulationem diuersam condicionem
 cuiusque facere. at in contrarium summa ratione fit, ut uno ex heredibus stipulatoris
 uincente in partem eius committatur stipulatio: hoc enim facere uerba stipulationis 'quanti
 ea res est'. sed si unus ex heredibus promissoris totam rem possideat, in so- *[In. D. 6, 1, 55]*
 lidum eum damnandum Iulianus scribit: in quantum autem ipse ea stipulatione uel fide-
 iussores³ an omnino teneantur, dubitari potest: et uidendum ait, ne non committatur.
 sed si lite contestata possessor decesserit, unum ex heredibus non maiore ex parte damnan-
 dum, licet totum fundum possideat, quam ex qua heres est.

3 ULPIANUS libro septuagensimo nono ad edictum. Generaliter in omnibus praetoriis *E*
 stipulationibus et procuratoribus satisdatur. *[25]*

4 PAULUS libro septuagensimo quinto ad edictum. Praetoriae stipulationes saepius inter- *E*
 ponuntur, cum sine culpa stipulatoris cautum esse desuit.

5 IDEM libro quadragesimo octavo ad edictum. || In omnibus praetoriis stipu- *[Ep. 19, 33] E f. 360*
 lationibus hoc seruandum est, ut, si procurator meus stipuletur, mihi causa cognita ex ea
 stipulatione actio competat. idem est et cum institutor in ea causa esse coepit, ut inter-
 posita persona eius dominus mercis rem amissurus sit, veluti bonis eius uenditis: succur-
 rere enim domino praetor debet.

6 IDEM libro quarto decimo ad Plautium. In omnibus praetoriis stipulationibus, in quibus *E*
 primo fieri aliquid, deinde, si factum non sit, poenam inferimus, poenae nomine stipulatio
 committitur. *[35]*

7 ULPIANUS libro quarto decimo ad edictum. Praetoriae satisdationes personas deside- *E f.*
 rant pro se interuenientium et neque pignoribus quis neque pecuniae uel auri uel argenti
 depositione in vicem satisdationis fungitur.

8 PAPINIANUS libro quinto quaestionum. PAULUS notat: qui sub condicione institutus *P*
 est, adgnita bonorum possessione cogitur substituto in diem cauere longiorem: praetor 40
 enim beneficium suum nemini uult esse captiosum et⁴ potest uideri calumniouse satis petere,
 1 quem alius antecedit. Cum sub contrariis condicionibus Titio et Maeuio legatum sit,
 utrique cauetur, quia uterque ex uoluntate defuncti sperat legatum.

9 UENULEIUS libro primo stipulationum. In praetoriis stipulationibus si ambiguus sermo *Pf.*
 acciderit, praetoris erit interpretatio: eius enim mens aestimanda est. *[45]*

F(XYMOC)

¹ repromitti oportet sed hi quidem *del.* ² Rei restitutionem *ins. (Hal.)* ³ et *ins. (edd.)*
⁴ et] nec (*P. Faber*)?

⁴ est bis *F^a* (*em. F^b*) 10 incertam] *X^aY^b* mansurus *XYMOC*^c 39 condicione'm' insti-
MOC, certam *FX-Y^b* 15 sci'endi *F^a* tutus *F^b* 40 possessione'm' cogitur *F^a*
 25 satis'satis'datur *F^a* 31 rem amissurus] 43 defunctu *F^a* 44 ambig'n'uus *F^a*
FC^a notantque in margine *Pisanam XM*, re-

- 10 ULPIANUS libro primo responsorum. Ualeriano respondit: si praeses, qui ante in trien-^S
nium caueri iusserat, postea in longum tempus caueri praecepit: quia a prima stipulatione
prorsus discedi voluerat, exceptionem primae stipulationi obligatis peperisse uidetur.
- 11 UENULEIUS libro octauo actionum. In eiusmodi stipulationibus, quae 'quanti ea res est' A
promissionem habent, commodius est certam summam comprehendere, quoniam plerunque 5
difficilis probatio est, quanti cuiusque intersit, et ad exigua summam deducitur.

VI.

R REM PUPILLI UEL ADULESCENTIS SALUAM FORE R ESP

- 1 PAULUS libro uicensimo quarto ad edictum. Cum pupillo rem saluam fore [B. 38, 11, 1] E
satisfidatum sit, agi ex ea tunc potest, cum et tutelae potest.¹⁰
- 2 ULPIANUS libro septuagensimo nono ad edictum. Si pupillus absens sit uel [B. 38, 11, 2] E
fari non possit, seruus eius stipulabitur: si seruum non habeat, emendus ei seruus est:
sed si non sit unde ematur aut non sit expedita emptio, profecto¹ dicemus seruum publi-¹⁴
cum apud praetorem stipulari debere:
- 3 IDEM libro trigensimo quinto ad edictum. (aut dare aliquem praetor debet, [B. 38, 11, 3] *S
cui caueatur):
- 4 IDEM libro septuagensimo nono ad edictum. non quasi ipso iure pupillo [B. 38, 11, 4] E
1 adquirat (neque enim adquirit), sed ut utilis actio ex stipulatu pupillo detur. Cauetur
2 autem pupillo hac stipulatione per satisfidationem. Illud sciendum est hac stipulatione te-
neri tam eum, qui tutor est, quam eum, qui pro tutori negotia gessit uel gerat, et fide-²⁰
3 iussores eorum. Sed enim qui non gessit, omnino non tenebitur: nam nec actio tutelae
eum qui non gessit tenet, sed utili actione conueniens est, quia suo periculo cessavit:
et tamen ex stipulatu actione neque ipse neque fideiussores eius tenebuntur. compellen-
dus igitur erit ad administrationem propterea, ut stipulatione quoque ista possit teneri.
4 Hanc stipulationem placet finita demum tutela committi et fideiussoribus diem exinde in-²⁵
cipere cedere. in curatore aliud est: sed et in eo, qui pro tutori negotia gessit, aliud
dicendum est. itaque istae stipulationes, si quidem quis tutor fuit, || finita demum tutela t. 360
committentur: si uero pro tutori negotia gessit, conueniens est dicere, statim atque que-³⁰
5 que res salua non esse coepisset, committi stipulationem. Si tutor ab hostibus captus sit,
an committatur stipulatio, uideamus. mouet, quia finita tutela est, licet recipiari speretur:³⁰
6 et puto posse agi. Generaliter sciendum est: ex quibus causis diximus tutelae agi non
7 posse, ex iisdem causis ne² ex stipulatu rem saluam fore agi posse dicendum est. Si quis
curator datus non gesserit curam, consequens erit dicere stipulationem non committi: sed
eadem hic erunt dicenda, quae in tutori diximus, illo secus, quod haec stipulatio statim,
atque quid saluum esse desinit, committitur et fideiussoribus dies cedit: sed in se renol-³⁵
8 uitur. Pertinet autem haec stipulatio ad omnes curatores siue puberibus siue imparberibus
datos propter aetatis infirmitatem, siue prodigis uel furiosis uel quibusdam aliis (ut fieri
adsolet) dati sint.
- 5 PAULUS libro septuagensimo sexto ad edictum. Si filius, qui in potestate [B. 38, 11, 5] E
furiosi erit, rem saluam fore stipuletur, adquirit patri obligationes.⁴⁰
- 6 GAIUS libro uicensimo septimo ad edictum prouinciale. Seruum pupilli sti- [B. 38, 11, 6] E
pulari ita necesse est, si pupillus abest aut fari non potest: nam si praesens sit et fari
potest, etiamsi eius aetatis erit, ut non intellegat quid agat, tamen propter utilitatem re-
ceptum est recte eum stipulari.

F(XYMOC)

¹ profecto] pro eo? ² nec (edd.)?4 'ea' res F² 18 ut om. F² | caue'r'tur F² 'non' potest F² 46 post stipulari add. agere
23 tenebu'n'tur F² 34 quo'd' F² 35 sal- F²: ei ῥὰп пàрєctи ... αγtοc επερωтaтa B
uuus F² 40 obligationem F² 42 et fari (Anon.)

- 7 MODESTINUS libro sexto regularum. Datius uel testamentarius tutor siue [B. 38, 11, 7] *E*
curator non petet satis a collega suo, sed offerre ei poterit, utrum satis accipere uelit
an dare.
- 8 UPLIANUS libro secundo ad edictum. Et si ad species curator datus sit, [B. 38, 11, 8] *E**
rem saluam fore stipulatio interponetur.⁵
- 9 POMPONIUS libro quinto decimo ad Sabinum. Cum pupillus a tute stipu- [B. 38, 11, 9] *S*
latur rem saluam fore, non solum quae in patrimonio habet, sed etiam quae in nominibus
sunt ea stipulatione uidentur contineri: quod enim in tutelae iudicium uenit, hoc et ea
stipulatione continetur.⁹
- 10 AFRICANUS libro tertio quaestionum. Si, posteaquam pupillus ad puberta- [B. 38, 11, 10] *S*
tem peruererit, tutor in restituenda tutela aliquamdiu moram fecerit, certum est et fructuum
nomine et usurarum medii temporis tam fideiuissores eius quam ipsum teneri.
- 11 NERATIUS libro quarto membranarum. Cum rem saluam fore pupillo ca- [B. 38, 11, 11] *S*
netur, committitur stipulatio, si, quod ex tutela dari fieri oportet, non praestetur: nam et
si salua ei res sit, ob id non est, quia, quod ex tutela dari fieri oportet, non soluitur.¹⁵
- 12 PAPINIANUS libro duodecimo quaestionum. Si plures fideiuissores a tute [B. 38, 11, 12] *P*
pupillo dati sunt, non esse eum distingendum, sed in unum dandam actionem ita, ut ei,
qui conueniretur, actiones praestarentur. nec quisquam putauerit ab iure discessum, post-
quam pro ea parte placuit tutores condemnari, quam administrauerunt, et ita demum in
solidum, si res a ceteris non seruetur et idonea¹ culpa detegatur, quod suspectum facere 20
supersedet: nam sequitas arbitri atque officium uiri boni uidetur eam formam iuris de-
siderasse. ceterum fideiuissores ciuiliter in solidum obligati ceteris quidem agentibus, ut
diuidatur actio, impetrare possunt: pupillo uero agente, qui non ipse contraxit, sed in
tutorem incidit et ignorat omnia, beneficium diuidendae actionis iniuriam habere uisum
est, ne ex una tutelae causa plures ac uariae quaestiones apud diuersos iudices consti- 25
tuerentur.

VII.

R IUDICATUM SOLUI R

ESPA

- 1 PAULUS libro uicensimo quarto ad edictum. In stipulatione iudicatum solui [B. 9, 10, 1] *E*
post rem ¹ iudicatam statim dies cedit, sed exactio in tempus reo principali indultum f. 361
differtur.³¹
- 2 IDEM libro septuagensimo primo ad edictum. Cum lite mortua nulla res sit, [B. 9, 10, 2] *E*
ideo constat fideiuissores ex stipulatu iudicatum solui non teneri.
- 3 UPLIANUS libro septuagensimo septimo ad edictum. Si quis apud² aliquem [B. 9, 10, 3] *E*
iudicem iturus stipulatus est iudicatum solui et agit apud alterum, non committitur stipu-³⁵
₁ latio, quia non huius iudicis sententiae fideiuissores se subdiderunt. Stipulationem iudi-
catum solui et procurator et tutor et curator stipulari possunt. Procuratorem eum acci-
pere debemus, cui mandatum est, sine huius rei tantum mandatum suscepit siue etiam
₃ uniuersorum bonorum. sed et si ratum fuerit habitum, procurator uidetur. Sed et si
forte ex liberis uel parentibus aliquis interueniat uel uir uxorius nomine, a quibus mandatum 40
F(XYMOC)

¹ et ideo in ea (u. i.)? ² apud] ut ad?

1 siue] side *F*¹ 2 petet] potest *F*¹ | suo]
sub *F*² 5 fore non solum quae³ stipulatio
(cf. u. 7) *F*⁴ 6 cum] com *F*⁵ 16 papi'ni'a-
nus *F*⁶ 17 eum distingendum] *F*, eum
distinguendum *M*⁷, distinguendum *XYMOC*
20 et (si ins. *X*) idonea culpa detegatur quod
suspensus (suspectum *X*) facere supersede-
rit *FX*⁸, et ideo si in ea culpa detegatur quod
suspectum facere supersederit *X⁹YMO*, recte

opinor: neque enim quaeritur, utrum tutor culpa
sua contutorem suspectum facere neglexerit necne,
sed tamquam in ea culpa esset, praestat quod
ab altero seruari non potest: εἰ μὴ τίνεις αγγών
εὔρεθωσιν ἄποροι καὶ οἱ εὖποροι ἐραθύμησαν
ἄτοις ὡς ὑπόπτους ἀποκινῆσαι *B* (*Anon.*),
unde Graecos legisse idonei pro idonea collegit
Cuiacius obser. 8, 30 21 a^tque *F*¹ 25 ac
uariae] *F*¹, uariaeque *F*²

non exigitur, an committatur stipulatio, quaeritur: magisque erit, ne committi debeat, nisi fuerit ei mandatum uel ratum habitum: quod enim eis agere permittitur edicto praetoris, non facit eos procuratores. itaque si talis persona interueniat, ex integro erit cauendum. Sed et quod de tute diximus, ita accipendum est, ut, si is fuerit, qui tutelam administrabat, cum tutor non esset, tutoris appellatione eum non contineri. Sed et si 5 quidem tutor sit, non tamen quasi tutor negotia administret (uel dum ignorat uel alia ex causa), dicendum erit non committi stipulationem: nam edicto praetoris illi tutori agendi facultas datur, cui a parente maiorenre parte tutorum eorumue¹, cuius ea iurisdictio fuit, 6 tutela permissa erit. Sed et curatorem accipiemus furiosi furiosae, item pupilli pupillae, ceterorum quoque curatores, puta adulescentis: uel si alterius cuius curator sit, committi 10 7 pato stipulationem. Si tutor esse proponatur² regionis alicuius uel prouinciae uel rerum Italicarum, consequens erit dicere, stipulationem ita demum committi, si ex ea causa ege- 8 rent, quae ad administrationem eorum pertinebat. Si reus, postquam iudicatum solni pro- 9 misit, demens factus sit, an stipulatio committatur ob rem non defensam, quaeritur: ma- 10 gisque est, ut committatur, si nemo eum defendat. Ob rem non defensam stipulatio non 15 11 committitur, quamdiu potest existere qui defendat. Si plures fuerint fideiussores, poste- 12 quam cum uno lis contestata est ex clausula ob rem non defensam, ipse reus potest suscipere defensionem:

4 IULIANUS libro quinquagensiimo quinto digestorum. is autem, cum quo actum [B. 9, 10, 4] ⁸
fuit, absoluī debet.

5 UPIANUS libro septuagensimo septimo ad edictum. Iam tamen fideiussore, [B. 9, 10, 5] ^E
qui iudicium acceperat, damnato frustra defensionem reus suscipit: ceterum et si solutum
1 fuerit, posteaquam iudicatum est, repetitionem constituerimus eius quod solutum est. Unus
2 ex fideiussoribus uel heredibus pluribus allo cessante suscipere defensionem potest. In
hac stipulatione quia plures causae sunt una quantitate conclusae, si committeretur statim ²⁵
3 stipulatio ex uno casu, amplius ex alio committi non potest. Nunc uideamus, qualis de-
fensio exigatur, ne committatur stipulatio, et quarum personarum. et si quidem ex per-
sonis enumeratis in defensionem quis succedat, palam est recte rem defendi nec committi
stipulationem. si uero extrinsecus persona defensoris interueniat, aequo stipulatio non
committetur, si modo ille paratus sit rem boni uiri arbitratu defendere, hoc est satisdare:⁴
sic enim uidetur defendere, si satisdet: ceterum si simpliciter paratus sit interuenire nec
admittatur, committetur ista stipulatio ob rem non defensam. quod si quis eum uel cum
satisfatione uel sine satisfatione admiserit, || consequens erit dicere, stipulationis istius ^{1. 26}
4 nullam partem committi, quia sibi imputare debet, qui talem defensorem admisit. Si ex
fideiussoribus, qui indicatum solni cauerant, existat defensor, placuit⁵ ob rem iudicatum ¹⁵
5 stipulationem non committi ceteraque eadem esse, atque si extraneus defensor existat. In
hac stipulatione hoc tractatur, an hi qui fideiusserint, si defensionem omiserint, mandati
iudicio teneantur. et est uerius non teneri: hi enim in quantitatatem interuenerunt et hoc
6 illis fuit mandatum, non in defensione⁴. Quid tamen, si et hoc sibi adsumpserint, ut de-
fendant, an mandati possint agere? et si quidem uicti sunt, utique quod ob rem iudica-⁴⁰
tam praestiterunt consequenter: sumptus tamen litis minime petent. si autem optimuerunt,
7 poterunt sumptus litis consequi, quasi iuxta mandatum, et si non mandatum fecerint. Si
tamen plures fideiussores defendere fuerint parati, uideamus, utrum unum defensorem de-
bent dare, an uero sufficiat, ut unusquisque eorum pro parte sua defendat uel defensorem
F(XYMOC)

¹ eoue (cf. D. 26, 7, 3, 7: Brencmannus)? ² tutores esse proponantur? ³ idem Graci: nisi ins. ⁴ defensionem?

2 habit'ur'um F² 4 qui's' tut. F² 7 agendi
facultas] F, ius agendi XYMOC 8 a p'ra-
rente F² | eorumue cuius] F, uel cuius
XYMOC 14 demens] FYM et in marg. uel
supra u. XO, absens XOC et supra u. M
16 quamdiu potest existere qui defendat

om. F² 23 constituerimus] οὗτε μέτα κα-
ταδίκην δοὺς ἀναλαμβάνει B (Anon.) 34 im-
putari debet qui'a' talem F² 37 si defen-
sionem omiserint om. F², uertant B 39 de-
fenda'n't F² 41 consequenter F² | sumptus
F²

substituat. et magis est, ut, nisi unum dent procuratorem, desiderante scilicet hoc actore, committatur stipulatio ob rem non defensam: nam et plures heredes rei necesse habebunt unum dare procuratorem, ne defensio per plures scissa incommodo aliquo adficiat actorem. 8 aliud est in heredibus actoris, quibus necessitas non imponitur, ut per unum litigent. Illud sciendum est ibi rem esse defendendam, ut recte defendatur, ubi debet agi. 5

6 IDEM libro septuagessimo octavo ad edictum. Iudicatum solui stipulatio tres [B. 9, 10, 6] E clausulas in unum collatas habet: de re iudicata, de re defendenda, de dolo malo.

7 GAIUS libro uicensimo septimo ad edictum prouinciale. Si ante acceptum [B. 9, 10, 7] E iudicium prohibitus fuerit procurator a domino et actor ignorans prohibitum eum esse egerit, an stipulatio committatur? et nihil aliud dici potest quam committi. quod si quis 10 sciens prohibitum esse egerit, Julianus non putat stipulationem committi: nam ut committatur, non sufficere ait cum ea persona acceptum esse iudicium, quae stipulationi comprehensa est, sed oportere etiam causam personae eandem esse, quae stipulationis interponendae tempore fuit. et ideo si is, qui procurator datus est, heres exstiterit domino atque ita acceperit iudicium sive etiam prohibitus acceperit, non committitur stipulatio: nam 15 et alias responsum esse, si quis absentem defendens satisdederit, deinde, uel procurator ab eo datus uel postquam heres ei extitit, iudicium acceperit, fideiuosores non teneri.

8 PAULUS libro septuagessimo quarto ad edictum. Si petitor post satisdatio- [B. 9, 10, 8] E nem ante iudicium acceptum heres possessori exstiterit, extinguitur stipulatio. 19

9 ULPIANUS libro quarto decimo ad edictum. Iudicatum solui stipulatio expe- [B. 9, 10, 9] E^{*} ditam habet quantitatem: in tantum enim committitur, in quantum iudex pronuntiauerit.

10 MODESTINUS libro quarto pandectarum. Si ad defendendum procurator¹ da- [B. 9, 10, 10] E tus fuerit, satisdare iubetur iudicatum solui stipulatione, quae non ab ipso procuratore², sed a domino litis interponitur. quod si procurator aliquem defendat, ipse cogitur satis- 25 dare iudicatum solui stipulatione.

11 PAULUS libro septuagessimo quarto ad edictum. Si seruus, qui in rem actione [B. 9, 10, 11] E^{*} petebatur, lite contestata decesserit, deinde possessor litem deseruerit, quidam fideiuosores eius pro lite datos non teneri putant, quia mortuo homine nulla iam res sit: quod falsum est, quoniam expedit de euictione actionis conseruanda causa, item fructuum nomine rem 30 indicari.

12 POMPONIUS libro uicensimo sexto ad Sabinum. | Si reus post iudicatum [B. 9, 10, 12] S f. 362 solui ab eo datum in magistratu sit nec inuitus in ius uocari possit, tamen, nisi res boni uiri arbitratu defendatur, fideiuosores tenentur.

13 ULPIANUS libro septimo disputationum. Cum quaerebatur, si interposita iu- [B. 9, 10, 13] S dicatum solui stipulatione, cum quis rem non defendaret, postea ex eremodicio sententiam 35 esset passus, an ob rem iudicatum clausula committatur: dicebam unam clausulam in stipulatione iudicatum solui et ob rem non defensam et ob rem iudicatum in se habere: cum igitur iudicatum solui stipulatio una cludatur clausula, sive res indicetur sive res non defendatur, merito quaeritur, si ³altera causa committatur, an ex altera rursum committi possit. ecce enim si quis stipuletur: 'si nauis ex Asia uenerit, aut si Titius consul fuerit'⁴, 40 constat, sive nauis prior uenerit sive Titius consul ante factus sit, committi stipulationem: sed ubi commissa est ex priore causa, ex altera, licet existat condicio, amplius non committitur: altera causa enim, non utraque inerat stipulationi. proinde uidendum, stipulatio ob rem non defensam utrum commissa est re non defensa an non prius creditur commissa, nisi ex stipulatione lis fuerit contestata? quod magis est: et ideo nec fideiuosoribus uidetur 45 F(XYMO)

¹ procurator] fuit cognitor (cf. Gaius 4, 101: Keller aliique) ² fuit cognitore ³ ex ins. (edd.)
⁴ fuerit] factus erit?

1 desiderante'm' F² 5 est's' ibi F²! 7 de om. F⁴, uertunt Graeci 32 datum] datam F²
re iudicata] ὡς πέμ ιογδικάταν B (Anon.) | 33 tene'n'tur F² 35 heremodicio neque
defendenda'm' de F² 19 extinguetur F² quicquam mut. F 36 committatur F 43 in-
27 fideiuosores eius pro lite datos non teneri ha erat F²!

statim dies cedere, ubi res cooperat non defendi. proinde si forte lis finita fuerit, ad quam defensio erat necessaria, uel solutione uel transactione uel acceptilatione uel quo alio modo, 1 consequenter placuit euanscere ob rem non defensam clausulam. Si fuero a fideiuseore procuratoris stipulatus iudicatum solui quasi in rem acturus et postea in personam egero, uel alia actione acturus, aliam autem¹ dicta uero actionem, non committitur stipulatio, quia² de³ alia actum uidetur, de alia stipulatio interposita.

- 14 IULIANUS libro quinquagensimo quinto digestorum. Si ex duobus fideiussoribus, qui iudicatum solui spouderant, alter ob rem non defensam partem suam soluerit, nihilo minus res defendi poterit. nec tamen is, qui soluerit, repetet: stipulatio enim pro 1 parte eius perempta est, perinde ac si acceptum ei factum fuisset. Quotiens ex stipulatione 10 iudicatum solui ob rem non defensam agitur cum fideiussoribus, non est iniquum caueri dominum priore iudicio absolui, quia omissa cautione fideiussores mandati iudicio non³ consequentur aut certe cogantur dominum priore iudicio defendere.
- 15 AFRICANUS libro sexto quaestzionum. Haec stipulatio 'quamdiu⁴ res non defendatur', simul atque defendi cooperit aut defendi debere desierit, resoluitur. 15
- 16 NERATIUS libro tertio membranarum. Ex iudicatum solui stipulatione ob 15 rem non defensam cum uno ex fideiussoribus agere uolo: is, quod pro parte eius fit, soluere mihi paratus est: non debet mihi in eum dari iudicium. neque enim aequum est aut iudicio destringi aut ad infitionem compelli eum, qui sine iudice dare paratus est, quo non amplius aduersarius eius per iudicem ab eo consecuturus est. 20
- 17 UENULEIUS libro sexto stipulationum. Ex clausula re iudicata, dolo malo, 17 P ob rem non defensam in solidum⁵ committitur stipulatio: non enim uidebitur defensa res boni uiri arbitratu, quae non in solidum defensa sit.
- 18 IDEM libro septimo disputationum*. Uir bonus non arbitratur indefensam B. 9, 10, 18 P esse rem, de qua praetor iudicium accipere non cogat. 25
- 19 IDEM libro nono stipulationum. Nouissima clausula iudicatum solui stipulationis 'dolum malum abesse afuturumque esse' et in futurum tempus permanens factum demonstrat. itaque et si forte decesserit is, qui dolo fecerit, tenebitur || heres eius: uerbum enim 'afuturumque esse' plenissimum est et ad omne tempus refertur, ut, si aliquo 1 tempore non auferit dolus, quoniam uerum sit non auferre, committatur haec clausula. Si autem adiectum sit: si huius⁷ rei dolus malus non aberit, quanti ea res est, dari spondes?, 2 et ob extranei dolum promissor poena tenebitur. Doli autem mali clausula, sicut reliquie stipulationes, in quibus tempus nominativum adiectum non est, ad principium stipulationis refertur. 34
- 20 SCAEUOLA libro uicensimo digestorum. Cum apud Sempronium iudicem datum reus defendetur, stipulatione cautum est, ut, quod Sempronius iudex iudicasset, prae-staretur: a cuius sententia petitor appellauit et, cum apud competentem appellationi iudicem res ageretur, defensore condemnato quaesitum est, an stipulatio commissa eset respondit secundum ea quae proponerentur non esse iure commissam. CLAUDIUS: ideo stipulatione adiicitur: 'quine in eius locum substitutus erit'. 40
- 21 IDEM libro singulari quaestzionum publice tractatarum. Si unus ex fideiussoribus F(XYMO) 21 A

¹ autem del. (Krueger) ² de del. ³ non] nihil? ⁴ quando? ⁵ ex clausula ob rem non defensam re non defensa in solidum (u. i.)? ⁶ stipulationum (Labitius)? ⁷ huic (cf. D. 45, 1, 121 pr. et Orell. 4358)?

2 ali'o' F⁴? 17 is del. F² 19 quo non amplius] F et supra u. M, quo non plus XM, quoniam plus YOC 21 ex clausula re iudicata dolo malo ob rem non defensam in solidum committitur stipulatio] non aliter legerunt Graeci: ἐκ τοῦ κεφαλαίου τοῦ ρέι ιούδικάτα καὶ τοῦ (cod. τῶ) δόλῳ καὶ τοῦ ὄβ ρέν ΝΩΝ δεφένσαν εἰς δόλοκληρον ἡ ἐπερώτησις Βεβαιούται B (Anon.): at et ordo trium clausu-

larum peruersus et oratio hians et clausula ibi, ubi requiritur numerus pluralis, et ratio ab auctore adscripta declarant duas primas clausulas adiectas esse ab interpolatore, contra desiderari, quod abesse non potuit, defensionem susceptam esse quidem, neque tamen in solidum susceptam 30 auferit dolus quoniam uerum sit non om. F⁴ 31 s'po'pondes F⁴ 39 commissa'm' F²

ribus ob rem non defensam conuentus sit, deinde postea res defendatur, alter fideiussorum ob rem iudicatam conueniri potest. et si reus promittendi duobus heredibus relictis deces- serit, alter rem non defendat, alter defendat: is qui non defendat ob rem non defensam conueniri potest, ille qui defendat ob rem iudicatam, quoniam in unius eiusdemque per- sona non posse committi has duas clausulas creditur et nos dicimus¹ semper praeualere ⁵ rei indicatae clausulam eamque solam committi.

VIII.

R RATAM REM HABERI ET DE RATHIBITIONE R PES

- 1 PAPINIANUS libro uicensimo octauo quaestionum. Cum quis de rato stipula- [B.9,11,1] P
retur: quamuis non idem, sed alius a domino conueniretur, qui conueniri non posset, si 10
ratum habuisse, committi stipulationem placuit, ueluti si² cum fideiussor aut alter ex reis
promittendi, qui socius est, conuenitur.
- 2 IDEM libro undecimo responsorum. In stipulatione de rato habendo non est [B.9,11,2] P
cogitandum rei promittendi uel stipulandi compendium, sed quid interfuerit eius qui stipu-
latus est ratum haberri quod gestum est. 15
- 3 IDEM libro duodecimo responsorum. Cum minor uiginti quinque annis cre- [B.9,11,3] P
ditor pecuniam reciperare uellet, interpositus procurator debitori de rato habendo cauit:
restituzione in integrum data neque indebiti condictionem³ neque stipulationem committi
constabat. idemque eueniaret, si falsi procuratoris actum minor annis ratum habuerit. et
ideo ita caendum erit praecedente mandato: 'si ille in integrum restitutus fuerit heresue 20
'eius aut is, ad quem ea res, qua de agitur, pertinebit, quanti ea res erit, tantam pecuniam
'dari'. mandato uero non interueniente uulgaribus uerbis de rato habendo haec quoque
prudentius inter consentientes adstruuntur: alioquin si non conueniat nec creditor minus
1 consentiat, actionem dari⁴ oportebit. Falsus procurator de rato habendo cauit atque ita
dominus a sententiis iudicis procuratore uicto pronocauit: stipulationis defecisse condicio- 25
nem apparuit, cum ad auxilium commune superatus configisset. quod si dominus, qui
ratum non habuit, pecuniam exegerit, stipulatio de rato committetur in eam pecuniam,
quam dominus accepit, quamuis nihil procurator acceperit.
- 4 SCAEUOLA libro tertio decimo quaestionum. Procurator quinquaginta petit: [B.9,11,4] P
si dominus centum petat, tenebuntur || fideiussores, qui de rathibitione cauerunt, in quin- f. 363
quaginta et quanti interfuerit quinquaginta actionem. 31
- 5 IDEM libro quinto responsorum. Respondit non tantum uerbis ratum haberri [B.9,11,5] P
posse, sed etiam actu: denique si eam litem, quam procurator inchoasset, dominus com-
probans persequeretur, non esse commissam stipulationem. 34
- 6 HERMOGENIANUS libro primo iuris epitomarum. Tutore suspecto postulato [B.9,11,6] P
defensor si uelit respondere, cautionem ratam rem dominum habiturum cauere compel-
lendus est.
- 7 PAULUS libro tertio sententiarum. Si is, cui ignorantia petitata est bonorum [B.9,11,7] P
possessio, decesserit, heres eius intra tempora petitionis ratam eam habere non potest. 39
- 8 UENULEIUS libro quinto decimo stipulationum. Procurator ad exhibendum [B.9,11,8] P
egit et aduersarius absolutus est, quia non possidebat: at⁵ cum possessionem eiusdem rei
F(XYMO)

¹ didicimus (*van de Water*)? ² sic? ³ competere ins. ⁴ denegari? ⁵ at del. (edd.)

5 nos] *FXYM* (in marg. P[isis] non), non C, non al. nos (*suprascr.* al. non est non) O 20 s*i*:⁶ *F²* 21 qua de agitur pertinebit quanti ea res om. *F¹* | tantum *F²* 23 minus] *F*, minor *XYMOC*: quid uoluerit Papinianus, intellegitur ex uerbis supra u. 19 positis idemque eueniaret seq. ad eundem casum respicientibus, scilicet solutione facta mandato creditoris mi-

noris non interueniente, si creditor postea consentiat, non magis quam ubi mandatum interueniret stipulationem committi restitutione subsecuta: rathibitionem enim quam promisit falsus procurator praestitit 29 quinquaginta *F⁶* 31 et quanti interfuerit differri quinquaginta om. *F¹* 41 est] esset *F²*

nanctus esset, agit cum eo dominus ad exhibendum. Sabinus ait fideiuosores non teneri, quoniam haec alia res sit: nam et si dominus egisset, mox, absoluto aduersario quia non possideret, ex integro ageret, non obstatram rei iudicatae exceptionem. Si procurator a debitore pecuniam exegerit et satisdederit dominum ratam rem habere, mox dominus de eadem pecunia egit et litem amiserit, committi stipulationem: et, si procurator eandem pecuniam domino sine iudice soluerit, condicturum. sed cum debitor ex stipulatu agere cooperit, potest dici dominum, si defensionem procuratoris suscipiat, non inutiliter doli mali exceptione aduersus debitorem uti, quia naturale debitum manet. Si quis a procuratore status controuersiam patiatur, satis accipere debet a procuratore, ne impune saepius pro suo statu conueniretur et, si dominus uenientesque ab eo personae ratum non habuerunt, quod procurator eum in seruitutem petierit uel aduersus procuratorem ex seruitute in libertatem petitus fuerit, quanti ea res est, ei praestetur, scilicet cum de libertate eius constiterit, id est quanti interfuerit eius de statu suo rursus non periclitari et propter impen-dia, quae in litem fecerit. sed Labeo certam summam comprehendendam existimabat, quia aestimatio libertatis ad infinitum extenderetur. ex quo autem dominus ratum non habuerit, committi uidetur stipulatio, sed non ante ex ea agi poterit, quam de libertate indicatum fuerit, quia, si seruus sit indicatus, inutilis fit stipulatio, cum et, si qua sit actio, eam domino adquisisse intellegitur.

9 UPLIANUS libro nono ad edictum. Actor a tutore datus omnimodo cauet: [B. 9, 11, 9] E actor ciuitatis nec ipse cauet, nec magister uniuersitatis, nec curator bonis consensu cre-ditorum datus.

10 IDEM libro octagensimo ad edictum. Interdum ex conuentione stipulatio ratam rem interponi solet, ut puta si quid procurator aut uendat aut locet aut si ei soluat

11 HERMOGENIANUS libro sexto iuris epitomarum. uel paciscitur uel quodlibet [B. 9, 11, 11] P aliud nomine absentis gerit:

12 UPLIANUS libro octagensimo ad edictum. quo enim tutiore loco sit, qui con-trahit de rato solet stipulari. Rem haberit¹ ratam hoc est comprobare adgnoscereque quod actum est a falso procuratore. Iulianus ait interesse, quando dominus ratam habere deberet solutionem in procuratorem factam, an² tunc demum, cum primum certior factus esset. hoc autem ἐν πλάτει accipiendum et cum quodam spatio temporis nec minimo nec maximo et quod magis intellectu percipi, quam elocutione exprimi possit. [Iul. D. 46, 3, 18] quid ergo, si, quod primo ratum non habuit, postea habebit ratum? nihil magis || pro-¹⁴³ ficeret ad impediendam actionem suam et ob id, quod primo non habuit ratum, actionem saluam habere sit. ideoque si, quod procuratori fuerat solutum, exegerit, agi perinde ex ea stipulatione poterit, ac si ratum habere se postea non dixisset. sed ego puto exceptio-nem doli mali locum habituram. Siue quis petat sine compensatione utatur, committitur statim ratam rem dominum habiturum stipulatio: nam qualiter³ quis eundem actum retractet, qui a procuratore actus est, committi stipulationem oportet.

13 PAULUS libro septuagensimo sexto ad edictum. Si commissa est stipulatio ratam rem dominum habiturum, in tantum competit, in quantum mea interfuit, id est⁴ quantum mihi abest quantumque lucrari potui. Si sine iudice procuratori legatum soluat, cauerit debere Pomponius ait.

14 IDEM libro tertio ad Plautium. Si quis uni ex reis promiserit rem ratam dominum habiturum aut amplius eam non peti, dicendum est stipulationem committi, si ab eo petatur, qui eiusdem obligationis socius est.

F(XYMOC)

¹ habere (edd.) ² an] requiritur et ait

¹ na'ntus F² | ad h' exhibendum F⁴ 4 ha-
beri F⁸ naturale] naturase F⁹ 9 con-
trauersiam F¹ | impone F¹ 11 pet'erit F²
12 constituerit F¹ 13 i'n'tefuerit F⁴ | peri-
clitare F² 19 ad edictum] prætoris add. F²

20 magister uniuersitatis] ὁ προεστῶς τῆς ὁμί-
λος B (Anon.) 31 elocatione F¹ 34 per-
inde] F¹, proinde F² 37 qualiter qualiter]
sic Hal. cum B: ὅπως δύναται, qualiter F
41 locrari F¹ 42 cauere F

- 15 IDEM libro quarto decimo ad Plautium. Amplius non peti uerbum Labeo [B. 9, 11, 15] *E*
ita accipiebat, si iudicio petitum esset. si autem in ius eum uocauerit et satis iudicio
sistendi causa acceperit, iudicium tamen coeptum non fuerit, ego puto non committi stipu-
lationem amplius non peti: hic enim non petit, sed petere uult. si uero soluta esset pe-
cunia, licet sine iudicio, committitur stipulatio: nam et si quis aduersus petentem com- 5
pensatione deductio neus sit, recte dictum est petisse eum uideri et stipulationem com-
mitti amplius non peti. nam et heres, qui damnatus non petere, si¹ horum quiequam
fecisset, ex testamento tenetur.
- 16 POMPONIUS libro tertio ex Plautio. Si indebitum procuratori solutum sit, [B. 9, 11, 16] *E*
agi statim ex hac stipulatione aduersus procuratorem potest, ut ratum habeat dominus, 10
ut possit dinosci, utrumne domino condici debeat id quod indebitum solutum sit, si is
1 ratum habeat, an uero procuratori condicendum sit, si dominus ratum non habeat. Si pro-
curator fundum petisset et cauisset, uti adsolet, ratam rem dominum habiturum, deinde
dominus postea eundem fundum uendidisset eumque emptor peteret, stipulationem ratam
rem haberi committi Iulianus scribit. 15
- 17 MARCELLUS libro uicensimo primo digestorum. Cum debitore decem credi- [B. 9, 11, 17] *Ef*
toris nomine Titius egit: partem petitionis ratam habuit dominus. dicendum est obliga-
tionis partem consumptam, quemadmodum si decem stipulatus esset aut exigisset credi-
torque non totum, sed partem gestae rei comprobasset. idcirco si ex stipulatu decem aut
'Stichum, utrum ego uoluer' absente me Titius domino quinque petisset, insecuta rati- 20
habitione recte actum uideri.
- 18 POMPONIUS libro uicensimo sexto ad Sabinum. Si procurator ratam rem [B. 9, 11, 18] *S*
dominum heredem eius habiturum cauerit et unus ex heredibus domini ratum habeat,
alter non habeat, sine dubio committetur stipulatio pro ea parte, pro qua ratum non habe-
bitur, quia in id committitur, quod stipulatoris intersit. nam et si ipse dominus pro parte 25
ratum habuerit, pro parte non habuerit, non ultra quam in partem committetur stipulatio,
quia in id committitur, quod intersit agentis. et ideo saepius ex ea stipulatione agi potest,
prout intersit agentis, quod litigat, quod consumit, quod aduocat, quod damnatus soluit,
sicut in stipulatione damni infecti accidere potest, ut is qui stipulatus sit subinde agat: 29
cauet enim 'si quid ibi ruet scindetur fodietur || aedificabitur'. finge ergo subinde damnum f. 364
dari: non erit dubium, quin² agere possit: nam si toto damno computato tunc agendum
est, propemodum non ante ageret, quam dies stipulationis praeterierit, intra quem si damnum
datum sit, stipulatione cautum erit: quod uerum non est.
- 19 PAULUS libro tertio decimo ad Sabinum. In stipulatione, qua procurator [B. 9, 11, 19] *S*
cauet ratam rem dominum habiturum, id continetur, quod intersit stipulatoris. idemque 35
iuris est in clausulis omnibus de dolo malo.
- 20 ULPIANUS libro primo disputationum. Non solum in actionibus, quas pro- [B. 9, 11, 20] *S*
curator intendit, uerum in stipulationibus quoque, quas interponi desiderat, si uicem re-
praesentat actionum, cauere eum de rato oportet. quare si duplae stipulationem procu-
rator interponat, de rato cauere debet. sed et si damni infecti stipulatio a procuratore 40
interponatur, de rato debet procurator cauere.
- 21 IDEM libro primo opinionum. Ne satisatio ratam rem dominum habiturum [B. 9, 11, 21] *S*
exigatur in his quae nomine eius ageret, qui³ eum se fecisse procuratorem libello principi-
dato professus est, prodest. quod si iudicatum solui satis ab eo procuratore postuletur,
necessere est, ut iuri manifesto pareatur. 45

*F(XYMOC)*¹ si del. ² subinde ins. (similiter edd.) ³ quod?

2 petitum esset] *F*², petitom essem *F*¹, pe-
titum non esset *XYMOC* 10 ut ratum ha-
beat dominus] ἐφ' φαραγγάκαι τὸν δεσπό-
την ἀποδέξας: *B* (*Anon.*) 11 d'om'inosci *F*⁴
21 uideris' *F*² 23 dom'i'num *F*⁴ 30 fo-

d'ietur *F*⁴! 33 stipulationi *F* 38 uice
repraesentat *F*, uicem praesentat *X*²*Y*, uicem
praesentant *X*²*MOC* 43 principi] *SACILEI* *B*
45 necessest *F*

- 22 IULLANUS libro quinquagesimo sexto digestorum. Si sine iudice non debi- [B. 9, 11, 22] tam pecuniam exegerit procurator et dominus ratam solutionem non habuerit, sed eandem pecuniam petere instituerit: fideiussores tenentur et condicatio, qua procurator teneretur, si stipulatio interposita non fuisset, peremitur. quotiens enim procuratori pecunia soluit et dominus eam solutionem ratam non habet, existimo id agi, ut condicatio perematur et sola actio ei, qui indebitum soluit, aduersus procuratorem ex stipulatu competat. hoc amplius praestant fideiussores impensas, quae in iudicium factae fuissent. quod si dominus ratam habuisset, fideiussores quidem liberantur, sed ab ipso domino eadem pecunia per condicitionem peti potest. Quod si procurator debitam domino pecuniam sine iudice exegisset, idem iuris est, hoc secus, quod, si dominus ratam rem habuisset, nulla eius pecu- 10 niae repetitio futura est. Quod si procurator per iudicem non debitam pecuniam exegisset, dici potest, siue ratum dominus habuisset siue non habuisset, fideiussores non teneri, uel quia nulla res esset, quam dominus ratam habere possit, uel quia nihil stipulatoris interest ratum haberis: adficietur ergo iniuria is, qui procuratori soluit. magis tamen est, ut, si do- 15 minus ratum non habuerit, fideiussores teneantur. Quod si debitam pecuniam procurator per iudicem, cui nihil mandatum fuerit, petierit, magis est, ut in solidum fideiussores 4 teneantur, si dominus ratum non habuerit. Cum autem procurator recte petit, dominus perperam, non debet procurator praestare, ne iniuria iudicis dominus aliquid consequatur: numquam enim propter iniuriam iudicis fideiussores obligantur. uerius tamen est hoc casu 5 fideiussores non nisi in impensas litis teneri. MARCELLUS: si dominus ratam rem non ha- 20 buerit, sed lite mota rem amiserit, nihil praeter impendia in stipulationem ratam rem de- 6 ducitur. IULLANUS. Si procuratori eius, qui mortuus erat, sine iudice soluta fuerint legata, stipulatio committetur, nisi heres ratum habuerit, utique si debita fuerint: tunc enim non 7 dubie interest stipulatoris ratam solutionem ab herede haberis, ne bis eadem praestet. Si in stipulationem | ratam rem haberis hactenus comprehensum fuerit Lucium Titium ratum f. 36⁴ habiturum?, cum id aperte ageretur, ut heredis ceterorumque personae, ad quos ea res pertineret, omittentur, ¹ difficile est existimari doli clausulam committi. sane cum per 8 imprudentiam hae personae omittantur, actio ex doli clauseula competit. Si procurator iudicium de hereditate ediderit, deinde dominus fundum ex ea hereditate petierit, stipulatio ratam rem haberis committetur, quia, si uerus procurator fuisset, exceptio rei iudi- 9 catus dominum summoueret. plerumque autem stipulatio ratam rem haberis his casibus committetur, quibus, si uerus procurator egisset, domino aut ipso iure aut propter exceptionem actio inutilis esset. Qui patris nomine iniuriarum agit ob eam rem, quod filius eius uerberatus pulsatus sit, in stipulatione cogendum est filii quoque personam comprehendere, praesertim cum fieri possit, ut pater ante decedat, quam sciret procuratorem suum 10 egisse, et ita iniuriarum actio redeat ad filium. Sed et si nepoti iniuria facta fuerit et procurator aui propter hanc causam iniuriarum aget, non solum filii, sed etiam nepotis persona comprehendenda erit in stipulatione: quid enim prohibet et patrem et filium, antea quam sciret procuratorem egisse, decidere? quo casu iniquum est fideiussores non teneri 11 nepote iniuriarum agente.
- 10
23 IDEM libro quinto ex Minicio. Procurator cum peteret pecuniam, satisdedit [B. 9, 11, 23] amplius non peti: post iudicium acceptum extitit, qui et. ipse procuratorio nomine eadem pecuniam peteret: quae sit est, cum is, qui postea peteret, procurator non esset et propter hoc exceptionibus procuratoriis excludi posset, num fideiussores prioris procuratoris F(XYMO)

¹ si eorum quis agat similares ins. (KINΩΝΤΩΝ ΑΥΤΩΝ B)

6 [aduersus procuratorem litterae intra []] concuae hodie deficiunt perforata hoc loco membrana F | competit[at] exesum ut supra F 11 exegisse F 13 intercesset F² 21 stipulatio F 22 iullanus det. F² 23 [utique] si debita fuerint tunc [enim non dubie inter- est stipulatoris ratam solutionem] ab herede

haberi [ne b]is eadem praes[tet] si in stipulacionem [r]atam sic, ut indicatur, exesa sed in F 36 actio ... 37 iniuriarum om. F² 39 egisse] egissent F² 44 exceptionibus procuratoriis] sic exesum in F | excludi posset num fideiussores prioris procuratoris om. F²

tenerentur. Julianus¹ respondit: uerius est non obligari fideiuosores: nam in stipulatione cauetur non petiturum eum, cuius de ea re actio petitio persecutio sit, et ratum habituros omnes, ad quos ea res pertinebit: hic autem, qui procurator non est, nec actionem nec petitionem habere intellegendus est.

4

24 AFRICANUS libro quinto quaestionum. Bonorum possessionem ab alio adgni- [B. 9, 11, 24] tam ratam haberi oportere eo tempore, quo adhuc in ea causa sit, ut peti possit: itaque post centensimum diem rata haberri non potest. An autem et si mortuus fuisset qui petisset uel furere coepirit, ratum haberri possit, uideamus: nam si in uniuersum perinde haberri debet, ac si tunc, cum ratum habeat, per eum bonorum possessionem petat, frustra his casibus ratum habetur. sed illud consequens futurum etiam si paeniteat illum petisse, ratum haberri non posse, quod utique sit absurdum. rectius itaque dicitur neutram eorum² causam impedire ratihabitionem.

25 IDEM libro sexto quaestionum. Pater dotem a se datam absente filia petit [B. 9, 11, 25] S et ratam rem habituram eam cauit: ea prius quam ratum haberet, mortua est. negauit committi stipulationem, quia et si uerum sit ratum eam non habuisse, nihil tamen mariti intersit dotem restitui, cum patri etiam mortua filia salua esse dos debeat. Procurator cum ab eo a se alienum exegerat, qui tempore liberaretur, ratam rem dominum habiturum cauit: deinde post tempus liberato iam debitore dominus ratam rem habet. posse debitorem agere cum procuratore existimauit, cum iam debitor³ liberatus sit: argumentum rei, quod, si nulla stipulatio interposita sit, condicione locum aduersus procuratorem habitura sit: iu locum antem condictionis interponi stipulationem.

26 Si indebitum procurator petit litigatumque de eo [B. 9, 11, 26] est tamquam de debito, stipulatio interposita committitur, cum postea is, cuius nomine procurator egit, id petierit.

F(XYMOC)

¹ Julianus del. ² eorum del. ³ debito?

1 [tene]rentur [julianus ... 2 cauetur non] exerum, ut indicatur, in F² 2 petitorum F² 7 rata, non ratam F² 10 peniteat F² 19 existimauit cum iajm sic exerum in F² 20 adue[rsus] procuratorem habitura sit [in locu]m antem condictionis [interponi st]ipulationem sic exerum in F² 22 l. 26 omissae

in F epitomen hanc seruant B (Anon.): Εἰ καὶ (μὴ ins. cod. Coislin.) ὀχρεώστητον ἢν τὸ ἀπαιτούμενον πάρα τοῦ ἐντολέως, φιλονεκία δὲ γέροντες περὶ ἀγτοῦ ὡς ἐπὶ τοῦ ὄφειλομένου, βεβαιοῦται ἡ δοθεῖσα ἴκανοδοσία ἀπαιτούντος ὑπερόν ἐκείνοι, οὐ ὄνοματι ὁ ἐντολεὺς ἐκίνησεν